

การสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนสังคมศึกษาในชั้นประถมศึกษา
ของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาศรี

ปริญญานิพนธ์

ของ

มาลี พันธุ์ชาตรี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๔

การสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนสังคมศึกษาในชั้นประถมศึกษา
ของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาศึกษา

บทคัดย่อ

ของ

มาลี พันธุ์ชาตรี

เสนอขอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๔

การสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษา
ของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนสังคมศึกษา
ในชั้นประถมศึกษา ระหว่างนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กับนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนต่ำ

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาของวิทยาลัยครูนครปฐม
จำนวน ๑๐ คน เป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีเกรดเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๕ ขึ้นไป จำนวน
๕ คน และนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีเกรดเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๓๐ ลงมา จำนวน
๕ คน ผู้วิจัยสังเกตการสอนของนักเรียนคนละ ๖ ครั้ง ครั้งละ ๒๐ นาที ช่วงระยะเวลาที่ทำการ
สังเกตการสอนแต่ละครั้งห่างกันประมาณ ๗ วัน ผู้วิจัยบันทึกเสียงและบันทึกพฤติกรรมการเรียนการสอน
โดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรมของแฟลนเคอร์ส สำหรับรวบรวมข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีพฤติกรรมการสอนแตกต่าง
กับนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนฝึกสอนทั้งสอง
กลุ่มใช้พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางตรงมากกว่าพฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางอ้อม คำถามของ
ผู้สอนส่วนใหญ่เป็นคำถามที่ต้องการคำตอบจากความจำมากกว่าถามเพื่อให้เกิดข้อคิด นักเรียน
ฝึกสอนทั้งสองกลุ่มสอนโดยการบรรยายมากกว่าสอนโดยการปฏิบัติจริง และส่วนใหญ่ไม่ใช้อุปกรณ์การ
สอนประกอบ

จากแบบสอบถามความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนเกี่ยวกับการสอนสังคมศึกษา
และการใช้อุปกรณ์การสอน พบว่า ความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนไม่แตกต่างกัน

AN OBSERVATION AND ANALYSIS OF CERTIFICATE OF EDUCATION
STUDENT TEACHERS' TEACHING BEHAVIOR IN ELEMENTARY
SOCIAL STUDIES

ABSTRACT

BY

MALEE PUNSHATRI

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education Degree
the Sri Nakharinwirot University
December 10, 1975

An Observation and Analysis of Certificate of Education
Student Teachers' Teaching Behavior in Elementary
Social Studies

The major purposes of this study were to analyze and compare teaching behavior of the high academic achievement and the low academic achievement student teachers in teaching social studies in elementary schools.

The sample of this study were ten student teachers of Nakornprathom Teachers College; five from the high academic achievement group with 2.85 and higher; and five from the low academic achievement group with 2.30 point average and lower. Each of the student teachers was observed six times, twenty minutes each time. Each observation was taken seven days apart, and was tape recorded. Flanders' Interaction Analysis Categories were used in analyzing teaching behavior. The results of the study showed that the teaching behavior of the high academic achievement and the low academic achievement groups were not different. Both groups used direct influence behavior more than the indirect one. Both used narrow questions more than broad questions. The method of teaching social studies of both groups was mainly lectures without teaching aids.

From the questionnaire on the method of teaching social studies and the use of audiovisual aids, it was found that the cooperating teachers' and student teachers' opinions did not differ.

เลข ๑

ไม่เห็นด้วย
อย่างยิ่ง

๑๕. ให้นักรเรียนฝึกทักษะทางสังคม เช่น
ฝึกมารยาททาง ๆ การแสดงความรัก
เป็นต้น
๑๖. การศึกษานอกสถานที่
๑๗. ฐานนิทานประกอบเรื่องที่ชอบ
๑๘. วิธีอื่น ๆ โปรดระบุ

การสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนสังคมศึกษา
ของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษา

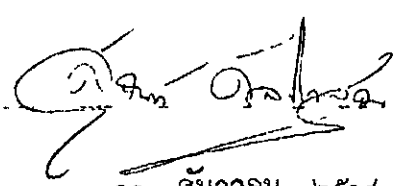
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนสังคมศึกษา
ในชั้นประถมศึกษา ระหว่างนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กับนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนต่ำ

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาของวิทยาลัยครูนครปฐม
จำนวน ๑๐ คน เป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีเกรดเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๕ ขึ้นไป จำนวน
๕ คน และนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีเกรดเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๓๐ ลงมา จำนวน
๕ คน ผู้วิจัยสังเกตการสอนของนักเรียนคนละ ๖ ครั้ง ครั้งละ ๒๐ นาที ช่วงระยะเวลาที่ทำการ
สังเกตการสอนแต่ละครั้งห่างกันประมาณ ๗ วัน ผู้วิจัยบันทึกเสียงและบันทึกพฤติกรรมการเรียนการสอน
โดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรมของแฟลนเคอร์ส สำหรับรวบรวมข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีพฤติกรรมการสอนแตกต่าง
กับนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนฝึกสอนทั้งสอง
กลุ่มใช้พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางตรงมากกว่าพฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางอ้อม คำถามของ
ผู้สอนส่วนใหญ่เน้นคำถามที่ต้องการคำตอบจากความจริงมากกว่าถามเพื่อให้เกิดความคิด นักเรียน
ฝึกสอนทั้งสองกลุ่มสอนโดยการบรรยายมากกว่าสอนโดยปฏิบัติจริง และส่วนใหญ่ไม่ใช้อุปกรณ์การ
สอนประกอบ

จากแบบสอบถามความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนเกี่ยวกับการสอนสังคมศึกษา
และการใช้อุปกรณ์การสอน พบว่า ความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนไม่แตกต่างกัน

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำวันสัปดาห์ได้พิจารณาปัญหานี้ไปแล้ว เห็น
สมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปัญหาการศึกษาฉบับนี้ ของ
มหาวิทยาลัยเกริกวิทยากรได้

อ. ศ. พ. พ. พ. ประธาน
 กรรมการ
๑๐ ธันวาคม ๒๕๑๘

ประกาศกฤษฎีกา

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ เนื่องจากผู้เขียนได้รับความกรุณาจาก ศาสตราจารย์
ดร.อารี สัตตทวิ และอาจารย์สุทัศน์ สลโกสุม ในการตรวจแก้ และให้คำแนะนำอย่างดี
ผู้เขียนในโอกาสขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอขอบคุณนักเรียนฝึกสอนในกลุ่มตัวอย่าง และคณะครูโรงเรียนวัดเสนห์ โรงเรียน
วัดกัษะทอง โรงเรียนทัพหลวง โรงเรียนวัดโพรงมะเค็ด โรงเรียนบ้านบ่อพลับ และ
โรงเรียนวัดเกาะวังไทร ที่อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำให้การวิจัย
ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

ขอขอบคุณ คุณมาลี บะวงษ์ คุณไพรัช พันธุชากรี คุณฐิติรี บุญยฤทธิ์ และคุณวัชรพันธุ์
พันธุชากรี ที่ให้ความร่วมมือในการพิมพ์และจัดรูปเล่มวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

มาลี พันธุชากรี

สารบัญ

บทที่

หน้า

๑	บทนำ	๑
	คำนำ	๑
	ความมุ่งหมายของการค้นคว้า	๔
	ความสำคัญของการศึกษา	๔
	สมมติฐาน	๔
	นิยามศัพท์เฉพาะ	๕
	ขอบเขตของการศึกษา	๕
๒	เอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาก่อนหน้า	๗
	เอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวกับการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอน	๗
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนสังคมศึกษา	๑๒
๓	วิธีดำเนินการศึกษา	๒๑
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	๒๑
	กลุ่มตัวอย่าง	๒๔
	วิธีดำเนินการศึกษา	๓๑
๔	การวิเคราะห์และผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๓๕
	สถิติลักษณะที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๓๕
	การเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอน	
	กลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กับนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์	
	ทางการเรียนต่ำ	๓๖
	เปรียบเทียบการใช้พฤติกรรมการสอนและกิจกรรมการสอนของ	
	นักเรียนฝึกสอน	๔๒

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอน ที่มีต่อวิธีสอน และการใช้อุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษา	๔๔
---	----

๕	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และขอเสนอแนะ	๕๕
	ความมุ่งหมายในการศึกษา	๕๕
	กลุ่มตัวอย่าง	๕๕
	การดำเนินการวิจัย	๕๕
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๕
	วิธีรวบรวมข้อมูล	๕๕
	สรุปผลการวิจัย	๕๖
	อภิปรายผล	๕๖
	ขอเสนอแนะทางการศึกษา	๖๒
	ขอเสนอแนะในการวิจัย	๖๔

บรรณานุกรม	๖๕
ภาคผนวก ก	๗๓
ภาคผนวก ข	๗๗
ภาคผนวก ค	๙๐๓

บัญชีตาราง

ตารางที่	หน้า
๑	แสดง เครื่องมือบันทึกพฤติกรรมของแฟลนเคอร์ส
๒	เครื่องมือบันทึกพฤติกรรมที่ปรับปรุงจากของแฟลนเคอร์ส
๓	แสดงตัวอย่างวิธีการบันทึกพฤติกรรมตามแบบวิธีการของแฟลนเคอร์ส
๔	แสดงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา
๕	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง และจำนวนนักเรียน ในโรงเรียนฝึกสอน
๖	แสดงรายละเอียดของพฤติกรรมการสอนวิชาสังคมศึกษาของ นักเรียนฝึกสอนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูงและต่ำ
๗	การ เปรียบ เทียบอัตราส่วนพฤติกรรมการสอนของนักเรียน ฝึกสอนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูง กับนักเรียนฝึกสอน กลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนต่ำ
๘	เปรียบเทียบพฤติกร รมการสอนสังคมศึกษาที่มีอิทธิพลโดยตรง และ อิทธิพลทางอ้อมของนัก เรียนฝึกสอน
๙	เปรียบเทียบการใช้คำถามชนิดแคบและคำถามชนิดกว้างของ นักเรียนฝึกสอนในการสอนวิชาสังคมศึกษา
๑๐	เปรียบเทียบการสอนสังคมศึกษาโดยวิธีบรรยาย, อธิบาย และโดยวิธีฝึกปฏิบัติจริง
๑๑	แสดงอัตราการสอนโดยการใช้และไม่ใช้อุปกรณ์การสอน วิชาสังคมศึกษา
๑๒	เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงและนัก เรียนฝึกสอน เกี่ยวกับกิจกรรมและวิธีสอนสังคมศึกษา
๑๓	เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงและนัก เรียนฝึกสอน เกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์การสอนสังคมศึกษา
๑๔	แสดงการ เปรียบ เทียบอันดับความสำคัญของการใช้วิธีสอนวิชา สังคมศึกษาของครูพี่เลี้ยงและนัก เรียนฝึกสอน
๑๕	ตัวอย่างการหาค่าความเชื่อมั่นของการสังเกตพฤติกรรมการสอน ๑ ครั้ง

วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่จัดเรียนในชั้นประถม และมัธยมศึกษา โดยเลือกเนื้อหา และข้อเท็จจริงจากวิชามานุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จิตวิทยา และวิทยาศาสตร์สังคม นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์กับวิชาศิลปะ ดนตรี ศาสนา ปรัชญา วรรณคดี และวิทยาศาสตร์อีกด้วย เคนวอร์ธี (Kenworthy, ๑๙๖๔ : ๕) ได้ให้เหตุผลว่า การที่วิชาสังคมศึกษาจำเป็นต้องสัมพันธ์กับวิชาต่าง ๆ หลายวิชา ดังได้กล่าวแล้วนี้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม (Smith, ๑๙๗๐ : ๑๔)

วิชาสังคมศึกษามีบทบาทอย่างมากในการสร้างพลเมืองที่ดีให้แก่ชาติ เนื่องจากจุดมุ่งหมายที่สำคัญของวิชานี้มี ๓ ประการ คือ เตรียมเด็กให้เป็นพลเมืองดี ฝึกให้เด็กรู้จักการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และเหตุผล ประการสุดท้ายเพื่อรักษามรดกทางวัฒนธรรม (Flenton, ๑๙๖๗ : ๑) นอกจากนี้ เอ็ดวาร์ด (Edward, ๑๙๖๐ : ๓๐) ยังได้เน้นวัตถุประสงค์ของการสอนสังคมศึกษาอีกว่า สังคมศึกษาจะช่วยให้เยาวชนเป็นพลเมืองดี มีทักษะในการคิด รู้จักทำงานเป็นหมู่ รู้จักเข้าใจใคร่อย่างถูกต้อง เคารพ และสามารถนำไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้ ซึ่ง สกิล (Skool, ๑๙๗๐ : ๔) ก็กล่าวในทำนองเดียวกันว่า วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ในต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหา ในชีวิตประจำวันได้โดยใช้สติปัญญา และยังคงกล่าวอีกว่าเป็นวิชาที่เตรียมพลเมืองที่ดีให้แก่ชาติอีกด้วย

จะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ของการสอนสังคมศึกษาสอดคล้องกับเป้าหมายในการจัดการศึกษาของชาติ ทั้งในแผนการศึกษาชาติ พุทธศักราช ๒๕๐๓ รัฐได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ว่า "รัฐมีความมุ่งหมายให้พลเมืองทุกคน ได้รับการศึกษาตามสมควรแก่ความสามารถและฐานะของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีศีลธรรม และวัฒนธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีสุขภาพสมบูรณ์ มีจิตใจประชาธิปไตย มีความรู้ความสามารถพอที่จะประกอบอาชีพและทำประโยชน์แก่ประเทศชาติได้" (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๐๓ : ๑) นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาถึงความมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๐๓ ของกระทรวงศึกษาธิการก็มุ่งส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก เพื่อให้เป็นพลเมืองดีของชาติในระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ ฝึกฝนอบรม ให้มีคุณสมบัติเกี่ยวกับความเจริญแห่งตน เกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ เกี่ยวกับความสามารถในการครองชีพ และเกี่ยวกับความ

รับผิดชอบความหนาที่ของพลเมืองในระบบประชาธิปไตย (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๑๓ : ๑ - ๓)

ประเทศไทยต้องการพัฒนาสังคมให้เป็นประชาธิปไตย ในสังคมประชาธิปไตยนั้นสิ่งสำคัญที่สุดคือ "คุณภาพของคน" ถ้าคนยังคอยคุณภาพในเรื่องเกี่ยวกับประชาธิปไตย การปกครองแบบประชาธิปไตยก็จะได้ผลเท่าที่ควร (วีรบุรุษ วิเชียรโชติ, ๒๕๑๓ : ๓๓) สังคมศึกษาเป็นวิชาหลักวิชาหนึ่ง ในการสอนการปฏิบัติตนในระบบประชาธิปไตย วิธีการที่จะใช้สอนเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาอย่างระมัดระวัง ผู้สอนจะต้องเลือกใช้วิธีสอนและกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อให้เด็กได้พัฒนาความสามารถ โดยเฉพาะกับเด็กชั้นประถมศึกษาที่จะออกไปเป็นพลเมืองในอนาคต เพราะเด็กส่วนใหญ่เรียนถึงเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ มีประมาณ ๓๐% เท่านั้นที่มีโอกาสเรียนต่อในชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และมัธยมศึกษา (เกรียง เอี่ยมสกุล, ๒๕๑๐ : ๒๐๓)

ปัญหาส่วนใหญ่ปรากฏว่า การสอนสังคมศึกษายังไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้นัก ดังเห็นได้จากเหตุการณ์หลาย ๆ อย่าง ที่แสดงว่าผู้เรียนไม่มีการสังเกต การแก้ปัญหา ตลอดจนนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวัน ดังเช่นพระราชดำรัสของสมเด็จพระบรมราชินีนาถที่ว่า "คนไทยชอบทำลายสาธารณสมบัติ ไม่ช่วยกันรักษา มักทิ้งของสกปรกและมีอันตรายลงบนถนนหนทาง และแนะนำว่าคลองทำไห้สกปรก นิดหลักธนามัย ทั้งไม่เป็นศรีสง่าแก่บ้านเมือง และมักเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของรัฐทองมากดูแลบำรุง จึงอยากให้ทุกคนรู้จักคิดรับผิดชอบในส่วนตนออกไปถึงส่วนรวม จากบ้านในครอบครัวเล็ก ๆ ไปจนถึงประเทศชาติ" (พระราชดำรัสสมเด็จพระบรมราชินีนาถ, สยามรัฐ ๒ ตุลาคม ๒๕๐๔ : ๔) นอกจากนั้นการกระทำผิดทางอาชญากรรมที่มีเป็นจำนวนมาก กรมตำรวจได้วิจัยสาเหตุความผิดของประชาชน ว่าเกิดจากประชาชนไม่เคารพกฎหมาย ไม่มีความยับยั้งชั่งใจ ขาดความระมัดระวัง ขาดคุณธรรม หรือความเจริญทางจิตใจ ไม่สัมพันธ์กันทางวัตถุ บุคคลที่ขาดการอบรมทางจิตใจ เมื่อเกิดความรู้สึกลอยล้าไ้สิ่งเพื่อเป็นเครื่องบำรุงความสุข ก็แสวงหาโดยทุจริต (กองวิจัย และวางแผน กรมตำรวจ, ๒๕๐๖ : ๓๖) และจากผลการวิจัยนี้ปรากฏว่า จำนวนผู้ทำผิดฐานประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกายมีระดับการศึกษาในเกณฑ์ต่ำ ฉะนั้นในการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๐๔ นี้ มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งเพียงร้อยละ ๔๗ (กรมการปกครอง, ๒๕๐๔) จากผลการเลือกตั้งแสดงว่า ประชาชนขาดความรับผิดชอบ ไม่กระตือรือร้นในสิทธิของตนเท่าที่ควร

จากที่กล่าวมานี้ เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า การสอนสังคมศึกษายังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามความต้องการของหลักสูตร

สาเหตุที่การสอนสังคมศึกษาไม่บรรลุเป้าหมายนั้น นอกจากมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับเนื้อหาแล้ว วิธีสอนก็เป็นข้อบกพร่องที่สำคัญมาก นาสซาน อัลทัคเตอร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๐:๑๕๕ - ๑๖๔) ได้กล่าวในรายงานการวิจัยเกี่ยวกับเด็กไทยและครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาปี ๒๕๐๐ ว่า ครูมักจะคิดถึงเฉพาะการสอนเพื่อให้เด็กอ่านออกเขียนได้ และจำได้มากกว่าที่จะมุ่งนำไปใช้ในชีวิตจริง ๆ วิลเลียม แทมเบอร์โน (Tamburino, ๑๙๖๖ : ๒๔๕ - ๒๔๗) กล่าวว่า การเรียนสังคมศึกษาจะเรียนจากหนังสืออย่างเดียวไม่พอ ต้องมีการกระทำ (action) ควรให้เด็กมีส่วนร่วม เปิดความรับผิดชอบ โดยการจัดทดลองในห้องเรียน นำแหล่งวิทยาการในชุมชนเข้ามา โรงเรียนไม่ควรตัดขาดจากชุมชน ลอเรนซ์ ซีเนช (Senesh, ๑๙๖๗ : ๔๘) ได้กล่าวถึงการสอนสังคมศึกษาว่า วิชาสังคมศึกษาจำเป็นต้องสอนให้เด็กพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา (Problem - Solving ability) และโดยทั่วไปจำเป็นต้องมีการผลิตครูที่มีคุณภาพในการสอนสังคมศึกษา เพื่อให้ได้ทราบและสามารถใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ อย่างฉลาดและถูกต้อง ในอันที่จะให้นักเรียนมีพฤติกรรม และมีความสามารถตามวัตถุประสงค์ได้

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นหน้าที่ของสถาบันฝึกหัดครู ซึ่งจำเป็นต้องผลิตครูที่มีความสามารถสอนวิชาสังคมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้สอนวิชาสังคมศึกษาคนหนึ่ง และเคยทำหน้าที่นิเทศการฝึกสอนวิชาสังคมศึกษา ในสถานฝึกหัดครู ได้เห็นปัญหานี้ จึงมีความสนใจที่จะหาแนวทางปรับปรุงการสอนสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอนวิชาสังคมศึกษาเป็นอย่างมาก

แนวทางปรับปรุงคุณภาพในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาวิธีหนึ่งคือ การสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอน แฟลนเดอร์ส (Flanders, ๑๙๗๐ : ๓) กล่าวว่า การวิเคราะห์พฤติกรรมจะช่วยให้ครูสามารถพัฒนาการสอนของตนเองให้ดีขึ้น และยังได้สรุปจุดมุ่งหมายสำคัญ ในการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนในห้องเรียนไว้ดังนี้

๑. เพื่อให้ครูพัฒนาพฤติกรรมและสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองในการสอนได้
๒. เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน กับผลการเรียนรู้ของเด็ก
๓. การวิเคราะห์พฤติกรรม จะช่วยให้ครูเรียนรู้ปรับตัวได้ดีขึ้น
๔. มุ่งศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมที่สังเกตได้

ดังนั้นการใช้วิธีการสังเกตอย่างมีระบบ (Systematic Observation) ศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนฝึกสอน และนักเรียนจึงเป็นวิธีการที่ดีวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาวิเคราะห์ให้ทราบลักษณะ

หรือข้อเท็จจริงของพฤติกรรมการสอนสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการ ศึกษา เพื่อให้ทราบขอบกรอบในการสอนของนักเรียนฝึกสอน เพื่อที่จะได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุง การสอนให้ดีขึ้นต่อไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อการฝึกหัดครู และการนิเทศการสอนได้

ความมุ่งหมายในการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสอนสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูง และต่ำ ว่ามีแบบแผนไปในลักษณะใด
๒. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอน ระหว่างพฤติกรรมการสอนโดยตรง (Direct Influence) กับพฤติกรรมการสอนทางอ้อม (Indirect Influence) ของนักเรียนฝึกสอน วิชาสังคมศึกษา
๓. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะคำถามคำตอบของนักเรียนฝึกสอน นักเรียนผู้เรียนใน ระหว่างที่ดำเนินการสอนวิชาสังคมศึกษา
๔. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสอนสังคมศึกษาที่เกี่ยวกับกิจกรรมการสอนต่าง ๆ ในชั้นเรียน
๕. เพื่อทราบความคิดเห็นของนักเรียนฝึกสอนและของครูพี่เลี้ยง เกี่ยวกับกิจกรรมการสอน

ความสำคัญของการศึกษา

การสังเกต และวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอนนี้ จะช่วยให้ ทราบถึงพฤติกรรมการสอนสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอน อีกทั้งยังสามารถเป็นแนวทางในการ ปรับปรุงการนิเทศการฝึกสอนวิชาสังคมศึกษาของครูฝึกสอน ผลการศึกษานี้จะเป็นข้อเสนอแนะในการ ปรับปรุงการเรียน การสอน วิชาวิธีสอนสังคมศึกษาในชั้นประถมศึกษาในสถานศึกษาฝึกหัดครูได้ด้วย

สมมติฐาน

๑. นักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูงและต่ำ จะมีพฤติกรรม การสอนไม่แตกต่างกัน
๒. นักเรียนฝึกสอนจะใช้พฤติกรรม การสอนที่มีอิทธิพลโดยตรง (Direct Influence) มากกว่าใช้พฤติกรรม การสอนที่มีอิทธิพลทางอ้อม (Indirect Influence)

๓. คำถามของนักเรียนฝึกสอน เป็นคำถามที่ต้องการคำตอบจากความจำคำนั้น เนื้อหาวิชา มากกว่าคำตอบที่ต้องใช้ความคิด

๔. พฤติกรรมการสอนที่เกี่ยวกับกิจกรรมการ เรียนการสอนนั้น นักเรียนฝึกสอนจะใช้ พฤติกรรมคำบรรยาย อธิบายมากกว่าการฝึกปฏิบัติจริง และจะใช้พฤติกรรมการสอนโดยไม่ใช้ อุปกรณ์การสอนมากกว่าการใช้อุปกรณ์

๕. ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการสอนของนักเรียนฝึกสอน และของครูพี่เลี้ยงจะไม่ แตกต่างกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

๑. พฤติกรรมการสอน หมายถึง กิจกรรมทุกประเภทที่สามารถสังเกตได้ด้วยสายตา หรือ การฟัง ในขณะที่มีการ เรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอนและนักเรียน

๒. การสังเกตและการวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนอย่างระบบ หมายถึง การบันทึก และการจัดประเภทของพฤติกรรมของนักเรียนฝึกสอน และนักเรียนอีกเป็นหมวดหมู่ตามลักษณะของ พฤติกรรม

๓. พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลโดยตรง (Direct Influence) หมายถึง พฤติกรรม ที่นักเรียนฝึกสอนเป็นฝ่ายแสดงพฤติกรรมฝ่ายเดียวโดยตรงในการสอน เช่น การอธิบาย บอก หรือ สั่ง ให้อ่านจากคัมภีร์ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ผู้สอนแสดงออก เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติตามโดยไม่ขัดโต้แย้ง

๔. พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางอ้อม (Indirect Influence) หมายถึง พฤติกรรม ที่ผู้สอนเป็นผู้ตอบสนองความรู้สึก และการแสดงออกของนักเรียนในการแสดงความคิดเห็น และการ กระทำกิจกรรม

ขอบเขตของการศึกษา

๑. การศึกษาครั้งนี้ทำการ สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตร วิชาการศึกษาวิทยาลัยครูนครปฐม ซึ่งฝึกสอนในภาคเรียนที่ ๓ ปีการศึกษา ๒๕๑๙ ได้สุ่มตัวอย่าง มา ๑๐ คน จากจำนวนนักเรียนฝึกสอนวิชาสังคมศึกษา ๗๒ คน ใช้เกณฑ์ว่านักเรียนฝึกสอนที่มี ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูง คือนักเรียนผู้ที่ได้เกรดเฉลี่ยอยู่ในลำดับเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ ๗๕ ขึ้นไป

ซึ่งมีเกรดเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๗๕ ขึ้นไป และนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ คือผู้ที่ได้เกรดเฉลี่ยอยู่ในลำดับเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ ๒๕ ลงมา ซึ่งมีเกรดเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๒๕ ลงมา

๒. การสังเกตการณ์ฝึกสอน จะทำการสังเกตเฉพาะการสอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ และ ๔ โดยสังเกตการสอนของแต่ละคนในกลุ่มตัวอย่าง คนละ ๒ ครั้ง ครั้งละ ๒๐ นาที

๓. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ก. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ นักเรียนฝึกสอน และนักเรียนผู้เรียน

ข. ตัวแปรตาม (Dependent - Variables) ได้แก่ พฤติกรรมประเภทต่าง ๆ คือ

พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางอ้อม (Indirect Influence) ได้แก่ พฤติกรรมเกี่ยวกับการยอมรับ ความรู้สึก และการชมเชย การยอมรับความคิดเห็น การใช้คำถามแบบต่าง ๆ

พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลโดยตรง (Direct Influence) ได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงออกโดยการอธิบาย การแนะแนวทาง การแสดงอำนาจ

พฤติกรรมตอบสนองของนักเรียน (Pupil Response) ได้แก่ พฤติกรรมในการตอบตนเองของนักเรียนในขอบเขตที่ผู้สอนกำหนดให้

พฤติกรรมริเริ่มของนักเรียน (Pupil Initiation) ได้แก่ พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างเสรี

พฤติกรรมที่เป็นคำถาม

พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความเจียมที่เกิเกิดขึ้นในห้องเรียน ก่อนเริ่มบทเรียน ในขณะที่เรียน และหลังจากจบบทเรียนแล้ว

พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์การสอน เช่น รูปภาพ แผนภูมิ แผนที่ ลูกโลก เป็นต้น

เอกสารและการวิจัย ที่เกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้า

เอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะแยกกล่าว เป็น ๒ หัวข้อใหญ่ คือ

๑. เอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการสอน
๒. เอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

เอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการสอน

การสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการสอนจะช่วยให้ทราบประสิทธิภาพในการสอนของครู โดยพิจารณาจากพฤติกรรมของนักเรียนตามที่กำหนดไว้เป็นเกณฑ์ และเชื่อว่าผู้มีประสบการณ์ การสอนเฉพาะสาขา และศึกษานิเทศก์ที่ได้รับการฝึกฝนมาโดยเฉพาะ จะสามารถช่วยครูให้ประสบ ผลสำเร็จในการสอนได้ (Gage, ๑๙๗๐ : ๒๔๔ - ๒๔๕) ดังนั้นนักการศึกษาหลายท่านจึงพยายามสร้าง เครื่องมือสำหรับสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการสอนในห้องเรียน เพื่อสำรวจว่าควรจัดประสบการณ์ การสอนอย่างไร จึงจะช่วยให้การสอนประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

แฟลนเคอร์ส (Flanders, ๑๙๗๐ : ๒) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายสำคัญในการสังเกตและ วิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการสอนในชั้นเรียนดังนี้

๑. เพื่อให้ครูพัฒนาพฤติกรรมและสามารถควบคุมพฤติกรรมกรรมการสอนของตนเองได้
๒. เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน กับการเรียนรู้

๓. การวิเคราะห์พฤติกรรมจะช่วยให้แก่เรียนปรับตัวได้ดีขึ้น

๔. ศึกษาเฉพาะพฤติกรรมที่สังเกตได้

การสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมอย่างมีระบบ ได้ใช้มาเป็นเวลาประมาณ ๓๐ ปี มาแล้ว (Gage, ๑๙๗๐ : ๒) การสังเกตพฤติกรรมนี้มี ๒ ระบบ คือ Sign System และ Category System (Murrey, ๑๙๗๐ : ๓)

๑. Sign System ประกอบด้วยลำดับพฤติกรรมซึ่งผู้สังเกตบันทึกพฤติกรรมที่ปรากฏ โดยไม่คำนึงถึงเวลา

๒. Category System เป็นระบบที่จำแนกพฤติกรรมเป็นประเภทต่าง ๆ ใช้สัญลักษณ์แทนพฤติกรรมในช่วงเวลาจำกัด

ในระยะแรก ๆ เครื่องมือสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนยังไม่สามารถวัดพฤติกรรมได้ทุกด้าน เช่น เครื่องมือสังเกตการสอนของฮอร์น (Horn, ๑๙๑๔) เป็นเครื่องมือซึ่งสังเกตและบันทึกพฤติกรรมลงในแผนผังที่นั่งในชั้นเรียน (Classroom Seating Chart) โดยกำหนดสัญลักษณ์ต่าง ๆ แทนพฤติกรรมแต่ละประเภท ต่อมาฟุกเกทท์ (Fukett, ๑๙๒๔) ปรับปรุงเครื่องมือของฮอร์นให้สามารถบันทึกพฤติกรรมได้ละเอียดมากยิ่งขึ้นถึง ๑๔ พฤติกรรม หลังจากนั้นไรสโตน (Wrightstone, ๑๙๓๕) ได้สร้างเครื่องมือบันทึกพฤติกรรมขึ้นอีก เพื่อศึกษาพฤติกรรมตอบสนองของครูและการกระตุ้นให้นักเรียนโต้ตอบ

แฟลนเดอร์ส (Flanders, ๑๙๖๕ : ๑๓ - ๓๑) ได้สร้างเครื่องมือบันทึกพฤติกรรมของครูและนักเรียนโดยแบ่งเป็น ๑๐ ประเภท จัดพฤติกรรมเป็น ๒ ประเภทใหญ่ คือ

๑. พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางอ้อม (Indirect Influence)

๒. พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลโดยตรง (Direct Influence)

วิธีการของแฟลนเดอร์สที่ปรากฏว่าเป็นที่นิยมใช้สังเกตพฤติกรรมการสอนกันอย่างแพร่หลายมากที่สุด ซึ่ง อมิดอน และ ซีมอน (Amidon and Simon, ๑๙๖๕ : ๑๘๗) ได้สำรวจเอกสารเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตสำหรับ เป็นเครื่องมือวัดพฤติกรรมการพูด

โอเบอร์ (Ober, ๑๙๓๐ : ๓๔, ได้ปรับปรุงเครื่องมือการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมจากของแฟลนเดอร์ส โดยจำแนกพฤติกรรมของครูและนักเรียนเป็น ๑๕ ประเภท และแบ่งพฤติกรรมเป็นคู่ ๆ คู่หนึ่ง ๆ เป็นพฤติกรรมอย่างเดียวกันใช้หมายเลขต่างกัน กำกับพฤติกรรมของครูและนักเรียน

ฮอธ และดันคัน (Hough and Duncun, ๑๙๓๐ : ๑๓๐ - ๑๖๑) ได้สร้างเครื่องมือสังเกตพฤติกรรมการสอนนี้ โดยแบ่งพฤติกรรมเป็น ๕ ประเภทใหญ่ ๆ และ ๓๒ ประเภทย่อย ๆ

ซาห์น (Zahn, ๑๙๖๓ : ๕๔ - ๑๕๔) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการนิเทศการฝึกสอน โดยใช้วิธีนิเทศแบบเดิมกับวิธีสังเกตและวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ กับนักเรียนฝึกสอนระดับประถมศึกษา กลุ่มที่ใช้วิธีนิเทศแบบเดิมนั้น อาจารย์นิเทศก์และนักเรียนฝึกสอนจะอภิปรายร่วมกันโดยอาจารย์นิเทศก์บอกลักษณะการสอนที่ดี และไม่ดีของนักเรียนฝึกสอนแต่ละคน เสนอวิธีการปรับปรุงแก่อาจารย์นิเทศก์ จะ ประเมินผลการสอนว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร ส่วนอีกกลุ่มหนึ่ง อาจารย์นิเทศก์และนักเรียน

ฝึกสอนช่วยกันปรับปรุงจุดมุ่งหมายการสอนแต่ละครั้ง นักเรียนฝึกสอนจัดทำตารางบันทึกของตนเอง วิเคราะห์ผล และอภิปรายร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา นักเรียนฝึกสอนแต่ละคนตัดสินประสิทธิภาพ การสอนของตนเอง เพื่อปรับปรุงการสอน และเมื่อเปรียบเทียบผลการนิเทศ แล้วปรากฏว่า นักเรียนฝึกสอนที่ได้รับการนิเทศโดยวิธีวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ ปรับปรุงการสอนได้ดีกว่า

ฟัสต์ (Furst, ๑๙๖๕ : ๓๑๔ - ๓๒๔) เปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนของนักเรียน ฝึกสอนระดับมัธยมศึกษา โดยกลุ่มหนึ่งให้การฝึกฝนอบรมให้เข้าใจกระบวนการสังเกตและวิเคราะห์ พฤติกรรมการสอน กับกลุ่มที่ไม่ได้ฝึก โดยใช้เครื่องมือของแฟลนเดอร์ส (Flanders, ๑๙๖๐) และ Verbal Interaction Categories System (VICS) ของอมิคอนและฮันเตอร์ (Amidon and Hunter, ๑๙๖๖) ผลปรากฏว่านักเรียนฝึกสอนกลุ่มที่ได้รับการฝึกมีการ รับฟังความคิดเห็นและคำถามของนักเรียน และคำถามเป็นคำถามประเภทใช้ความคิด มากกว่า อีกกลุ่มหนึ่ง

เคิร์ก (Kirk, ๑๙๖๗ : ๒๕๕ - ๓๐๖) ได้ทดลองกับนักเรียนฝึกสอนที่ฟิลาเดลเฟีย ๓๐ คน โดยกลุ่มทดลอง ๑๕ คน ได้รับการฝึกฝนเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ อีกกลุ่มหนึ่งไม่ได้รับการ ฝึก ปรากฏว่านักเรียนฝึกสอนกลุ่มทดลองมีทักษะในด้านการสังเกตพฤติกรรมการสอนทางอ้อม (Indirect) มากกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง

พาร์ริช (Parrish, ๑๙๖๕ : ๓๐๖-๔-A) ได้ติดตามผลการฝึกอบรมการสังเกตและวิเคราะห์ พฤติกรรมการสอนที่ใช้ระบบของแฟลนเดอร์ส ผลปรากฏว่าครูในกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกหัดวิเคราะห์ พฤติกรรม จะแสดงพฤติกรรมการสอนทางอ้อม (Indirect) มากกว่ากลุ่มควบคุม

โรแลนด์ (Roland, ๑๙๗๒ : ๓๔๔-๖A) ได้ทดลองกับครู ๒ กลุ่ม กลุ่มหนึ่งให้ได้รับการ วิเคราะห์พฤติกรรมจากการพบปะหารือกันของตนเอง อีกกลุ่มหนึ่งควบคุม ผลปรากฏว่า กลุ่มทดลอง ครูใช้พฤติกรรมที่มีอิทธิพลทางอ้อม กระตุ้นให้นักเรียนกล้ามีส่วนร่วมในการแสดงพฤติกรรมมากกว่า

แฟลนเดอร์ส (Flanders, ๑๙๖๒) ได้ศึกษาผลการวิเคราะห์พฤติกรรมให้แก่ครู ผลปรากฏว่า ครูที่ได้รับการฝึก มีการยอมรับความคิดเห็น และให้อิสระในการคิดแก่ผู้เรียน เมื่อ เปรียบเทียบแล้ว ครูกลุ่มควบคุมใช้พฤติกรรมโดยตรง (Direct Influence) และไม่มีการยืดหยุ่น (Inflexible)

การ์ไลน์ (Carline, ๑๙๗๐ : ๑๐๓ - ๑๑๔) ได้ทดลองการใช้เครื่องมือ การสังเกต และการวิเคราะห์พฤติกรรมตามระบบของแฟลนเดอร์ส โดยกลุ่มทดลองได้รับการฝึกเทคนิค และทักษะ

เพื่อให้ครูใช้อิทธิพลทางอ้อมในการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน ปรากฏว่า ครูกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมแตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องต่อไปนี้

๑. ใช้พฤติกรรม บกย่อง ชมเชย และบอกรักให้เกิดความกล้า
๒. ยอมรับนักเรียน
๓. ใช้พฤติกรรมขยายความเพื่อให้ข้อความของนักเรียนแจ่มชัด
๔. ยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน และกระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น

แบลงเกนชิพ (Blankenship, ๑๙๗๖ : ๔๑๖A) ได้ศึกษาพฤติกรรมของครูที่ได้รับการฝึกทักษะในการใช้คำถาม และการถามที่ทองการให้คำตอบใช้ความคิด ครูในกลุ่มทดลอง ได้รับการฝึกให้ใช้วิธีการของแฟลนเคอร์ส ผลปรากฏว่ากลุ่มทดลองครูบรรยายตอบใช้คำถามมากขึ้น และเป็นคำถามประเภทให้คิด มีการยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน และกระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงพฤติกรรมมากขึ้น นักเรียนตอบสนองใช้เวลาเพิ่มขึ้น และมีขอบข่ายกว้างขวางขึ้นในสัปดาห์สุดท้าย อัตราส่วนระหว่างพฤติกรรมการสอนโดยอ้อม และโดยตรงของครูเพิ่มขึ้นจาก ๓.๕ - ๑๕.๗๓

อุมิดอน และแฟลนเคอร์ส (Amidon and Flanders, ๑๙๖๗ : ๒๑๐ - ๒๑๖) ได้เปรียบเทียบผลการเรียนรู้อิทธิพลทางอ้อมของนักเรียนในกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบครูที่ใช้อิทธิพลโดยตรงและอิทธิพลทางอ้อม ผลปรากฏว่านักเรียนในกลุ่มที่ครูใช้พฤติกรรมที่มีอิทธิพลทางอ้อม จะเรียนรู้อิทธิพลทางอ้อมได้ดีกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง

ผลการวิจัยของแฟลนเคอร์ส (Flanders, ๕๐ - ๖๕) พบว่าพฤติกรรมของครูที่ใช้อิทธิพลทางอ้อมจะช่วยเสริมสร้าง เจตคติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีประสิทธิภาพสูงกว่าครูประเภทที่ใช้อิทธิพลโดยตรง

แกริสัน (Garison, ๑๙๗๑ : ๔๑๔A) ได้ศึกษาพฤติกรรมของครูและนักเรียน ๒ กลุ่ม โดยฝึกในการเตรียมการสอนในการให้นักเรียนตอบสนองมากขึ้น ครูแต่ละกลุ่มสอนวิชา สังคมศึกษา และวิชาวิทยาศาสตร์กับนักเรียนระดับ ๕ และ ๖ เหมือนกัน ได้ผลว่า พฤติกรรมของนักเรียนสัมพันธ์กับพฤติกรรมของครู และพฤติกรรมของครูมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียน

อุมิดอนและแกมมาเทโอ (Amidon and Giammatteo, ๑๙๖๗ : ๑๔๖ - ๑๔๘) ได้เปรียบเทียบพฤติกรรมของครูกลุ่มดี (Superior Group) กับครูกลุ่มปานกลาง (Normative Group) ซึ่งจำแนกโดยมาตราส่วนประเมินค่าของครูใหญ่และศึกษานิเทศก์เป็นเกณฑ์ ผลปรากฏว่า ครูใช้เวลาพูดน้อยกว่า ยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน ให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นและใช้คำถาม

ประเภทให้ศึกษานี้มีหลายคำทอบมากกว่า กล่าวคือ กลุ่มครูที่ใช้พฤติกรรมการสอนทางอ้อมมากกว่า โดยตรง

ซอร์ (Soar, ๑๙๖๔ : ๒๗๘ - ๒๘๐) ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน การใช้ศัพท์ และความสามารถคิดริเริ่มของนักเรียน ปรากฏว่า มีความสัมพันธ์กับครูประเภทที่ใช้ พฤติกรรมทางอ้อม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเอริช (Urichich, ๑๙๗๑ : ๑๓๖๒) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการฝึกทักษะในวิชาเคมี สัมพันธ์กับครูที่ใช้อิทธิพลทางอ้อม และ ทำนองเดียวกัน แคมเบลล์ (Cambell, ๑๙๗๐ : ๑๐๖๔-A) พบว่า ครูที่ใช้อิทธิพลทางอ้อม ช่วย เสริมสร้างความรู้ และทัศนคติของนักเรียนได้เพิ่มขึ้น

แอนเดอร์สัน (Anderson, ๑๙๖๔ : ๓) ได้ศึกษาพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและ นักเรียน พบว่า พฤติกรรมของครูมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของนักเรียน กล่าวคือ ครูที่มี พฤติกรรมผสมผสาน (Integretive) ซึ่งครูใช้คำพูดที่ไม่เป็นการขู่บังคับหรือสั่ง ครูจะให้โอกาส นักเรียนรู้จัก เลือกทำในสิ่งที่ตนสนใจ สร้างบรรยากาศ ให้ประชาธิปไตยในห้องเรียน นักเรียนจะมีความคิดริเริ่ม และจะแสดงพฤติกรรมที่จะแก้ปัญหามากขึ้น ส่วนครูที่มีพฤติกรรมควบคุม (Dominative) นักเรียนจะกลายความสนใจในการเรียน แม้จะแสดงอาการยินยอมรับฟัง

ลี เชียร์ (Le Shier, ๑๙๖๗ : ๔๓๕ - ๔๓๘) ได้ศึกษาพฤติกรรมการพูดในการสอน ชีววิทยา โดยใช้วิธีของแฟลนเดอร์ส ผลปรากฏว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนสูง สัมพันธ์กับอัตราการพูดของครู

พารัก (Parakh, ๑๙๖๖ : ๑๕) ได้สังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอน ชีววิทยาในโรงเรียนมัธยม โดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์แบ่งพฤติกรรมเป็น ๔๕ ประเภท ซึ่งปรับปรุง จากของแฟลนเดอร์ส ผลการวิจัยพบว่าการพูดของครูจะพูดเพื่ออธิบาย หรือพูดตอบข้อซักถาม ประมาณ ๗๕% ของคำพูดทั้งหมดที่เกิดขึ้นในระหว่างเวลาที่เรียนชีววิทยาคาบบรรยาย และพูดประมาณ ๕๐% ของ การพูดทั้งหมดในภาคปฏิบัติ

โจเซฟ (Joseph, ๑๙๖๔ : ๑๑๔ - ๑๒๒) ได้ศึกษาเรื่องทำนองเดียวกันนี้ในการเรียน การสอนวิชาภาษาอังกฤษ ผลพบว่าพฤติกรรมโดยอ้อมของครูสัมพันธ์กับการใช้คำถามของนักเรียนอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .๐๑

วรารณ ชัยโอกาส (๒๕๑๕ : ๑๓๔) พบว่า พฤติกรรมตอบสนองและพฤติกรรมริเริ่มของนักเรียนจะแปรไปตามวิธีสอนของครู ถ้าครูสอนทางอ้อม (Indirect) นักเรียนจะมีพฤติกรรมริเริ่มมาก ถ้าครูใช้วิธีสอนทางตรง (Direct) นักเรียนจะมีพฤติกรรมตอบสนองมาก

ประเสริฐ จริยานุกูล (๒๕๑๕ : ๔๖) ได้วิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำ มีพฤติกรรมการสอนไม่แตกต่างกัน นักเรียนทั้ง ๒ กลุ่มมีพฤติกรรมการสอนในคำบรรยาย และอธิบาย มากกว่าพฤติกรรมอื่น ๆ ซึ่งได้ผลเช่นเดียวกับการศึกษาของสินจง บุญยังปิ่น (๒๕๑๖ : ๔๗) พบว่า นักเรียนฝึกสอนวิชาวรรณคดีไทย แสดงพฤติกรรมประเภทบรรยาย อธิบาย มากกว่าพฤติกรรมอื่น ๆ

สากร นิปรียาย (๒๕๑๖ : ๓๑๔) ได้วิจัยเกี่ยวกับการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการสอนในแนวสืบสวน สอดสวน กับการสอนแนวเดิม พบว่า กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมยังก่อให้เกิดพฤติกรรมประเภทบรรยาย เนื้อหา ข้อสนเทศ มีปริมาณมากที่สุด นักเรียนฝึกสอนเฝ้าคำถามแนวเกมมากกว่าคำถามแนวกว้าง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนสังคมศึกษา

วิธีสอนเป็นกระบวนการที่สำคัญในการทำให้ผู้มุ่งหมายของการสอนสัมฤทธิ์ผล ตลอดจนมีผลต่อพฤติกรรมของครู และนักเรียน วิธีสอนมีหลายวิธี ซึ่งทุกวิธีมีประโยชน์ในการสอน แต่สำคัญที่ครูควรเลือกวิธีให้เหมาะสมกับเนื้อหา และผู้มุ่งหมายของการสอนแต่ละระดับวัย เวสเลย์ (Wesley, ๑๙๕๖ : ๒๒๓) ได้กล่าวว่า วิธีสอนแต่ละวิธีมีประโยชน์ในแง่หนึ่ง ๆ และควรนำมาใช้เมื่อเห็นว่ามีข้อได้เปรียบ ส่วนการจะใช่วิธีใดดีที่สุด เหมาะสมที่สุดที่จะใช้สอนนั้น สกีล (Skeel, ๑๙๗๐ : ๔) กล่าวว่า ครูควรจะคำนึงปรัชญา และวิธีการหลาย ๆ วิธี ส่วนจะใช่วิธีใดนั้น ควรจะเลือกวิธีที่ได้พิสูจน์ว่า เกิดผลดีมากที่สุดสำหรับครูและนักเรียน

กิลเมต และคณะ (Clements and Others, ๑๙๖๖ : ๑๓) ได้กล่าวถึงการสอนสังคมศึกษาว่า เป็นขบวนการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ ขบวนการเรียนรู้นั้นควรจะมีมาจากการรวบรวมข้อมูลทางสังคม (Gathering Social Data) แล้ววิเคราะห์ทดสอบข้อมูลเพื่อสรุป (conclusion) และหาขอบุติ (generalization) เพื่อจะ

นำไปใช้ในสถานการณ์ต่อไป

ซีเนช (Senesh, ๑๙๖๙ : ๔๙) กล่าวว่า วิชาสังคมศึกษาจำเป็นต้องสอนให้เด็กพัฒนา
ในความสามารถในการแก้ปัญหา (Problem Solving Ability) สำหรับวิธีการสอนแบบ
แก้ปัญหาก็ได้ผลดีหรือไม่ขึ้นกับความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลของเด็ก

คาบา (Taba, ๑๙๖๙ : ๘๗) เสนอว่า กิจกรรมการสอนสังคมศึกษากควรเตรียมการฝึก
การคิดอย่างมีระบบ และช่วยให้เด็กเรียนรู้ความรู้อย่างเข้าใจในเนื้อหาอันเป็นพื้นฐานจำเป็นต่อการ
คิด และควรมีลำดับขั้นในการพัฒนาการคิดจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ แต่ละวันควรจะพิจารณาถึงความ
สำคัญอันหลังตามคำขวัญ นักเรียนควรจะได้อ่านรู้การคิดในสิ่งที่มีตัวตนก่อน เพื่อที่จะพัฒนาไปสู่การ
คิดเกี่ยวกับนามธรรม ส่วนกลยุทธ์ในการสอนสังคมศึกษาที่จะช่วยให้เด็กเรียนก้าวหน้าไปสู่การคิดระดับ
สูงขึ้นนั้น ขึ้นอยู่กับครูใช้คำถามลักษณะใดถามนักเรียน อะไรที่ครูและนักเรียนแสดงออกในการปฏิบัติ
สรุปว่า การสอนเพื่อให้เด็กมีความชำนาญในการคิดนั้นขึ้นกับว่า ครูจะตั้งความคิดและความรู้ของ
จากเด็กมากกว่าที่จะได้ให้เด็กไป

แทมเบอร์โน (Tamburino, ๑๙๖๖ : ๒๔๕ - ๒๔๗) ได้กล่าวถึงการสอนสังคมศึกษาว่า
การเรียนรู้จากหนังสืออย่างเดียวไม่เป็นการเพียงพอ ต้องมีการฝึกความรับผิดชอบ ต้องใช้แหล่ง
วิทยาการในชุมชนเข้ามา และโรงเรียนไม่ควรตัดขาดจากสังคม การสอนสังคมศึกษาเป็นเรื่องที่
ต้องกระทำ (Action) การเรียนรู้จากตำราอย่างเดียวไม่เป็นการพอเพียง เพื่อเด็กจะได้
ออกไปเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และดำเนินชีวิตอย่างประชาธิปไตย (Democratic Way of Life)

จาโรลิมেক (Jarolimek, ๑๙๖๗ : ๑๔๔ - ๑๔๕) กล่าวว่า การสอนสังคมศึกษาระดับ
ประถมศึกษาจะต้องสอนเกี่ยวกับความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในสังคมให้แก่เด็ก
โดยจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ต้องจัดประสบการณ์อย่างเพียงพอ ครูต้องประเมินผลและพัฒนา
การเรียนรู้ของเด็กเรียนทั้งในเรื่อง ทักษะ การฝึกฝนเกี่ยวกับประชาธิปไตย ความสามารถตาม
วุฒิภาวะ และภูมิหลังของเด็ก

ทรอย (Troy, ๑๙๕๕ : ๑๖๔ - ๑๗๑) ได้กล่าวถึง วิธีการสอนแบบที่เด็กอ่านแล้วนำมา
อภิปราย ควรจะได้เปลี่ยนแปลงเสีย ครูผู้สอนควรจะนำสิ่งแวดล้อมของชุมชนในเรื่องต่าง ๆ เพื่อ
มาจัดโปรแกรมการสอนสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษา โดยจะต้องคำนึงถึงเป้าหมาย (Goal)
และจุดมุ่งหมาย (Objective) โดยจะต้องเน้นอุดมคติ (high ideal) ในเรื่องความรักชาติ

เพื่อเป็นแนวทาง (guide - line) ให้เกิดออกไปเป็นผู้ใหญ่ที่ดี

สก็ล (Skeel, ๑๙๗๐ : ๒) กล่าวถึง เกณฑ์การพิจารณาในการวางโครงการสอน และวิธีวัดสอนสังคมศึกษานั้น จะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

๑. พื้นฐานทางประสบการณ์ของนักเรียน
๒. ความสามารถทางสมองของนักเรียน
๓. ความสามารถในการจับหัวข้อที่จำเป็นในการสอน
๔. เป้าหมายของหลักสูตรทั้งหมดในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน

นอกจากนั้นการสอนสังคมศึกษาแต่ละชั้นเรียนนั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความต้องการและความสนใจของเด็ก และขึ้นโดยตรงกับแนวการสอนสำหรับโรงเรียนในแต่ละท้องถิ่น (Local School Guides) ความต้องการของประเทศ (State Requirement) และแนวโน้มของชาติ (National Trend)

ไมเกิลลิส (Michaelis, ๑๙๖๘ : ๕ - ๗) ได้กล่าวถึงการสอนสังคมศึกษาว่า ครูควรกำหนดจุดมุ่งหมายในการสอนดังต่อไปนี้

๑. เพื่อให้มีความสามารถในการคิด (Thinking Ability) คือให้มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ และมีความคิดสร้างสรรค์
๒. เพื่อให้มีสำนึกการแห่งตน (Self - Realization) คือให้มีความเข้าใจในตนเองอย่างถ่องแท้ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
๓. เพื่อให้มีมนุษยสัมพันธ์ (Human Relationship) คือเข้าใจแนวคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติในวัฒนธรรมของตนเอง และวัฒนธรรมที่ต่างออกไป
๔. เพื่อให้มีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Efficiency) คือ สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้คุ้มค่า
๕. เพื่อให้เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ (Civic Responsibility) คือ มีความรับผิดชอบต่อในตัวเอง ต่อครอบครัว ต่อสังคม และต่อประเทศชาติ
๖. เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่จะศึกษา (Learning How to learn) ได้แก่ การฝึกหัดในการศึกษาคนเดียวด้วยตนเอง

วัตต์ (Watts, ๑๙๒๕ : ๑๕๑- A) ได้ทดลองการสอนสังคมศึกษาในแขนงวิชาภูมิศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษา โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น ๕ กลุ่ม แต่ละกลุ่มใช้ทุกคนเหมือนกันสอน ในวิธีการที่แตกต่างกัน

- กลุ่มที่ ๑ สอนโดยการบรรยายให้เด็กฟังตามหนังสือ โดยไม่ใช้อุปกรณ์การสอนประกอบ
- กลุ่มที่ ๒ สอนโดยใช้รูปภาพเป็นอุปกรณ์การสอน
- กลุ่มที่ ๓ สอนโดยใช้ฟิล์มสตริป
- กลุ่มที่ ๔ ใช้เก้าอี้ทรงที่สร้างขึ้นเป็นวิธีสอน
- กลุ่มที่ ๕ สอนโดยใช้ภาพหุ่นเป็นอุปกรณ์การสอน

ครูทำการสอนแต่ละกลุ่มเป็นเวลา ๒ สัปดาห์ หลังจากนั้นมีการทดสอบนำผลมา เปรียบเทียบกันปรากฏว่า กลุ่มที่ ๔ และ ๕ มีการเรียนรู้สูงกว่าต่าง ๆ สูงกว่ากลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และผลการสอนระหว่างกลุ่มที่ ๓ กับ กลุ่มที่ ๑ ซึ่งเป็นการบรรยายให้เด็ก ฟังตามตำราก็มีผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เช่นกัน

บอร์เก (Borge, ๑๙๖๖ : ๑๕๕ - ๑๖๐) ได้ทดลองการสอนสังคมศึกษาระดับ ๔, ๕ และ ๖ โดยการสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนปฏิบัติจริง ผลการทดลองพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาสังคมศึกษาสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

บราวน์ (Brown, ๑๙๗๑ : ๗๕๑ - A - ๗๕๔ - A) ได้วิเคราะห์ลักษณะการสอนวิชา ประวัติศาสตร์ในโรงเรียนระดับ ๔ ในรัฐเนบราสกา โดยใช้วิธีสังเกตการสอนในชั้นเรียน ๔๐ ห้องเรียน และใช้วิธีสัมภาษณ์ครูและนักเรียน สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับการสอนประวัติศาสตร์ดังนี้

๑. กิจกรรมที่ใช้ในการเรียนส่วนมาก ได้แก่ การให้อ่านตำราเรียนทุกวันเป็นการบ้าน การเล่าเรื่องประกอบเรื่องราวชาติเรียน การท่องจำ และการทดสอบต่าง ๆ กิจกรรมเหล่านี้มักจะ เน้นให้จำชื่อคน คำจำกัดความ และเหตุการณ์ต่าง ๆ

๒. วิธีสอน ส่วนใหญ่ครูใช้วิธีอธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ

๓. ครูส่วนใหญ่ เขาใจว่า การเรียนสังคมศึกษา และการเรียนประวัติศาสตร์อเมริกันใน ระดับ ๔ มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือฝึกให้^{๑๑}นักเรียนเจริญเติบโตเป็นพลเมืองที่มีความสามารถ

โรส (Rose, ๑๙๗๑ : ๒๓๗๔ - A - ๒๓๗๕ - A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการสอน สังคมศึกษาในเรื่องประวัติศาสตร์อเมริกัน โดยการใช้วิธีการสอนแบบสืบสวน - สอบสวน (Inquiry)

และการสอนแนวเดิม (Traditional) กับนักเรียนระดับ ๔ ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบสืบสวน – สอบสวน และนักเรียนที่ได้รับการสอนแนวเดิมที่ขึ้น แตกต่าง กันอย่างไม่นับสำคัญทางสถิติ

สุนทร สุนันท์ชัย (๒๕๖๓ : ๑๒๕ – ๑๒๘) เสนอแนะเกี่ยวกับการสอนสังคมศึกษา ควรมุ่ง ให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดี และจะนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง โดยควรสอนให้เด็กมีความคิดรวบยอด ซึ่ง เขาได้เสนอหลักการสอนดังต่อไปนี้

๑. ให้ประสบการณ์แก่เด็ก จะเป็นประสบการณ์ตรงหรือประสบการณ์รองก็ได้ เพื่อให้ เด็กเห็นสิ่งที่เรียนด้วยตา เด็กจะได้สังเกตลักษณะที่สำคัญได้
 ๒. สิ่งที่เป็นนามธรรม ในชีวิตจริงหรืออุปการณ์ เช่น ความดี ความชั่ว ความซื่อสัตย์ จะต้องยกตัวอย่าง เรื่องราวในความเป็นจริง เพื่อให้เข้าใจ
 ๓. ให้เด็กมีโอกาสใช้สิ่งที่เรียนในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน เช่น การเรียนเรื่อง ประชาธิปไตย ควรให้เด็กมีการ เลือกตั้งกรรมการนักเรียน การประชุมกลุ่ม การร่วมมือกับบุคคล อื่น เป็นต้น
 ๔. เด็กจะเข้าใจดีขึ้นในความหมายต่าง ๆ ถ้าสิ่งที่เรียนปรากฏชัดในตัวอย่างที่ครูยกขึ้นมา ตัวอย่างที่มีอาจมีทั้งที่ตรงและไม่ชัด
 ๕. ถ้าเด็กมีพื้นฐานประสบการณ์จากครอบครัวบ้าง เด็กจะเข้าใจความหมายในสิ่งที่ เรียนดีขึ้น เด็กในเมืองมักมีประสบการณ์ดีกว่าเด็กชนบท ดังนั้นโรงเรียน ควรจัดประสบการณ์ ให้เด็กได้เห็นสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่มีโอกาสเห็นที่บ้าน
 ๖. เด็กจะเข้าใจความหมายดีขึ้น ถ้าเนื้อเรื่องที่สอนเหมาะแก่ความคิดของเด็ก และ มีวิธีการถ่ายทอดที่เหมาะสม
 ๗. การอธิบายต้องแจ่มแจ้ง ไม่คลุมเครือ ใช้ถ้อยคำที่เด็กคุ้นเคย ใช้ประโยคสั้น ๆ บ้างหลักการสำคัญ ซึ่งให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นส่วนรวม
 ๘. ครูควรระวัง ไม่ยอประสบการณ์ของเด็กให้เป็นสัญลักษณ์ หรือภาษาเร็วเกินไป ควรรอให้เด็กมีประสบการณ์ที่มีความหมายพอเสียก่อน
- อารี สันเทวี (ประมวลบทความเกี่ยวกับการมัธยมศึกษา, ๒๕๖๓ : ๔๔๓) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการสอนที่ดี โดยอ้างถึง ชาลส์ เจคเวอร์ค การ์มัน (๑๘๓๐ – ๑๘๙๗) ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็น

ครูสอนที่คณะมหาวิทยาลัยแอมเฮิสต์ของสหรัฐอเมริกา การสอนส่วนใหญ่ของการมัธยมน ใช้วิธีสอนแบบชักถาม เขามักตั้งข้อสมมติฐานขึ้น แล้วให้นักเรียนช่วยกันโต้ ถัดกัน และไม่ให้นักเรียนคิดแน่นอนตายตัวเกินไป เราจะพยายามให้นักเรียนฝึกค้นหาและพิจารณาตัดสินข้อเท็จจริงจากหลักฐานต่าง ๆ และให้รู้จักคิดวิเคราะห์หาข้อสรุป

มานี ธรรมกรองอาคม (๒๕๐๑ : ๑๔ - ๑๕) กล่าวว่า การสอนสังคมศึกษา เพื่อให้เด็กได้เป็นพลเมืองดี ควรต้องสอนให้สอดคล้องกับชีวิตจริงของนักเรียนภายนอกโรงเรียน เพื่อว่าเมื่อนักเรียนออกจากโรงเรียนแล้วจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีได้อย่างถูกต้อง มีความคิดอย่างมีเหตุผล โดยใช้วิธีสอนที่เรียกว่า Method of Civic Action ซึ่งมีวิธีดังนี้

๑. สำรวจท้องถิ่น หรือชุมชนที่อาศัยอยู่ เช่น บ้าน ตลาด วัด เป็นต้น เพื่อให้รู้ความเป็นอยู่ในสังคม แล้วนำมาอภิปรายในห้องเรียน

๒. ศึกษาเปรียบเทียบท้องถิ่นที่ตนอาศัยกับท้องถิ่นอื่น เช่น ท้องถิ่นในเมืองกับนอกเมือง แล้วเปรียบเทียบความแตกต่าง ทางสภาพภูมิศาสตร์ การคมนาคม ประเพณีความเป็นมา ตลอดจนปัญหาในท้องถิ่นนั้น ๆ

๓. ศึกษาประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นที่ตนอยู่ โดยรวบรวมนิทานพื้นเมือง ศึกษาโบราณวัตถุ ประวัตินักกล้าสำคัญของท้องถิ่น เพื่อให้เด็กมีความรักในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่

๔. การบริการเกี่ยวกับชุมชน ฝึกให้นักเรียนคุ้นเคยกับชีวิตภายนอกโรงเรียน เช่น เลี้ยงแบบตัดร้านขายของ บริการรับเวรของนาย การอยู่เวรหน้าโรงเรียน เป็นต้น

๕. การปรับปรุงท้องถิ่นให้ดีขึ้น โดยฝึกหัดปรับปรุงโรงเรียนและบ้านให้สะอาดเรียบร้อย ถูกสุขลักษณะ ซึ่งเป็นผลถึงชุมชน

— สมศรี สุวรรณนิษฐ์ (๒๕๐๔ : ๘) ได้ศึกษาเรื่องการจัดอุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลส่วนกลาง โดย สุ่มแบบสอบถามครูในโรงเรียน ๘ แห่ง พบว่า จำนวนและชนิดของอุปกรณ์การสอนสังคมศึกษา ยังไม่พอเพียง ครูส่วนใหญ่ขาดความพร้อม และขาดความสามารถในการสร้าง และใช้อุปกรณ์การสอนได้อย่างเหมาะสม

พรพาส ทัดตานนท์ (๒๕๐๖ : ๑๐๐) ได้ศึกษาปัญหาการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๒ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สนใจวิชาบางวิชาในหมวดสังคมศึกษา เพราะหลักสูตรในโรงเรียนใช้หลักสูตรแบบวิชาย่อย ๆ ขาดความสัมพันธ์ระหว่างวิชาที่เรียน ทำให้การเรียน

การสอนไม่ไค่ผล และทำให้เป็นวิชาที่ไม่น่าสนใจเท่าที่ควร นักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ติดวิชา สังคมศึกษา

ภัทรพร ทิพย์รักษา (๒๕๖ : ๕๕) ศึกษาเรื่อง ความช่วยเหลือทางวิชาการที่ครูสังคมศึกษา ต้องการ พบว่า ครูสังคมศึกษาต้องการความช่วยเหลือในการปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น และต้องการ จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นใหม่ ๆ ซึ่งกันและกัน ตลอดจนต้องการรับชมการสอนวิชาสังคมศึกษา ปีละครั้ง ครูเหล่านี้พร้อมที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำของศึกษานิเทศก์

จิตรบุญธรรม เฒ่าวัฒนา (๒๕๐๔ : ๒๓๒) ได้สำรวจปัญหาและอุปสรรค ในการสอนวิชา สังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ครูขาดประสิทธิภาพ โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดอุปกรณ์ การสอนและหนังสืออ่าน กว่ ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการสอนได้เต็มที่

พานี แสงวงกิจ (๒๕๐๔ : ๑๑๔) ได้ศึกษาเรื่อง แนวคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอนวิชา สังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยทำการสำรวจ ปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ในการสอน สังคมศึกษา พบว่า ครูมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ภาระหน้าที่การงาน เนื่องจากมีชั่วโมงสอนมาก ในคาบอุปกรณ์การสอน ครูมีปัญหา ค่าใช้จ่าย วิธีการสร้าง การใช้อุปกรณ์ อุปสรรคสำคัญคือ นักเรียนขาดความสนใจ ไม่เห็นความสำคัญของวิชานี้ ครูและนักเรียนมีความเห็นว่า หลักสูตรและ กระแผน กำหนดเวลาในการสอนสังคมศึกษาไม่สอดคล้องกันและเสนอว่า ต้องปรับปรุง บุคลิกภาพ ความรู้ในเนื้อหา การเลือกวิธีสอนกิจกรรมและการวัดผลที่เหมาะสม

องรา มนัสวานิช (๒๕๑๒ : ๑๕๕) ศึกษาปัญหาการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนรัฐบาลภาคการศึกษา ๒ พบว่า ครูส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องส่วนตัวและอาชีพ ขาดความ ปลอดภัย การเรียนการสอนขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดครูที่มีวุฒิ ที่ได้รับการฝึกหัดเกี่ยวกับ วิชานี้มาโดยเฉพะ ขาดแหล่งวิทยากร อุปกรณ์การสอน และหนังสืออ่านประกอบอย่างพอเพียง และหลักสูตรไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

เพ็ญจันทร์ กูประเสริฐ (๒๕๑๓ : ๑๑๔) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสอนสังคมศึกษาใน วิชาศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในพระนครธนบุรี เลือกกลุ่มตัวอย่างจากนักเรียน ๔๐๐ คน ครู ๗๕ คน จากโรงเรียนรัฐบาล ผลการวิจัยพบว่า

๑. ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบอธิบาย บรรยาย
๒. ครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เนื้อหาวิชาเหมาะสมกับระดับชั้นนี้แล้ว

๓. ครูมีปัญหาในกานไม่มีเวลาจัดกิจกรรม และโรงเรียนขาดแคลนอุปกรณ์การสอน

๔. ครูมีความต้องการได้รับการอบรมเกี่ยวกับการสอนที่ธรรมธอยางน้อยปีละครั้ง

อนงกั ประมุขกุล (๒๕๑๔ : ๑๓๓) ได้ศึกษาบทบาทวิชาสังคมศึกษา บทบาทที่มีต่อการปลูกฝังความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี โดยสำรวจการสอนของครูในโรงเรียน ๓๐ โรงเรียน พบว่า ครูส่วนมากใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย การสอนโดยวิธีการแก้ปัญหาที่มีจำนวนน้อยที่ใช้วิธีนี้ นอกจากนั้นยังพบว่า วิธีสอนของครูมีผลต่อการปลูกฝังความคิดรวบยอดในกานความเป็นพลเมืองดีแก่ักเรียน

ศุภรณั กวีเสน (๒๕๑๓ : ๘๒) ได้ทำการศึกษา เพื่อวิเคราะห์การสอนที่ธรรมธในระดัประถมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาการศึกษา พบว่า อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้แสดงพฤติกรรมการพูดมากกว่าผู้เรียน และใช้วิธีเลโดยตรงมากกว่าวิธีอ้อมทางอ้อม

สำรวบในกานครูผู้เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอน เมื่อพิจารณาแล้วครูผู้เลี้ยง เป็นผู้มีอิทธิพลต่อนักเรียนฝึกสอนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในกานพฤติกรรมการสอน ดังผลการวิจัยดังต่อไปนี้

เบอร์ตัน (Burton, ๑๙๗๑ : ๔๕๓ - A) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของแบบการสอนของครูผู้เลี้ยงที่มีต่อแบบการสอน (Teaching Style) ของนักเรียนฝึกสอน การศึกษาครั้งนี้ทดลองกับนักเรียนฝึกสอน กับครูผู้เลี้ยง ๓๒ คู่ ซึ่งทดลองในการสอนร่วมกันในระดั ๔, ๕, ๖ โดยใช้เครื่องมือที่ภาพและเสียง (Videotape) เป็นเครื่องมือผลการสอน ปรากฏว่านักเรียนฝึกสอนที่ร่วมมือกับครูผู้เลี้ยงอย่างดี จะมีบทบาทเลียนแบบกหลายครูผู้เลี้ยงมาก

ซีเปอร์สัน (Seperson, ๑๙๗๑ : ๕๖๕ - A) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างแบบพฤติกรรมของนักเรียนฝึกสอน กับแบบพฤติกรรมของครูผู้เลี้ยง โดยศึกษาทดลองกับนักเรียนฝึกสอนและอาจารย์ผู้เลี้ยง จำนวน ๒๔ คน เท่า ๆ กัน แบ่งนักเรียนเป็น ๒ หมู่ ๆ ละ ๑๔ และ ๑๐ คน ปฏิบัติงานร่วมกับครูผู้เลี้ยงคนเดียวตลอด ๑๒ สัปดาห์ ส่วนหมู่ที่ ๒ ให้ปฏิบัติงานกับครูผู้เลี้ยง ๒ คนละ ๖ อาทิตย์ แบบพฤติกรรมใช้การสังเกตตามคู่มือโดยไชแนวของจอยส์ (Joyce's Conceptual System Manual) ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนฝึกสอนที่มีครูผู้เลี้ยงคนเดียว จะได้รับอิทธิพลของการสอนจากครูผู้เลี้ยงมากกว่าพวกที่มีครูผู้เลี้ยง ๒ คน

ในทำนองเดียวกัน บาวเออร์ (Bowers, ๑๙๗๑ : ๑๔๘ - A) ได้ศึกษาอิทธิพลของครูผู้เลี้ยงที่มีต่อพฤติกรรมการสอนของนักเรียนฝึกสอน โดยใช้การสังเกตการสอนของนักเรียนฝึกสอน

จำนวน ๒๐ คน การสังเกตนี้จะสังเกตการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษา คนละ ๓ ครั้ง ปรากฏผลว่า นักเรียนฝึกสอนมากกว่าครึ่งมีพฤติกรรมมารสอนคล้ายครูพี่เลี้ยง

นอกจากนี้ มินซ์ (Mintz, ๑๙๗๒ : ๑๐๖๔ - A) ได้ศึกษาเรื่องในทำนองเดียวกับ บาวเออร์ (Bowers) หากทดลองกับนักเรียนฝึกสอน ๑๑ คน ที่สอนในวิชาสังคมศึกษา ระดับประถมศึกษา คนละ ๒ ครั้ง แต่ละครั้งจะมีครูพี่เลี้ยงของแต่ละคนสังเกตการสอนของตนไว้เป็นตัวอย่างก่อนแล้ว ปรากฏว่าเมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว บทเรียนที่สอนครั้งแรก นักเรียนสอนไม่ก็เท่าครูพี่เลี้ยง แต่การสอนครั้งหลัง สอนได้ดีเกือบเท่าการสอนของครูพี่เลี้ยง และพฤติกรรมการสอนของนักเรียนฝึกสอนเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ตลอดเวลาที่ทำการสอน โดยเฉพาะนักเรียนฝึกสอนที่มีความสัมพันธ์กับครูพี่เลี้ยงมากก็จะได้รับพฤติกรรมการสอนจากครูพี่เลี้ยงมากเช่นกัน

จากผลการวิจัยอาจสรุปได้ว่า ครูพี่เลี้ยงมีอิทธิพลต่อนักเรียนฝึกสอน โดยเฉพาะพฤติกรรมการสอนเป็นอย่างมาก

วิธีทำเนิการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยเครื่องมือ ๒ ประเภทคือ

๑. เครื่องมือบันทึกพฤติกรรมการสอน
 ๒. แบบสอบถาม
๑. เครื่องมือบันทึกพฤติกรรม
- ๑.๑ เครื่องมือบันทึกพฤติกรรมใช้ เครื่องมือบันทึกพฤติกรรมของเฟลนเดอร์ (Flanders' Interaction Analysis Categories) เป็นหลัก ดังตาราง ๑ ผู้ศึกษาได้ปรับปรุงให้มีรายละเอียดของพฤติกรรมมากขึ้น โดยเฉพาะพฤติกรรมที่นอกเหนือจากพฤติกรรมการพูด (Verbal Behaviors) ที่เป็นพฤติกรรมที่ปรากฏในชั้นเรียน โดยมีรายละเอียดพฤติกรรม ๒๗ ประเภท เครื่องมือที่ปรับปรุงแล้ว แสดงในตาราง ๕

ตาราง ๑ แสดง เครื่องมือบันทึกพฤติกรรมของเฟลนเดอร์ (Flanders, ๑๙๐๑:๑๔๐-๑๔๑)

ผู้แสดง	รหัส	ประเภทพฤติกรรม
ครู	อิทธิพลทางบวก	๑ การยอมรับความรู้สึก (Accepts Feeling)
		๒ การชมเชยหรือกระตุ้น (Praises or Encourages)
		๓ การยอมรับหรือใช้ความคิดนักเรียน (Accepts or Uses Idea of Student)
		๔ การใช้คำถาม (Asks Questions)
	อิทธิพลทางลบ	๕ การบรรยาย (Lecturing)
		๖ การแนะแนวทาง (Giving Direction)
		๗ การวิจารณ์ หรือตัดสินด้วยอำนาจ (Critizing or Justifying Authority)
นักเรียน	๘	นักเรียนพูด ตอบสนอง (Student-Talk-Response)
	๙	นักเรียนพูดริเริ่ม (Student Talk Initiation)
	๑๐	ความเงียบ หรือความสับสน (Silence or Confusion)

ตาราง ๓ แสดงตัวอย่างวิธีการบันทึกพฤติกรรมตามแบบวิธีการของแฟลนเคอร์ส

พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในการสอน	สัญลักษณ์บันทึกแทน พฤติกรรม
นักเรียนถูกแทนที่ประเทศไทยก่อน	๒
ดูเขามรตัททักะระหว่างไทยกับประเทศอะไร	๔
ไทยกับเวมกรับ	๔
เออ คิมาก เก่งที่เคียวที่ตอบได้	๒
เขมรนี่อีกชื่อหนึ่งเขาเรียกว่าอะไร สุพจน์	๔
กัมพูชา กรับ	๔
ที่เรามาคุยทั้งของประเทศไทยกับเขมร กัน	๔
ประเทศกัมพูชา ทางด้านทิศเหนือจรดประเทศเวียดนาม,ลาว	๕
ทิศตะวันออกจรดเวียดนาม	๕
แล้วทิศตะวันตกจรดประเทศอะไร	๔
ไทยครับ	๔

สำหรับในกรณีที่ผู้บันทึกพฤติกรรมมีปัญหาในการบันทึกพฤติกรรมบางประเภท แฟลนเคอร์สได้วางเกณฑ์ในการตัดสินใจในการบันทึกพฤติกรรมไว้ดังนี้ (Amidon and Flanders, ๑๙๖๗ : ๒๔ - ๒๕)

๑. เมื่อไม่แน่ใจว่าพฤติกรรมที่สังเกตช่นนั้น เป็นพฤติกรรมประเภทใด ให้เลือกสัญลักษณ์ตัวใดตัวหนึ่งที่ไกลจากพฤติกรรมประเภทที่ ๕ มากที่สุด
๒. ถ้าหากพฤติกรรมของครูในตอนแรกเป็นประเภทวิหิตพลโดยตรง หรือโดยอ้อม สม่่าเสมอ อย่าเพิ่งเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมประเภทตรงข้ามทันที จนกว่าจะมีลักษณะการ เปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนขึ้นเสียก่อน

๓. ผู้สังเกตจะต้องไม่ใช่อคติของตน หรือกำหนดถึงความตั้งใจหรือวัตถุประสงค์ของครูผู้สอน มาใช้ในการบันทึกพฤติกรรม

๔. ในแต่ละช่วง ๓ วินาที ถ้ามีพฤติกรรมปรากฏมากกว่า ๑ ประเภท ให้บันทึกลงไปทุกประเภท

๕. พฤติกรรมประเภทที่ ๒ มักจะเป็นกำหนดของครูที่น่าจะทำให้เกิดพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ของนักเรียน เช่น "นักเรียนเปิดหนังสือส่งกม หน้า ๕๗ ซิ" พฤติกรรมของนักเรียนที่บ่งเห็นได้คือ นักเรียนเปิดหนังสือ หน้า ๕๗

๖. เมื่อครูเรียกชื่อนักเรียนส่วนมากจะใช้หมายเลข ๔ นอกจากในกรณีที่เหตุการณืผิดปกติ เช่น เด็กกำลังทำผิดระเบียบ ครูอาจเรียกชื่อนักเรียนโดยใช้คำเนียงที่เกรี้ยวกราด เพื่อให้เด็กรู้ว่ากระทำผิด จะใช้พฤติกรรมหมายเลข ๗

๗. เมื่อครูกล่าวข้อความคิดเห็นของนักเรียน หรือแสดงการสื่อความหมายว่า ความคิดเห็นของนักเรียนได้รับการพิจารณา เช่น ครูเขียนความคิดเห็นของนักเรียนบนกระดานดำ ให้ใช้พฤติกรรมหมายเลข ๓ บันทึก

๘. ครูพูดทวนคำตอบของนักเรียน และคำตอบนั้นเป็นคำตอบที่ถูกต้อง บันทึกพฤติกรรมหมายเลข ๒

๙. ถ้ามีนักเรียนคนหนึ่งลุกขึ้นต่อนักเรียนอีกคนหนึ่ง โดยที่ครูไม่ได้พูดกั้นกลาง ให้บันทึกหมายเลข ๑๐ ลงระหว่างหมายเลข ๕ หรือ ๘ เพื่อแสดงว่ามีการ เปลี่ยนตัวผู้พูด

๑๐. การพูดตลกหรือชวนขันของครูเป็นพฤติกรรมหมายเลข ๒ แต่ถ้าหากเป็นตลกที่พูดเพื่อให้ให้นักเรียนคนหนึ่งคนใดได้รับความอับอาย หรือขายหน้า ให้บันทึกหมายเลข ๗

๑๑. คำถามที่ครูถามเอง ตอบเอง แล้ว ไม่ใช่คำถามที่แท้จริง หากเป็นการอธิบายให้หมายเลข ๕

๑๒. คำถามแนวแคบ (Narrow Questions) มักจะมีพฤติกรรมหมายเลข ๘ ตามมา แต่ถ้าใช้คำถามแนวกว้าง (Broad Questions) มักจะบันทึกพฤติกรรมหมายเลข ๕ ตามมาเสมอ

๑๓. ในกรณีที่ถ้าหากนักเรียนตอบครูพร้อม ๆ กัน หรืออานคัง ๆ พร้อมกัน ามที่ครูสั่งก็จะบันทึกหมายเลข ๘

๑.๓ วิธีการหาค่าความเชื่อมั่นในการใช้เครื่องมือบันทึกพฤติกรรม

ผู้วิจัยได้ฝึกบันทึกพฤติกรรมในชั้นเรียนโดยตรง จดลงในตารางบันทึกพฤติกรรม พร้อมกันนั้นก็บันทึกเสียงการสนทนาด้วย หลังจากนั้นทำการถอดเทปบันทึกเสียง เพื่อพิจารณา พฤติกรรมโดยละเอียดสำหรับนำไปฝึกจับประเภทพฤติกรรม ผู้วิจัยได้เลือกอาจารย์วิทยาลัยครูนครปฐม คนหนึ่ง เป็นผู้ร่วมงานการหาค่าความเชื่อมั่น ได้อธิบายให้เข้าใจถึงวิธีการบันทึกพฤติกรรม และให้ ฝึกการใช้เครื่องมือสังเกตการสอนตามแบบวิธีของแพลนเคอร์ส ที่ได้ปรับปรุงแล้ว การฝึกนี้เป็นการ ฝึกบันทึกพฤติกรรมจากเรื่องบันทึกเสียงจำนวน ๑๐ ครั้ง โดยผู้วิจัยคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ จนกระทั่งแน่ใจว่าผู้ร่วมวิจัยมีความสามารถในการจับที่ได้แล้วอย่างถูกต้อง ต่อจากนั้นผู้วิจัย และ อาจารย์ผู้นั้น จึงฟังพฤติกรรมการพูดของครู และนักเรียน จากเรื่องบันทึกเสียงไปพร้อม ๆ กัน แล้วนำผลของการบันทึกนี้ไปหาค่าความเชื่อมั่นตามวิธีการของ Scott (Ober, ๑๙๗๑ : ๘๐)

การกำหนดหาค่าความเชื่อมั่นของการใช้เครื่องมือสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการสอนนี้ ได้กระทำทั้งหมดจำนวน ๕ ครั้ง ได้หาค่าความเชื่อมั่นตามลำดับดังนี้ ๐.๗๒, ๐.๗๕, ๐.๘๔, ๐.๘๖ และ ๐.๘๘ ได้กาเฉลี่ยความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๑

สำหรับค่าความเชื่อมั่นที่ได้จากการใช้เครื่องมือของแพลนเคอร์สที่ปรับปรุง เป็นพฤติกรรม ๒๗ ประเภท กล่าวไว้ว่าเป็นค่าความเชื่อมั่นของการสังเกตที่ใช้ในการสังเกตและบันทึกพฤติกรรม ตามทฤษฎีของแพลนเคอร์ส (Flanders', ๑๙๗๐ : ๑๔๐) สำหรับค่าความเชื่อมั่นตามผลการศึกษา ของแพลนเคอร์ส เท่ากับ ๐.๗๙ จากการสังเกต ๑๔ ครั้ง

๒. แบบสอบถาม

๒.๑ ลักษณะของแบบสอบถาม แบบสอบถามมี ๓ ตอนคือ

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีสอนสังคมศึกษาแบบต่าง ๆ ที่มีความ เหมาะสมกับการสอนและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษา คำถามมีให้เลือก ๕ คำขึ้น คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉย ๆ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้วิธีสอนสังคมศึกษาแบบต่าง ๆ ที่เคยใช้ในการ สอนมาก่อน โดยให้ระบุมา ๔ วิธี พร้อมทั้งบอกเหตุผลในการใช้วิธีสอนแต่ละวิธีนั้นด้วย

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์การสอนสังคมศึกษาแบบต่าง ๆ มีคำตอบให้เลือก ๕ ลำดับคือ ไม่เคยใช้เลย ใช้น้อย ใช้อย่างกลาง ใช้อยู่บ่อยครั้ง และ ใช้อยู่ทุกครั้ง

๒.๒ การใช้แบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามชุดนี้ได้แก่ ครูพี่เลี้ยง และนักเรียนฝึกสอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ และชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จำนวนกลุ่มละ ๓๐ คน ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทแบบสอบถามนี้จากคณะอาจารย์แห่งวิทยาลัยครูนครปฐม และผู้รวมโครงการวิจัย ทำให้ได้รับแบบสอบถามคืนมาประเภทละ ๖๔ ชุด ซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๕๑.๔๓ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

๒.๓ การกำหนดค่าน้ำหนักของตัวเลือกในมาตราส่วนประเมินค่า กำหนดตามวิธีน้ำหนักสมมติ (Arbitrary Weighting) ถ้ากลุ่มตัวอย่างตอบคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นในเรื่องวิธีสอนสังคมศึกษาว่า เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉย ๆ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง กำหนดค่าน้ำหนักเท่ากับ ๕, ๔, ๓, ๒ และ ๑ ตามลำดับ ส่วนกรณีสภาพการใช้อุปกรณ์การสอน ถ้ากลุ่มตัวอย่างตอบ ใช้อยู่ทุกครั้ง ใช้อยู่บ่อยครั้ง ใช้อย่างกลาง ใช้น้อย และไม่เคยใช้เลย กำหนดค่าน้ำหนักเท่ากับ ๕, ๔, ๓, ๒ และ ๑ ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ซึ่งออกฝึกสอนวิชาสังคมศึกษาในภาคเรียนที่ ๓ ปีการศึกษา ๒๕๑๗ จำนวน ๑๐ คน โดยสุ่มตัวอย่างจากนักเรียนฝึกสอนวิชาสังคมศึกษา ๓๒ คน แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ๕ คน ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ๕ คน โดยเห็นว่า ผู้ที่ได้เกรดเฉลี่ยในระดับเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ ๗๕ ขึ้นไป ซึ่งมีเกรดเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๕ - ๓.๕๐ เป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และผู้ที่ได้เกรดเฉลี่ยในระดับเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ ๒๕ ลงมา ซึ่งมีเกรดเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐ - ๒.๓๐ เป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างแสดงในตาราง ๔

ตาราง ๔ แสดงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูง				กลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนต่ำ			
เลขที่	เพศ	เกรดเฉลี่ย	ระดับชั้น ที่สอน	เลขที่	เพศ	เกรดเฉลี่ย	ระดับชั้น ที่สอน
๑	หญิง	๓.๔๕	๔	๑	หญิง	๒.๐๘	๔
๒	หญิง	๓.๓๕	๔	๒	หญิง	๑.๔๘	๓
๓	หญิง	๓.๐๕	๓	๓	ชาย	๑.๘๕	๓
๔	หญิง	๒.๙๒	๓	๔	ชาย	๑.๖๘	๔
๕	ชาย	๒.๘๕	๓	๕	หญิง	๑.๖๓	๔

กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มนี้ฝึกสอนในโรงเรียนโครงการฝึกหัดครูชนบทของวิทยาลัยครู
นครปฐม ดังแสดงในตาราง ๕

ตาราง ๕ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง และจำนวนนักเรียน ในโรงเรียนฝึกสอน

รายชื่อโรงเรียน	กลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูง		กลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนต่ำ	
	นักเรียนฝึกสอน	นักเรียน	นักเรียนฝึกสอน	นักเรียน
๑. โรงเรียนบ้านบ่อพลับ	๑	๓๓	๑	๓๔
๒. โรงเรียนวัดเสม็ดหา	๑	๓๖	๑	๓๕
๓. โรงเรียนวัดศรีระทอง	๑	๔๕	—	—
๔. โรงเรียนบ้านลำพญา	—	—	๑	๓๗
๕. โรงเรียนทัพหลวง	—	—	๑	๓๕
๖. โรงเรียนวัดเกาะวังไทร	๑	๓๔	๑	๓๗
๗. โรงเรียนโพรงมะเคื่อ	๑	๔๐	—	—

วิธีดำเนินการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ดำเนินการศึกษาตามลำดับขั้นดังต่อไปนี้

๑. เป็นการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการสอนสังคมศึกษาจากการสอนของนักเรียนฝึกสอนที่มีได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น ๓๐ ครั้ง โดยใช้เวลา ๓ สัปดาห์แรกของภาคเรียนที่ ๓ ปีการศึกษา ๒๕๑๗ ในขณะที่ผู้วิจัยทำหน้าที่อาจารย์พิเศษการฝึกสอนวิชาสังคมศึกษาของวิทยาลัยครู นครปฐม

๒. หากความเชื่อมั่น (Reliability) ของการใช้เครื่องมือสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรม โดยใช้สูตรของ Scott (Ober, ๑๙๗๑ : ๔๐) การหาค่าความเชื่อมั่นนี้ กระทำ ๕ ครั้ง แล้วหาค่าเฉลี่ยของระดับความเชื่อมั่น ซึ่งได้ค่าเท่ากับ ๐.๘๖ จึงได้กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการมาแล้วในเรื่อง เครื่องมือที่ใช้สังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอน

๓. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสังเกตการสอนสังคมศึกษาของกลุ่มตัวอย่างทั้ง ๑๐ คน คนละ ๒ ครั้ง ครั้งละ ๒๐ นาที รวมจำนวนทั้งสิ้น ๒๐ ครั้ง ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูล เริ่มตั้งแต่วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๑๗ ถึง วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

๔. จัดกระทำข้อมูลที่ได้อจากการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการสอนโดยวิธีการนำข้อมูลเหล่านั้นบันทึกลงในตารางมิติ (Matrix) ตามวิธีการของแฟลนเดอร์ส (Flanders, ๑๙๗๐ : ๗๖) แล้วจัดข้อมูลเหล่านั้นที่บันทึกลงในตารางมิติเรียบร้อยแล้ว ดังต่อไปนี้

๔.๑ หาจำนวนความถี่ของข้อมูลในแต่ละช่อง

๔.๒ หาผลรวมของความถี่ของพฤติกรรมการสอนแต่ละประเภทย่อย ๆ จำนวน ๒๗ ประเภท และผลรวมความถี่ของพฤติกรรมใหญ่ ๑๐ ประเภท

๔.๓ แปลงจำนวนความถี่ของพฤติกรรมการสอนเป็น เปอร์เซนต์

ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับประเภทของพฤติกรรมการสอนที่นับว่าเป็น เปอร์เซนต์แล้วนี้ เป็นข้อมูลที่น่าไปวิเคราะห์ตามหลักการทางสถิติต่อไป

๕. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๕.๑ สถิติที่ใช้ในการหาอัตราส่วนพฤติกรรมของนักเรียนฝึกสอนและนักเรียนมีดังนี้

(Flanders, ๑๙๗๐ : ๓๕)

๑. พฤติกรรมของนักเรียนฝึกสอน =
$$\frac{\text{ผลรวมความถี่พฤติกรรมประเภทที่ ๑ - ๗} \times ๑๐๐}{\text{ผลรวมความถี่พฤติกรรมทั้งหมด}}$$
๒. พฤติกรรมของนักเรียน =
$$\frac{\text{ผลรวมความถี่พฤติกรรมประเภทที่ ๘ - ๙} \times ๑๐๐}{\text{ผลรวมพฤติกรรมทั้งหมด}}$$
๓. พฤติกรรมอื่น ๆ =
$$\frac{\text{ความถี่พฤติกรรมประเภทที่ ๑๐} \times ๑๐๐}{\text{ผลรวมของพฤติกรรมทั้งหมด}}$$
๔. พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทาง
อ้อม =
$$\frac{\text{ผลรวมความถี่พฤติกรรมประเภทที่ ๑ - ๔} \times ๑๐๐}{\text{ผลรวมความถี่พฤติกรรมประเภทที่ ๑ - ๗}}$$
๕. พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพล
โดยตรง =
$$\frac{\text{ผลรวมความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๕ - ๗} \times ๑๐๐}{\text{ผลรวมความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๑ - ๗}}$$
๖. พฤติกรรมการใช้คำถามของ
นักเรียนฝึกสอน =
$$\frac{\text{ความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๔} \times ๑๐๐}{\text{ผลรวมความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๑-๗}}$$
๗. คำถามชนิดแคบ =
$$\frac{\text{ความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๔.๑} \times ๑๐๐}{\text{ผลรวมความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๔.๑ - ๔.๒}}$$
๘. คำถามชนิดกว้าง =
$$\frac{\text{ความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๔.๒} \times ๑๐๐}{\text{ผลรวมความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๔.๑ - ๔.๒}}$$
๙. จำนวนการใช้อุปกรณ์ =
$$\frac{\text{ผลรวมความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๕.๔-๕.๕} \times ๑๐๐}{\text{ผลรวมความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๑ - ๗}}$$
๑๐. การสอนโดยวิธีปฏิบัติจริง =
$$\frac{\text{ความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๕.๕} \times ๑๐๐}{\text{ผลรวมความถี่พฤติกรรมประเภทที่ ๑ - ๗}}$$
๑๑. พฤติกรรมริเริ่มของนักเรียน =
$$\frac{\text{ความถี่ของพฤติกรรมประเภทที่ ๙} \times ๑๐๐}{\text{ผลรวมความถี่พฤติกรรมประเภทที่ ๘ - ๙}}$$

๘.๒ การทดสอบหาความแตกต่างของสัดส่วนความถี่ ความถี่ของพฤติกรรมของนักเรียนฝึกสอน ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำ ใช้สูตรทดสอบหาค่าร้อยละของสัดส่วน (ลวน สายยศ, ๒๕๕๕ : ๒๒๐)

สูตร

$$Z = \frac{P_1 - P_2}{\sqrt{PQ\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}}$$

Z = ค่าความเชื่อมั่น

n_1 = จำนวนความถี่ในกลุ่มที่ ๑

n_2 = จำนวนความถี่ในกลุ่มที่ ๒

f_1 = จำนวนความถี่ในกลุ่มที่ ๑ ที่ใช้พฤติกรรมแบบหนึ่ง

f_2 = จำนวนความถี่ในกลุ่มที่ ๒ ที่ใช้พฤติกรรมเหมือนกัน

$$P_1 = \frac{f_1}{n_1}$$

$$P_2 = \frac{f_2}{n_2}$$

$$P = \frac{f_1 + f_2}{n_1 + n_2}$$

$$Q = 1 - P$$

๘.๓ การทดสอบความถี่ของกรณีศึกษา และนักเรียนฝึกสอน ใช้วิธีการทางสถิติต่อไปนี้

ก. คะแนนเฉลี่ย (Mean) ใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

ข. ความแปรปรวน (Variance) ใช้สูตร

$$S^2 = \frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N - 1)}$$

ค. กำหนดค่า t-test เพื่อทดสอบนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่าง
ตัวแปรสองกลุ่ม โดยใช้สูตร

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}}$$

บทที่ ๕

การวิเคราะห์และผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ วิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำ

ตอนที่ ๒ วิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนและกิจกรรมการสอนของนักเรียนฝึกสอนทั้งหมด

ตอนที่ ๓ วิเคราะห์เปรียบเทียบความถี่เห็นของครูที่เลี้ยง และนักเรียนฝึกสอนที่มีต่อวิธีสอนและการใช้อุปกรณ์ในการสอนวิชาสังคมศึกษา

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- D คือ พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลโดยตรงของนักเรียนฝึกสอน (Direct Influence) ได้แก่ พฤติกรรมประเภท ๕ - ๗
- I คือ พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางอ้อมของนักเรียนฝึกสอน (Indirect Influence) ได้แก่ พฤติกรรมประเภท ๑ - ๔
- TTB คือ พฤติกรรมการสอนทั้งหมดของนักเรียนฝึกสอน (Total Teacher Behaviors) ได้แก่ พฤติกรรมประเภท ๑ - ๗
- TQ คือ พฤติกรรมการใช้คำถามของนักเรียนฝึกสอน (Teacher Question)
- NQ คือ พฤติกรรมการใช้คำถามชนิดแคบของนักเรียนฝึกสอน (Narrow Question) ได้แก่ พฤติกรรมประเภท ๔.๑
- BQ คือ พฤติกรรมการใช้คำถามชนิดกว้างของนักเรียนฝึกสอน (Broad Question) ได้แก่ พฤติกรรมประเภท ๔.๒
- AV คือ พฤติกรรมการสอนของนักเรียนฝึกสอนที่ใช้อุปกรณ์การสอน (Audio-Visual Aids) ได้แก่ พฤติกรรมประเภท ๕.๔ และ ๕.๕

- CE คือ พฤติกรรมการสอนนักเรียนฝึกสอนที่เน้นเนื้อหา โดยการอธิบายและการใช้คำถาม ได้แก่ พฤติกรรมประเภท ๔ - ๕
- PE คือ พฤติกรรมการสอนที่เน้นภาคปฏิบัติ (Practice Emphasis) ได้แก่ พฤติกรรมประเภท ๕.๕
- NAV คือ พฤติกรรมการสอนที่ไม่ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน (Non Audio-Visual Aids) ได้แก่ พฤติกรรมประเภท ๑ - ๓ ยกเว้น พฤติกรรมประเภท ๕.๔ และ ๕.๕
- TPB คือ พฤติกรรมทั้งหมดของนักเรียนที่ใช้ในการเรียน (Total Pupil Behaviors) ได้แก่ พฤติกรรมประเภท ๔ - ๕
- PI คือ พฤติกรรมริเริ่มของนักเรียน (Pupil Initiation) ได้แก่ พฤติกรรมประเภทที่ ๔
- Sc คือ พฤติกรรมที่เป็นความเจ็บหรือความสับสน

ตอนที่ ๑ การเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กับนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

๑.๑ วิเคราะห์รายละเอียดของพฤติกรรมการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ผลการวิเคราะห์โดยการหากรอบยะของพฤติกรรมการสอนแต่ละประเภทย่อย ทั้งหมดจำนวน ๒๓ ประเภท ดังแสดงในการาง ๖

ตาราง ๒ แสดงรายละเอียดของพฤติกรรมการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอน
กลุ่มที่ผลิตสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูง และต่ำ

รายละเอียดของพฤติกรรมการสอน		กลุ่มผลิตสัมฤทธิ์ทาง การเรียนสูง	กลุ่มผลิตสัมฤทธิ์ทาง การเรียนต่ำ	Z
พฤติกรรมการสอนของครู	๑. การยอมรับความรู้สึกของนักเรียน	.๐๔	.๑๔	.๖๓
	๒. การให้คำชมเชย	๒.๓๘	๒.๓๖	.๐๔
	๓.๑ การยอมรับความถูกต้องเห็นโดย ใช้คำพูดหรืออากัปกิริยา	๔.๑๕	๓.๘๖	.๐๗
	๓.๒ การยอมรับความคิดเห็นแล้ว อธิบายเพิ่มเติม	๑.๓๐	๑.๑๘	.๐๘
	๓.๓ การยอมรับความคิดเห็นแล้ว ดำเนินการสอนต่อไป	๑.๑๗	.๗๕	.๓๑
	๓.๔ การยอมรับความคิดเห็นแล้ว ให้นักเรียนอธิบายเพิ่มเติม	.๘๖	๑.๒๔	.๑๗
	๔.๑ การใช้คำถามชนิดแคบ	๒๐.๐๕	๑๗.๗๓	.๕๑
	๔.๒ การใช้คำถามชนิดกว้าง	๑.๒๘	๑.๑๕	.๐๘
	รวม	๓๑.๗๓	๒๘.๕๔	.๕๐
	๕.๑ การอธิบายข้อเท็จจริง เฉพาะ วิชาการ	๒๑.๖๑	๒๘.๓๖	.๐๑
	๕.๒ การอธิบายโดยใช้ความ ถูกต้องของตนเองประกอบ	๑.๓๒	๑.๓๐	.๑๗
	๕.๓ การอธิบายโดยการเขียนกระดาน	๔.๐๒	๕.๖๕	.๑๐
	๕.๔ การอธิบายโดยใช้อุปกรณ์การสอน	๒.๘๓	๒.๕๕	.๑๓
	๕.๕ การอธิบายโดยการมีปฏิบัติจริง	.๑๔	๑.๒๓	.๕๓
พฤติกรรมการสอนของครูโดย ผู้สังเกตการณ์	๖.๑ การใช้คำสั่งซึ่งนักเรียนต้องปฏิบัติตาม	๑.๑๔	๒.๑๔	.๕๖
	๖.๒ การให้คำแนะนำ	.๐๔	.๔๔	.๖๔
	๖.๓ การกระตุ้นหรือเร้าความสนใจ	.๐๒	.๑๔	.๓๕
	๗. การวิจารณ์หรือตัดสิน	.๖๕	๑.๑๔	.๖๔
รวม		๓๗.๐๒	๔๐.๖๗	.๐๒

ตาราง ๖ แสดงรายละเอียดของพฤติกรรมการสวนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอน
กลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำ (ต่อ)

รายละเอียดของพฤติกรรมการสอน	กลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง	กลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ	Z
๘.๑ การตอบคำถามในแนวแถบ	๑๘.๗๙	๑๔.๓๘	.๘๓
๘.๒ การตอบคำถามในแนวกว้าง	๐.๔๔	๐.๐๕	.๖๐
๘.๓ การถามเพื่อให้กระจ่างชัดในคำถามของครู	๐.๐๔	๐.๑๒	.๕๑
๘.๔ การตอบสนองโดยใช้กิริยาอาการ	๐.๘๖	๐.๔๓	.๐๘
๘.๕ นักเรียนตอบสนองโดยการอ่านหนังสือ	๕.๖๔	๘.๘๕	.๐๔
๘.๖ การแสดงความคิดเห็นโดยการเสนอความคิด	๐.๓๙	.๐๖	.๖๐
๘.๗ การแสดงความคิดเห็นโดยใช้คำถาม	๑.๒๕	๑.๐๓	.๑๔
รวม	๒๗.๑๒	๒๕.๓๑	.๐๓
๑๐.๑ ความเงี่ยมหรือความสับสน	๔.๑๑	๔.๘๓	.๓๐
๑๐.๒ พฤติกรรมอื่น ๆ	๐.๐๓	.๐๑	.๑๐
รวม	๔.๑๓	๕.๘๔	.๔๘

ผลการวิเคราะห์การทํางาน ๒ สรุปได้ดังนี้

๑. พฤติกรรมการสอนวิชาสังคมศึกษาที่นักเรียนฝึกสอนใช้มากที่สุด คือ การอธิบายข้อเท็จจริง
 ที่พบเฉพาะ โดยเฉพาะการทํางาน ๑ ในกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีร้อยละ ๒๑.๒๔ และในกลุ่ม
 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ได้ใช้กิจกรรมชนิดนี้ร้อยละ ๒๔.๓๖ แสดงว่า นักเรียนฝึกสอนทั้งสองกลุ่ม
 นี้ ใช้วิธีสอนแบบบรรยายมาก ซึ่งขัดแย้งในประเภทพฤติกรรมการสอนที่ปฏิบัติโดยตรง สำหรับการ
 สอนโดยการฝึกปฏิบัติจริงมีจำนวนน้อย โดยกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีเพียงร้อยละ ๑๔
 และกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมีเพียงร้อยละ ๑.๒๓

๒. พฤติกรรมการสอนที่มีอัตราส่วนมากเป็นอันดับสองคือ พฤติกรรมการใช้คำถามชนิดแทน
 โดยที่กลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีพฤติกรรมประเภทนี้ร้อยละ ๒๐.๐๕ และกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์
 ทางการเรียนต่ำมีร้อยละ ๑๗.๓๓ ส่วนคำถามชนิดกว้างนักเรียนฝึกสอนใช้เพียงร้อยละ ๑๐.๒๔ ใน
 กลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และเพียงร้อยละ ๑๐.๑๔ ในกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

๓. พฤติกรรมการเรียนการสอนที่ปรากฏ มีมากเป็นอันดับที่สาม คือ พฤติกรรมการ
 ตอบสนองของนักเรียน และพบว่า นักเรียนตอบคำถามในแนวแบบของกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ
 เรียนสูง มีจำนวนร้อยละ ๑๔.๗๗ และกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีพฤติกรรมการตอบคำถาม
 แนวแบบ จำนวนร้อยละ ๑๔.๓๘ ส่วนการตอบคำถามแนวกว้างมีน้อย กล่าวคือ ในกลุ่มผลสัมฤทธิ์
 ทางการเรียนสูง มีร้อยละ ๐.๔๕ และกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีร้อยละ ๐.๐๕ เท่านั้น
 สำหรับการตอบสนองของนักเรียนที่เห็นว่าเหมาะสมอีกประเภทหนึ่ง นอกจากแบบคำถาม คือ การอ่าน
 หนังสือแบบเรียนโดยเว้นเรียน มีจำนวนร้อยละ ๔.๒๔ และ ๔.๔๔ ในแต่ละกลุ่ม แสดงให้เห็นว่า
 แม้ฝึกเรียนฝึกสอนจะใช้พฤติกรรมการสอนทางอ้อม แต่หากเป็นคำถามในแนวแบบ และพฤติกรรม
 ตอบสนองของผู้เรียนเป็นประเภทตอบคำถามแนวแบบและการอ่านหนังสือแบบเรียน เว้นเรียนในชั้น
 เนื้อหาวิชา มากกว่าที่จะใช้ความถี่และเหตุผล

๔. พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางอ้อมของนักเรียนฝึกสอนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ
 เรียนสูง มีร้อยละ ๓๑.๗๓ และกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีร้อยละ ๒๔.๔๔

๕. พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางตรงของนักเรียนฝึกสอนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ
 เรียนสูง มีร้อยละ ๓๗.๐๒ ส่วนในกลุ่มที่มีร้อยละ ๔๐.๒๗

๖. พฤติกรรมทั้งหมดของนักเรียนที่เรียนกับนักเรียนฝึกสอนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีร้อยละ ๒๗.๑๒ และกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ร้อยละ ๒๘.๓๑

๗. พฤติกรรมการพูดริเริ่ม หรือการแสดงความกตัญญูของนักเรียน (Student Talk Initiation) มีน้อยกว่าพฤติกรรมตอบสนองประเภทตอบคำถามลักษณะต่าง ๆ และการอ่านหนังสือ แสดงให้เห็นว่า การสอนวิชาสังคมศึกษานักเรียนฝึกสอนขาดการสอนประเภทที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ความกตัญญูอย่างมีเหตุ และผล

๘. พฤติกรรมเกี่ยวกับความสับสนวุ่นวายหรือความงีบในชั้นเรียน หรือพฤติกรรมอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ในกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ร้อยละ ๔.๑๓ และในกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมีร้อยละ ๕.๔๔ แสดงว่า นอกจากนักเรียนจะงีบในระยะที่ตอบคำถามไม่ได้แล้ว ก็ยังแสดงถึงการดูแลปกครองนักเรียนในชั้นเรียนให้ดำเนินการเรียนการสอนไม่ได้โดยเท่าที่ควร

๙. นักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีพฤติกรรมการสอนทั้ง ๒๗ ประเภท แตกต่างกันอย่างไรไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๑.๒ เปรียบเทียบอัตราส่วนพฤติกรรมการสอนของนักเรียนฝึกสอนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กับนักเรียนฝึกสอนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ พฤติกรรมการสอนที่นำมาเปรียบเทียบ ได้แก่ พฤติกรรมของนักเรียนฝึกสอน พฤติกรรมของนักเรียน พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลโดยตรง พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางอ้อม พฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้คำถามของครู พฤติกรรมการใช้คำถามนิคกว้างและชนิดแคบ พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์การสอน การสนทนาปฏิบัติ พฤติกรรมริเริ่มของนักเรียน และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความงีบหรือความสับสน

ตาราง ๗ การเปรียบเทียบอัตราส่วนพฤติกรรมการสอนของนักเรียนฝึกสอนกลุ่มที่มี
ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูง กับนักเรียนฝึกสอนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนต่ำ

ประ เภพของพฤติกรรม	Z		
พฤติกรรมทั้งหมดของนัก เรียนฝึกสอน(TB	๖๘.๗๕	๖๘.๒๑	.๐๗
พฤติกรรม ทั้งหมดของนัก เรียน (PB)	๒๗.๑๒	๒๕.๓๑	.๒๔
พฤติกรรม การสอนของครูที่มีอิทธิพล ทางอ้อม (I)	๔๖.๑๕	๔๑.๒๔	.๗๐
พฤติกรรม การสอนของครูที่มีอิทธิพล โดยตรง (D)	๕๓.๘๕	๔๘.๗๖	.๗๐
พฤติกรรม การใช้คำถามของครู (TQ)	๓๑.๐๓	๒๗.๒๔	.๕๕
พฤติกรรม การใช้คำถามชนิดกว้าง(TBQ)	๖.๐๑	๖.๐๕	.๐๒
พฤติกรรม การใช้คำถามชนิดแคบ (TNQ)	๕๓.๕๕	๕๓.๕๑	.๐๒
พฤติกรรม การสอนที่ เกี่ยวกับการใช้ อุปกรณ์ (AV)	๑๐.๖๕	๖.๐๔	๑.๐๘
พฤติกรรม การสอนภาคปฏิบัติ (PE)	.๒๐	๑.๗๘	๑.๑๓
พฤติกรรม วิเธีเริ่มของนัก เรียน (PI)	๖.๐๕	๕.๑๑	.๖๓
พฤติกรรม เกี่ยวกับความ เจริญหรือ ความ สับสน (Sc)	๕.๑๓	๕.๔๘	.๕๕

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง ๗ พบว่า พฤติกรรม การสอนที่นัก เรียนฝึกสอนกลุ่ม
ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูงและกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนต่ำ มีพฤติกรรม การสอนทุกประ เภพ

แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ พฤติกรรมทั้งหมดของนักเรียนฝึกสอน, พฤติกรรมทั้งหมดของนักเรียน, พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางอ้อม, พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลโดยตรง, พฤติกรรมการใช้คำถามของครู, พฤติกรรมการใช้คำถามชนิดแถบ, พฤติกรรมการใช้คำถามชนิดกว้าง, พฤติกรรมการใช้อุปกรณ์การสอน, พฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติ, พฤติกรรมริเริ่มของนักเรียน และพฤติกรรมเจียวนหรือสับสน

ตอนที่ ๒ เปรียบเทียบการใช้พฤติกรรมการสอนและกวีกรรมการสอนของนักเรียนฝึกสอน

๒.๑ เปรียบเทียบการใช้พฤติกรรมการสอนทั้งหมดที่เกาที่มีอิทธิพลโดยตรง และพฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางอ้อม

ตาราง ๔ เปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนทั้งหมดที่เกาที่มีอิทธิพลโดยตรง และอิทธิพลทางอ้อมของนักเรียนฝึกสอน

สัญลักษณ์	ประเภทพฤติกรรม	จำนวนความถี่	อัตราส่วนร้อยละ	Σ
I	การใช้อิทธิพลทางอ้อม	๓๒๓๓	๓๐.๑๔	๖.๒๘
D	การใช้อิทธิพลโดยตรง	๔๓๒๓	๓๘.๘๖	
I/D = .๗๘				

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง ๔ พบว่า พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลโดยตรงมากกว่าอิทธิพลทางอ้อม โดย นักเรียนฝึกสอนใช้พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางอ้อม มีค่าอัตราส่วนร้อยละ ๓๐.๑๔ และใช้พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลโดยตรงมีค่าอัตราส่วน ร้อยละ ๓๘.๘๖ และมีค่าอัตราส่วน $I/D = .๗๘$ แสดงว่านักเรียนฝึกสอนใช้พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลโดยตรงมากกว่าอิทธิพลทางอ้อม ซึ่งสอดคล้องและสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒.๒ เปรียบเทียบการใช้คำถามชนิดแคบและคำถามชนิดกว้างของนักเรียนฝึกสอน

ตาราง ๕ เปรียบเทียบการใช้คำถามชนิดแคบและคำถามชนิดกว้างของนักเรียนฝึกสอน
ในการสอนวิชาสังคมศึกษา

สัญลักษณ์	ประเภทพฤติกรรม	จำนวนความถี่	อัตราส่วน ร้อยละ	Z
TNQ	คำถามชนิดแคบ	๔๕๓๓	๖๘.๘๕	๔.๖๗*
TBQ	คำถามชนิดกว้าง	๒๕๓	๖.๒๔	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง ๕ พบว่า ในการสอนวิชาสังคมศึกษานักเรียนฝึกสอนนั้น นักเรียนฝึกสอนใช้คำถามชนิดแคบ ซึ่งเป็นคำถามที่ต้องการคำตอบจากความจำ ด้านเนื้อหาวิชาของนักเรียน มีค่าอัตราส่วนร้อยละ ๖๘.๘๕ ส่วนคำถามชนิดกว้างอันเป็นคำถามที่ต้องการคำตอบที่ใช้ความคิดและเหตุผล มีค่าอัตราส่วนเพียง ๖.๒๔ แสดงว่าผลการศึกษานี้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่า คำถามของนักเรียนฝึกสอนจะเป็นคำถามชนิดแคบมากกว่าคำถามชนิดกว้าง

๒.๓ เปรียบเทียบการสอนสังคมศึกษาโดยการบรรยาย อธิบาย และการสอนโดยฝึกปฏิบัติ

ตาราง ๖๐ เปรียบเทียบการสอนสังคมศึกษาโดยวิธีบรรยาย, อธิบาย และโดยวิธีฝึกปฏิบัติจริง

สัญลักษณ์	ประเภทพฤติกรรม	จำนวนความถี่	อัตราส่วน ร้อยละ	Z
CE	การสอนโดยวิธีบรรยาย, อธิบาย	๑๖๓๗๕	๖๘.๒๓	๑๐.๐๕*
PE	การสอนโดยวิธีฝึกปฏิบัติจริง	๗๖๖	๖.๕๕	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง ๑๐ พบว่า นักเรียนฝึกสอนสอนสังคมศึกษาโดยวิธีอธิบาย บรรยาย ในด้านข้อเท็จจริงต่าง ๆ โดยเน้นเนื้อหาวิชามากกว่าการสอนสังคมศึกษาโดยการฝึกปฏิบัติ กล่าวคือ การสอนโดยวิธีบรรยาย อธิบาย มีค่าอัตราส่วนร้อยละ ๖๘.๒๓ และการสอนโดยวิธีฝึกปฏิบัติจริง มีค่าอัตราส่วนร้อยละ ๓๑.๗๖ ผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒.๔ ปริมาณการใช้อุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอน

ตาราง ๑๑ แสดงอัตราการสอนโดยการใช้และไม่ใช้อุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษา

สัญลักษณ์	ประเภทพฤติกรรม	จำนวนความถี่	กัตุราส่วนร้อยละ	Z
NAV	การสอนโดยไม่ใช้อุปกรณ์	๑๕๖๑๔	๖๓.๔๑	๔.๖๑*
AV	การสอนโดยใช้อุปกรณ์	๖๓๓๔	๒๖.๕๙	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง ๑๑ พบว่า ในการสอนวิชาสังคมศึกษา นักเรียนฝึกสอนใช้อุปกรณ์การสอนมีค่าอัตราส่วนร้อยละ ๒๖.๕๙ และสอนโดยไม่ใช้อุปกรณ์การสอนมีค่าอัตราส่วนร้อยละ ๖๓.๔๑ ผลการวิเคราะห์สอดคล้องและสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า การสอนสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอนจะสอนโดยไม่ใช้อุปกรณ์มากกว่าการใช้อุปกรณ์การสอน

ตอนที่ ๓ การเปรียบเทียบความถี่เห็นของครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนที่มีต่อวิธีสอน และการใช้อุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษา

๓.๑ เปรียบเทียบความถี่เห็นของครูพี่เลี้ยงกับนักเรียนฝึกสอนเกี่ยวกับวิธีสอนที่เหมาะสมกับการสอนและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษา

ตาราง ๑๒ เปรียบเทียบความถี่เห็นของครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนเกี่ยวกับ
กิจกรรมและวิธีสอนสังคมศึกษา

กิจกรรมการสอน	กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	s^2	t
๑ ครูเป็นผู้อธิบายโดยตลอด	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๑.๖๗๑๔	.๔๑๔๔	.๘๒๔๕
	นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๑.๗๖๕๖	.๔๐๔๕	
๒ ครูอธิบายแล้วตั้งปัญหาถามให้นักเรียนตอบ	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๓.๘๔๓๘	.๖๗๓๖	๑.๕๒๗๔
	นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๔.๑๐๔๔	.๕๔๓๔	
๓ นักเรียนอ่านหนังสือแบบเรียนแล้วครูอธิบายเพิ่มเติม	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๓.๑๗	๑.๓๑๕๖	.๒๔๕๓
	นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๓.๒๑๘๘	๑.๒๒๑๒	
๔ ครูอธิบายแล้วให้นักเรียนจดบันทึกลงสมุด	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๓.๐๐	๑.๐๑๕๕	.๒๒๑๔
	นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๓.๔๕๓๑	๑.๐๔๕๔	
๕ การให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๔.๐๐	.๔๔๔๔	.๔๑๐๐
	นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๔.๐๔๖๔	.๓๙๔๖	
๖ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๓.๘๔๓๘	.๖๗๓๖	๑.๒๔๘๔
	นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๓.๖๔๐๖	๑.๐๒๗๖	
๗ การใช้อุปกรณ์ศึกษาต่าง ๆ ประกอบการสอน	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๔.๕๖๒๕	.๖๓๑๐	.๓๑๑๔
	นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๔.๕๑๕๖	.๘๒๕๑	
๘ การให้นักเรียนท่องจำเป็นส่วนใหญ่	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๒.๓๗๕๐	๑.๒๕๕๐	.๓๓๒๘
	นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๒.๔๕๗๕	๑.๐๖๑๔	
๙ ฝึกให้นักเรียนรายงานหรืออภิปรายในชั้นเรียน	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๔.๐๙๓๘	.๕๓๐๘	๑.๓๘๖๓
	นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๓.๙๒๑๔	.๔๕๔๑	

ตาราง ๑๒ เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนเกี่ยวกับ
กิจกรรมและวิธีสอนสังคมศึกษา (ต่อ)

กิจกรรมการสอน	กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	s^2	t
๑๐ สอนโดยวิธีแก้ปัญหา	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๓.๔๕๐๖	.๕๙๕๑	.๒๓๓๔
	นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๓.๕๒๖๔	.๕๔๑๑	
๑๑ การฝึกให้นักเรียนค้นคว้าจากห้องสมุดหรือจากแหล่งวิทยาการในชุมชน	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๔.๐๖๖๔	.๖๔๔๖	๑.๑๖๔๔
	นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๓.๔๕๕๔	.๕๔๔๒	
๑๒ การทำข่าวและเหตุการณ์ประจำวันประกอบการสอน	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๔.๓๑๒๕	.๓๔๕๒	.๖๓๔๔
	นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๔.๓๙๕๐	.๒๖๔๔	
๑๓ การให้นักเรียนเล่าเรื่องจากประสบการณ์	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๓.๕๔๔๔	.๕๖๓๖	.๑๑๔๔
	นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๔.๐๐	.๕๙๑๔	
๑๔ การแสดงบทบาท(Role Playing) ที่สอดคล้องกับบทเรียนโดยมีปัญหาลำดับให้คิด	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๓.๔๕๐๖	.๔๙๔๔	.๑๖๒๖
	นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๓.๔๙๕๐	.๕๕๔๖	
๑๕ การฝึกทักษะทางสังคม	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๔.๕๖๒๕	.๒๔๑๙	.๑๖๖๓
	นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๔.๕๔๖๔	.๒๔๓๕	
๑๖ การศึกษานอกสถานที่	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๓.๔๔๓๔	.๔๕๑๔	.๕๔๔๔
	นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๓.๙๔๑๓	.๓๔๔๔	
๑๗ การใช้นิทานประกอบการสอน	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๔.๐๖๒๕	.๑๕๔๔	.๕๔๓๔
	นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๔.๑๔๐๖	.๒๔๑๕	

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง ๑๒ พบว่า ครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมและวิธีสอนที่เหมาะสมกับการสอนวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๓.๒ เปรียบเทียบวิธีสอนของครูพี่เลี้ยง และนักเรียนฝึกสอน
 นิยมใช้ประกอบการสอน

ตาราง ๑๓ แสดงการสถิติ เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอน
 เกี่ยวกับการใช้ประกอบการสอน

อุปกรณ์การสอน					t	
๑	รูปภาพ	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๓.๓๓๕	.๓๔๖๐	๑.๕๖๑๔
		นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๓.๑๐๔๔	.๔๓๔๔	
๒	ภาพถ่ายเส้น, การทูน	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๒.๒๕	.๖๓๔๔	.๔๔๖๓
		นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๒.๑๐๔๔	.๔๔๓๔	
๓	ภาพพิกเรียงลำดับเหตุการณ์	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๒.๔๐๖๓	๐.๓๒๑๒	๑.๓๓๔๓
		นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๒.๖๔๓๕	.๔๔๔๔	
๔	แผนที่ แผนที่ กราฟ	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๓.๒๕	.๔๔๔๔	๑.๔๔๑๓
		นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๒.๕๖๔๔	๑.๔๔๔๓	
๕	แผนภูมิสรุป	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๓.๒๐๓๑	๑.๒๔๓๔	๑.๔๖๔๒
		นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๒.๕๐๖๓	๑.๓๔๓๔	
๖	บัตรคำ แถบประโยค *	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๓.๐๓๑๓	๑.๓๐๐๖	๒.๐๓๔๐*
		นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๒.๖๒๕๐	๑.๑๕๔๓	
๗	ป้ายนิเทศ	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๓.๐๓๔๑	๑.๒๔๓๔	๑.๕๔๓๖
		นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๒.๓๖๔๖	๑.๑๓๔๓	
๘	หุ่นจำลอง	ครูพี่เลี้ยง	๖๔	๒.๕๔๓๑	.๔๓๐๔	.๓๖๔๐
		นักเรียนฝึกสอน	๖๔	๒.๔๔๐๖	๑.๐๑๔๖	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ตาราง ๓ แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอน
เกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์การสอน (ต่อ)

อุปกรณ์การสอน	กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	s^2	t
๕ ของจริง	ครูพี่เลี้ยง	๒๔	๓.๓๓๓๘	.๗๖๘๘	๒.๖๔๔ *
	นักเรียนฝึกสอน	๒๔	๒.๘๔๐๖	๑.๑๖๔๘	
๑๐ หนังสือประกอบการทบทวน	ครูพี่เลี้ยง	๒๔	๒.๓๘๑๓	๑.๐๘๔๒	๑.๐๕๐๖
	นักเรียนฝึกสอน	๒๔	๒.๓๘๑๓	๑.๑๘๘๕	
๑๑ กลองภาพยนตร์ต่าง ๆ	ครูพี่เลี้ยง	๒๔	๑.๙๖๘๘	๐.๙๑๙๖	.๕๘๗๗
	นักเรียนฝึกสอน	๒๔	๑.๘๗๕๐	๐.๗๑๔๓	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง ๓ พบว่า ครูพี่เลี้ยงมีความคิดเห็นว่าการใช้บัตรคำ
แถบประโยค และของจริง เป็นอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา มากกว่า
นักเรียนฝึกสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์การสอน
ชนิดอื่น ๆ ครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

๓.๓ เปรียบเทียบอัตราความสำคัญของการใช้วิธีสอนวิชาสังคมศึกษาของครูพี่เลี้ยงและ
นักเรียนฝึกสอน โดยการให้ครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนเลือกวิธีสอนที่เคยใช้ในการสอนสังคมศึกษา
มากที่สุดเรียงตามลำดับ ๕ วิธี พร้อมกับชี้แจงเหตุผลในการใช้วิธีสอนแต่ละวิธี ดังแสดงในตาราง ๑๔

ตาราง ๑๔ แสดงการเปรียบเทียบทัศนคติของการใช้วิธีสอนที่ผู้เรียนได้เรียนและนักเรียนฝึกสอน

ลำดับ	วิธีสอน	จำนวนความถี่ของการใช้วิธีสอนแต่ละค่าของครูฝึกสอน					จำนวนความถี่ของการใช้วิธีสอนแต่ละค่าของนักเรียนฝึกสอน				
		๑	๒	๓	๔	๕	๑	๒	๓	๔	๕
๑	ครูอธิบายโดยตลอดเป็นส่วนใหญ่	๒	๒	๕	๑	๕	๑	๑	๓	๕	๕
๒	ครูอธิบายเฉพาะจุดปัญหาตามนักเรียนตอบ	๑๒	๑๕	๕	๓	๑	๑๐	๑๔	๓	๒	๒
๓	ครูให้นักเรียนอ่านหนังสือแบบเรียน แล้วอธิบายเพิ่มเติม	๑๐	๕	๑๑	๕	๐	๔	๖	๕	๒	๔
๔	ครูอธิบายเฉพาะจุดที่นักเรียนจดบันทึกถึงสมุด	๔	๗	๕	๑๕	๖	๕	๕	๑๐	๒	๒
๕	ครูอธิบายโดยใช้อุปกรณ์ประกอบ	๒๖	๑๑	๕	๑๐	๕	๒๕	๑๒	๑๐	๕	๑
๖	การให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด	๒	๓	๕	๖	๒	๗	๕	๑๐	๑๐	๕
๗	ใช้วิทยากรบรรยาย	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๘	การให้นักเรียนทำเป็นส่วนใหญ่	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๙	การฝึกนักเรียนให้รายงานและอภิปราย	๑	๑	๑	๑	๕	๑	๕	๗	๑	๑
๑๐	วิธีสอนแบบแก้ปัญหา	๑	๒	๑	๑	๑	๑	๒	๓	๒	๒
๑๑	การฝึกให้นักเรียนหาความรู้ด้วยตนเองจากหนังสือหรือสื่อที่ครูเตรียมให้ หรือจากแหล่งวิทยากรในชุมชน	๒	๑	๒	๕	๕	๑	๑	๒	๗	๑
๑๒	การนำข่าว และเหตุการณ์ประจำวันที่สำคัญประกอบการสอน	๑	๑	๑	๑	๓	๕	๒	๗	๕	๕
๑๓	การให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ที่นักเรียนประกอบการสอน	๑	๑	๓	๒	๒	๑	๑	๗	๕	๓
๑๔	การแสดงบทบาท (Role playing) ที่สอดคล้องกับบทเรียน โดยมีเนื้อหาหลัก	๑	๑	๒	๑	๒	๑	๑	๑	๕	๓

ตาราง ๑๔ แสดงการเปรียบเทียบต้นความสำคัญของการใช้วิธีสอนวิชาสังคมกับกิจกรรมกลางแจ้งและนักเรียนฝึกสอน (๓๐)

เขต	วิธีสอน	จำนวนความถี่ของการใช้วิธีสอนแต่ละลำดับของครูผู้สอน						จำนวนความถี่ของการใช้วิธีสอนแต่ละลำดับของนักเรียนฝึกสอน					
		๑	๒	๓	๔	๕		๑	๒	๓	๔	๕	
๑๔	การให้นักเรียนมีทักษะทางสังคม เช่นการฝึกมารยาท												
๑๖	ทาง ๆ การทำความเคารพ เป็นต้น	๒	๓	๒	๓	๔		—	—	๒	๔	๑	
	การศึกษานอกสถานที่	—	—	—	—	—		—	—	—	—	—	

จากตาราง ๑๔ เป็นก้านับความสำคัญของการใช้วิธีสอนสังกมศึกษาของครูพี่เลี้ยง และนักเรียนฝึกสอน จากจำนวนวิธีสอน ๑๖ วิธี ที่กำหนดให้ สรุปได้ว่า

๑. วิธีสอนที่ครูพี่เลี้ยง เห็นว่าสำคัญและนำมาใช้ในการสอนสังกมศึกษามากที่สุด เรียงตามลำดับ คือ วิธีสอนแบบบรรยายโดยใช้อุปกรณ์การสอนประกอบ วิธีสอนแบบบรรยายแล้วตั้งปัญหาถามให้นักเรียนตอบ การให้นักเรียนอ่านหนังสือแบบเรียนแล้วครูอธิบายเพิ่มเติม การที่ครูอธิบายแล้วให้นักเรียนจดบันทึกลงสมุด และวิธีสอนที่ครูอธิบายโดยตลอด

๒. วิธีสอนที่นักเรียนฝึกสอน เห็นว่าสำคัญ และนำมาใช้ในการสอนสังกมศึกษามากที่สุด เรียงตามลำดับ คือ วิธีสอนแบบบรรยายโดยใช้อุปกรณ์ประกอบ วิธีสอนแบบบรรยายแล้วตั้งปัญหาถามให้นักเรียนตอบ การที่ครูอธิบายแล้วให้นักเรียนจดบันทึกลงสมุด การให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด และการนำข่าวและเหตุการณ์ประจำวันประกอบการสอน

แสดงให้เห็นว่าวิธีสอนที่ครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนสอนมากคือ การสอนแบบบรรยายในรูปแบบต่าง ๆ

วิธีสอนที่ครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนไม่นำมาใช้ในการสอนเลยคือ การให้นักเรียนท่องจำเป็นส่วนใหญ่ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย และการพาไปศึกษานอกสถานที่

การสอนวิชาสังกมศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนมีเหตุผลในการใช้วิธีสอนชนิดต่าง ๆ เรียงตามลำดับ ๕ วิธี ดังต่อไปนี้

๑. วิธีอธิบายโดยใช้อุปกรณ์การสอนประกอบ ครูพี่เลี้ยง และนักเรียนฝึกสอนใช้วิธีนี้สอนเนื่องจากเหตุผลดังต่อไปนี้

- ก. เพื่อให้เด็กปีกวางสนใจเรื่องที่สอน
- ข. เพื่อให้เด็กมีความจำเนื้อหาได้แม่นยำขึ้น
- ค. เพื่อให้เด็กมีความเข้าใจเนื้อหาวิชาได้ง่าย
- ง. เพื่อทำให้การสอนใช้เวลาน้อย รวดเร็ว
- จ. เพื่อทำให้บทเรียนง่ายขึ้น
- ฉ. เพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมกิจกรรมในการใช้อุปกรณ์

๒. วิธียุบายต่างๆที่มีหาคำมาให้เด็กเรียนตอบ มีเหตุผลในการใช้วิธีนี้ ดังต่อไปนี้
- เป็นวิธีที่ทำให้เด็กมีความกระตือรือร้น
 - เพื่อฝึกทักษะในการพูดได้กับเด็ก
 - เพื่อประเมินความเข้าใจเนื้อหาของเด็ก
 - เพื่อทบทวนความรู้ที่เรียนไปแล้ว
 - เพื่อให้เกิดความจำ
 - เพื่อทดสอบความเข้าใจของนักเรียนในการฟังครูอธิบาย
๓. การให้เด็กอ่านหนังสือแบบเรียน แล้วครูอธิบายเพิ่มเติม ครูที่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอน มีเหตุผลในการใช้วิธีนี้ดังต่อไปนี้
- เพื่อฝึกทักษะในการอ่านหนังสือของเด็ก
 - เด็กทราบเนื้อเรื่องและที่อ่าน เมื่อครูอธิบายซ้ำอีกทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น
 - เพื่อให้เด็กมีความเข้าใจความสำคัญได้คำจากครูอธิบายอย่างเดียว
 - เพื่อช่วยเพิ่มพูนความรู้แก่เด็ก
 - เพื่อช่วยให้เด็กอ่านหนังสือแบบเรียนที่โรงเรียน เนื่องจากเด็กไม่อ่านหนังสือแบบเรียนที่บ้าน
๔. ครูอธิบายแล้วให้นักเรียนจดบันทึกลงสมุด เหตุผลในการใช้วิธีนี้ มีดังต่อไปนี้
- ป้องกันการลืม
 - บันทึกไว้เพื่ออ่านทบทวนเนื้อหาสำคัญ
 - เพื่อให้เด็กเรียบเรียงข้อความสำคัญ
 - เพื่อฝึกทักษะในการเขียน
๕. ครูอธิบายแล้วให้ทำแบบฝึกหัด ครูที่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนมีเหตุผลในการใช้วิธีนี้ดังต่อไปนี้
- เพื่อทดสอบความเข้าใจของเด็ก
 - ประเมินผลการสอนของครู
 - ฝึกทักษะในการตอบคำถาม

- ง. เป็นการเตรียมการสงวนไว้แก่เด็ก
- จ. เป็นการรวบรวมความรู้ทางจำนองเด็ก
- ฉ. เด็กเล็กโตมาจนกว่าปกติแล้ว
- ช. เด็กเล็กที่มีอาการความเครียดในเด็ก

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และขอเสนอแนะ

ความมุ่งหมายในการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำ ว่ามีแบบแผนไปในลักษณะใด
๒. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนที่ใช้วิธีพลโดยตรง และพฤติกรรมการสอนที่ใช้วิธีพลทางอ้อม ในการสอนวิชาสังคมศึกษา
๓. เพื่อวิเคราะห์คำถาม คำตอบ ของนักเรียนฝึกสอนและนักเรียน ในขณะที่มีการเรียนการสอนสังคมศึกษา
๔. เพื่อศึกษากิจกรรมการสอนสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอน
๕. เพื่อทราบความบกพร่องของนักเรียนฝึกสอนและครูพี่เลี้ยง เกี่ยวกับกิจกรรมการสอนสังคมศึกษาที่เหมาะสม

กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษารังนี้ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา วิทยาลัยครูนครปฐม ซึ่งฝึกสอนในภาคเรียนที่ ๓ ปีการศึกษา ๒๕๑๗ จำนวน ๑๐ คน แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ๕ คน และกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ๕ คน

การดำเนินการวิจัย

ดำเนินการตามลำดับดังนี้

๑. ศึกษาเครื่องมือ ที่ใช้ในการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอน
๒. ฝึกการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการสอน ก่อนทำการวิจัยจนกระทั่งมีความเชื่อมั่นสูงพอที่จะใช้ในการวิจัยได้

๓. สังเกตพฤติกรรมการสอนวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ - ๔ โดยสังเกตการสอนจากกลุ่มตัวอย่าง ๑๐ คน คนละ ๒ ครั้ง ครั้งละ ๒๐ นาที รวมเวลาสังเกตการสอนเพื่อทำการวิจัย ๒๐ นาที

๔. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการสอน

๕. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยเครื่องมือ ๒ ชนิด คือ

๑. แบบสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอน ที่ปรับปรุงจากแบบวิเคราะห์พฤติกรรมบัญชีบันทึกของแฟลนเดอร์ส (Flanders) แบ่งพฤติกรรมออกเป็น ๑๐ ประเภทใหญ่ และ ๗ พฤติกรรมย่อย

๒. แบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้เลี้ยง และนักเรียนฝึกสอนเกี่ยวกับวิธีสอนสังคมศึกษา โดยแบ่งเป็น ๒ ตอน คือ ตอนที่ ๑ เกี่ยวกับวิธีสอนสังคมศึกษา ตอนที่ ๒ เกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์การสอน และตอนที่ ๓ เกี่ยวกับวิธีสอนที่เคยใช้มากที่สุด

วิธีรวบรวมข้อมูล

๑. บันทึกพฤติกรรมการสอนลงในตารางบันทึก แล้วจดบันทึกพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นตัวเลขตามรหัสในแบบบันทึกพฤติกรรม บันทึก ๓ วินาที ต่อ ๑ ครั้ง และใช้เครื่องบันทึกเสียงบันทึกการพูดของนักเรียนฝึกสอนและครูเลี้ยง แล้วนำมาวิเคราะห์พฤติกรรมต่าง ๆ เปรียบเทียบกับจำนวนพฤติกรรมที่บันทึกจากในห้องเรียน

๒. ให้ครูผู้เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนที่สอนสังคมศึกษาตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับวิธีสอนสังคมศึกษา

สรุปผลการวิจัย

๑. นักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีพฤติกรรมการสอนต่อไปนี้ ไม่แตกต่างกัน คือ พฤติกรรมการสอนของนักเรียนฝึกสอน พฤติกรรมของนักเรียน พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางอ้อม พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลโดยตรง พฤติกรรมการใช้คำถามของครู พฤติกรรมการใช้คำถามชนิดกว้าง พฤติกรรมการใช้คำถามชนิดแคบ พฤติกรรมการสอนที่เกี่ยวข้องกับการใช้อุปกรณ์ พฤติกรรมการสอนภาคปฏิบัติ พฤติกรรมริเริ่มของนักเรียน และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเจียม หรือความสับสน ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ว่า นักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำจะมีพฤติกรรมการสอนไม่แตกต่างกัน

๒. นักเรียนฝึกสอนใช้พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลโดยตรงมากกว่าพฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางอ้อม กล่าวคือ พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางตรง ได้แก่ การอธิบาย การใช้คำสั่ง หรือการวิจารณ์ทำให้นักเรียน เป็นอัตราส่วนร้อยละ ๓๘.๘๘ และ พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางอ้อม ได้แก่ การยอมรับความรู้สึกของนักเรียน การชมเชย หรือการยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน เป็นอัตราส่วนร้อยละ ๓๐.๑๘ โดยมีค่าอัตราส่วนระหว่างพฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางอ้อม กับ พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลโดยตรง เท่ากับ .๗๘

๓. นักเรียนฝึกสอนใช้คำถามชนิดแคบมากกว่าคำถามชนิดกว้าง โดยเป็นคำถามชนิดแคบ ซึ่งผู้เรียนต้องตอบจากความจำเท่านั้น เนื้อหาวิชาที่มีค่าอัตราส่วนร้อยละ ๑๘.๘๘ และเป็นคำถามชนิดกว้าง ซึ่งผู้เรียนต้องตอบโดยใช้ความคิด และเหตุผล มีค่าอัตราส่วนร้อยละ ๑.๒๔

๔. นักเรียนฝึกสอนสอนโดยไม่ใช้อุปกรณ์การสอน เป็นอัตราส่วนร้อยละ ๖๓.๔๑ และสอนโดยใช้อุปกรณ์การสอนเป็นอัตราส่วนร้อยละ ๔.๕๕ สรุปได้ว่านักเรียนฝึกสอนสอนสังคมศึกษาโดยไม่ใช้อุปกรณ์การสอนมากกว่าใช้อุปกรณ์การสอน

๕. นักเรียนฝึกสอนสอนโดยการบรรยาย เป็นอัตราส่วนร้อยละ ๖๘.๒๓ และสอนโดยการฝึกปฏิบัติจริง ๐.๖๘ สรุปได้ว่า นักเรียนฝึกสอน สอนสังคมศึกษาโดยวิธีบรรยายมากกว่าวิธีฝึกปฏิบัติจริง

๖. วิเคราะห์ความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง และนักเรียนฝึกสอนจากแบบสอบถามโดยการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีสอนแบบครูเป็นผู้อธิบาย ครูอธิบายแล้วตั้งปัญหาถามให้นักเรียนตอบ การให้นักเรียนผ่านหนังสือแบบเรียนแล้วครูอธิบายเพิ่มเติม ครูอธิบายแล้วให้นักเรียนบันทึกลงสมุด การให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด การเชิญวิทยากรมาบรรยาย การใช้อุปกรณ์ชนิดต่าง ๆ ประกอบการอธิบาย การให้นักเรียนท่องจำเป็นส่วนใหญ่ การฝึกให้รายงานและอภิปรายในชั้นเรียน การใช้วิธีการแก้ปัญหา การฝึกให้นักเรียนค้นคว้าจากห้องสมุด จากหนังสือที่ครูเตรียมให้ หรือจากแหล่งวิทยากรในชุมชน การนำข่าวและเหตุการณ์ประจำวันที่สำคัญประกอบการสอน การให้นักเรียนเล่าเรื่องจากประสบการณ์ การให้นักเรียนแสดงบทบาทที่สอดคล้องกับบทเรียน โดยมีปัญหาให้คิด การฝึกทักษะทางสังคม การพาไปศึกษานอกสถานที่ และการเล่านิทานประกอบผลการเปรียบเทียบปรากฏว่า ครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์การสอน ครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนมีความคิดเห็นแตกต่างกันเฉพาะเรื่องการใช้บัตรคำ แถบประโยค และการใช้ของจริงประกอบการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนเรื่องอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

วิธีสอนที่ครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนใช้มากที่สุด คือ วิธีการอธิบาย โดยใช้อุปกรณ์ประกอบ รองลงมาคือ สอนโดยอธิบาย แล้วตั้งปัญหาถามให้นักเรียนตอบ

อภิปรายผล

๗. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนระหว่างนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ปรากฏว่า พฤติกรรมการสอนของนักเรียนฝึกสอนทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า พฤติกรรมการสอนของนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ จะไม่แตกต่างกัน และผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของสินจง บุญยังยืน (๒๕๐๖ : ๔๔) ซึ่งพบว่านักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมีพฤติกรรมการสอนวรรณคดีไทยแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของประเสริฐ จริยานุกูล (๒๕๑๕ : ๓๔) ซึ่งพบว่า พฤติกรรมการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจมีสาเหตุบางประการที่วิธีการทางสถิติและวิธีการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ครอบคลุมไม่ถึง ก็จะได้นำมากล่าวต่อไป

๑.๑ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอาจจะไม่สัมพันธ์กับความสามารถทางการสอน

เนื่องจาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสถาบันฝึกหัดครูเป็นผลจากการวัดและประเมินผลในรายวิชาสามัญเป็นส่วนใหญ่ มีเพียงส่วนน้อยที่เป็นรายวิชาวิชาชีพ ดังนั้นสิ่งที่ควรคำนึงถึงคือ หลักสูตรการฝึกหัดครู เกี่ยวกับสัดส่วนที่เหมาะสมระหว่างวิชาสามัญกับวิชาชีพ

๑.๒ การขาดความตั้งใจและความกระตือรือร้นในการสอนของนักเรียนฝึกสอน

เป็นข้อแปรหนึ่งที่ควบคุมได้ยาก จากผลการศึกษาของ ออร์ลอสกี (Orlosky, ๑๙๖๐ : ๔๑๕) เกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีผลต่อการฝึกสอน พบว่า อุปสรรคต่อความสำเร็จของการฝึกสอนอย่างหนึ่งคือ นักเรียนฝึกสอนมักจะขาดความกระตือรือร้นต่อการฝึกสอน นอกจากนั้นผลการศึกษาของ สนั่น เมืองวงษ์ (๒๕๑๔ : ๗๖) พบว่า ปัญหาที่ครูผู้เลี้ยงพบจากการปฏิบัติงานร่วมกับนักเรียนฝึกสอน ประการหนึ่งคือ นักเรียนฝึกสอนมีความตั้งใจในการปฏิบัติงานน้อย ดังนั้นเมื่อนักเรียนฝึกสอนขาดความตั้งใจสอน ในขณะที่ผู้วิจัยเข้าสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการสอน จึงมีผลทำให้ไม่สามารถวัดพฤติกรรมที่แท้จริงของนักเรียนฝึกสอนแต่ละกลุ่มได้

๒. ผลการวิเคราะห์การใช้พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลโดยตรง และพฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางอ้อม พบว่า นักเรียนฝึกสอนใช้พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลโดยตรงมากกว่า พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางอ้อม ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับการทดลองของประเสริฐ จริยานุกูล (๒๕๑๔ : ๔๔) ที่ได้พบว่า นักเรียนฝึกสอนวิชาวิทยาศาสตร์ใช้ พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลโดยตรงมากกว่าพฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางอ้อม และผลการวิจัยนี้ก็ปรากฏพาดังเดียวกันว่า พฤติกรรมการสอนของนักเรียนฝึกสอนเป็นพฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลโดยตรง เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ น่าจะเนื่องจาก ลักษณะของกระบวนการสอนสังคมศึกษาในปัจจุบันของโรงเรียนเกือบทุกระดับเป็นการสอนแบบเกม ทั้งผลการศึกษาของ สุกร กรีเสน (๒๕๑๔ : ๗๗) ที่พบว่า การสอนสังคมศึกษาในวิชาที่ธรรมชาติของเนื้อหาเป็นแบบบรรยาย พบว่า อาจารย์

ผู้สอนใช้พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางตรงมากกว่าพฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางอ้อม และจากรายงานของหน่วยศึกษานิเทศก์สายสังคมศึกษา กรมสามัญศึกษา (๒๕๓๓ : อิศรำนาน) พบว่าครูส่วนใหญ่สอนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาโดยการบรรยาย ในทำนองเดียวกับผลการศึกษาคณะองคก์ ประมุขกุล (๒๕๔๔ : ๑๑๖) ที่พบว่า ครูส่วนใหญ่สอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาด้วยวิธีบรรยาย ดังนั้นนักเรียนฝึกสอนจึงมีโอกาสน้อยที่จะพบแบบอย่างของการสอนที่ดี ที่สามารถนำมาเป็นตัวอย่างการสอนได้

๓. ผลการวิเคราะห์การใช้คำถาม พบว่า นักเรียนฝึกสอนใช้คำถามชนิดแคบมากกว่าคำถามชนิดกว้าง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานและสอดคล้องกับผลการวิจัยของลินจง บุญยังยืน (๒๕๑๖ : ๔๗) พบว่า นักเรียนฝึกสอนใช้คำถามชนิดแคบมากกว่าคำถามชนิดกว้าง และยังสอดคล้องกับผลการศึกษานี้ของสาคร นิธิวิสัย (๒๕๑๖ : ๒๓๖) ที่พบว่า กลุ่มทดลองสอนแบบสืบสวน-สอบสวน ใช้คำถามแบบแบบระดับความรู้ ความจำ มีปริมาณมากกว่าคำถามแบบสืบสวน-สอบสวน ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า นักเรียนฝึกสอนส่วนใหญ่สอนสังคมศึกษาโดยเน้นเนื้อหาจากตำราเป็นสำคัญ ไม่ให้อิสระในการคิดแก้ปัญหา เป็นเหตุให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ สาเหตุที่ผลการศึกษาเป็นดังนี้ อาจวิเคราะห์ได้ว่า นักเรียนฝึกสอนไม่ได้รับการฝึกทักษะในการ เตรียมและการดำเนินการสอนอย่างพอเพียง โดยเฉพาะทักษะการตั้งคำถามประเภทที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จึงเป็นหน้าที่ของสถาบันฝึกหัดครูควรจะต้องจัดการฝึกทักษะด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการสอนให้แก่ นักเรียนฝึกหัดครูอย่างดี จนสามารถทำการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพก่อนทำการฝึกสอน

๔. ผลการวิเคราะห์การใช้อุปกรณ์การสอน พบว่า นักเรียนฝึกสอนสอนสังคมศึกษาโดยไม่ใช้อุปกรณ์การสอนมากกว่าใช้อุปกรณ์การสอนประกอบ ซึ่งการสอนโดยไม่ใช้อุปกรณ์การสอนนั้นมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กลดลงยิ่ง ดังที่เคล (DeL, ๑๙๕๔ : ๓๔) กล่าวว่า การสอนด้วยวิธีบรรยายเพียงอย่างเดียว จะทำให้เกิดการเรียนรู้ต่ำกว่าการใช้อุปกรณ์การสอนประกอบ นอกจากนี้ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาซึ่งมีอายุเฉลี่ยประมาณ ๘ - ๑๒ ปี ควรจะต้องได้รับการสอนโดยการใช้อุปกรณ์การสอน เนื่องจากความสามารถทางการเรียนรู้ยังอยู่ในขอบเขตเฉพาะสิ่งที่มองเห็นได้ ดังทฤษฎีของ โจนเจท์ (Carroll, ๑๙๖๔ : ๑๔๐) กล่าวว่า "ตามขั้นของโครงสร้างการเรียนรู้ เด็กอายุ ๘ - ๑๒ ปี มีโครงสร้างของการเรียนรู้ที่อยู่ในประเภทรูปธรรม สามารถสร้าง

ความคิดรวบยอดในสิ่งที่มีความสัมพันธ์ซับซ้อนได้ หากยังเป็นความคิดอย่างมีเหตุผลเฉพาะสิ่งที่มองเห็นได้ สัมผัสได้" แต่ผลของการศึกษารังนี้ ปรากฏว่า นักเรียนฝึกสอนใช้อุปกรณ์การสอนน้อย อันอาจมีเหตุผลจากการที่อาจารย์เทก มีเวลานิเทศน้อยเกินไป กล่าวคือใช้เวลาเฉพาะ ๓ ครั้ง สำหรับการฝึกสอนตลอดหนึ่งภาคเรียน ดังนั้นนักเรียนฝึกสอนจึงตั้งใจสอน และมีอุปกรณ์การสอนประกอบเฉพาะในช่วงเวลาที่มีการนิเทศการสอนเท่านั้น ส่วนในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยเข้าสังเกตการสอน ซึ่งมีได้มีผลได้ผลเสียต่อการประเมินผลของนักเรียนฝึกสอนแต่อย่างใด นักเรียนฝึกสอนจึงสอนอย่างขาดประสิทธิภาพ นอกจากนั้นนักเรียนฝึกสอนอาจมีปัญหาและอุปสรรคบางประการที่ไม่สามารถจะใช้อุปกรณ์การสอนได้เต็มที่ ดังที่ วีระ รุ่งโรจน์ (๒๕๑๔ : ๔๕) ศึกษาพบว่า การที่นักเรียนฝึกสอนใช้อุปกรณ์การสอนน้อย เพราะขาดความรู้และทักษะในการผลิตอุปกรณ์ ไม่มีเวลาเตรียมตัวก่อนใช้ ขาดคำแนะนำในการใช้วัสดุต้นอุปกรณ์ และนักเรียนฝึกสอนต้องการให้วิทยากรช่วยเหลือในการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะในการผลิตอุปกรณ์ ดังนั้นสถานการณ์นักศึกษาคงควรพิจารณาปรับปรุง เกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ด้วย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการผลิตครู

๕. ผลการวิเคราะห์การสอน พบว่า นักเรียนฝึกสอนใช้วิธีการบรรยาย อธิบาย มากกว่าการฝึกปฏิบัติจริง ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการทดลองของประเสริฐ จริยานุกุล (๒๕๑๕ : ๓๖) ลินจง บุญยังยี่ (๒๕๑๖ : ๔๓) สากกร นิปรียาย (๒๕๑๖ : ๒๔) และสุพจน์ อิ่มเพิ่มพูน (๒๕๑๔ : ๔๕) ซึ่งผลการศึกษาของแต่ละคนพบว่า พฤติกรรมที่นักเรียนฝึกสอนใช้มากที่สุด คือ การนำเสนอ การบรรยาย การอธิบาย เนื้อหา ขอสันเทศ ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ขึ้นอยู่กับสาเหตุต่อไปนี้คือ

๕.๑ นักเรียนฝึกสอนไม่ได้รับการฝึกฝนอย่างเพียงพอเกี่ยวกับการสอน และการดำเนินการเตรียมการสอนในขบวนการสอนสังเกตศึกษา จึงทำให้นักเรียนฝึกสอนขาดความเข้าใจ และขาดทักษะทั้งทางด้านการวิเคราะห์หลักผู้ทรง เนื้อหา การเตรียมการสอน การตั้งจุดมุ่งหมาย เชิงพฤติกรรม การดำเนินการสอนและการประเมินผลการสอน ซึ่งมีผลทำให้การสอนของนักเรียนฝึกสอนขาดประสิทธิภาพ

๕.๒ การได้รับอิทธิพลในค่านิยมพฤติกรรมการสอนจากครูพี่เลี้ยง ครูพี่เลี้ยง เป็นผู้มีอิทธิพลต่อนักเรียนฝึกสอนเป็นอย่างมากในค่านิยมพฤติกรรมการสอน ดังที่ บาวเดอร์ส (Bowers, ๑๙๙๑ : ๑๔๘ - A) ให้ความเห็นว่า นักเรียนฝึกสอนจะมีพฤติกรรมการสอนคล้ายครูพี่เลี้ยง

และครูพี่เลี้ยงส่วนใหญ่ก็จะสอนโดยใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ดังที่ อนงค์ ประมุขกุล (๒๕๑๔ : ๑๑๖) ได้สำรวจการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาของครูในโรงเรียน ๓๐ โรงเรียน พบว่า ครูส่วนมากใช้วิธีสอนแบบบรรยาย จากผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า นักเรียนฝึกสอนใช้พฤติกรรมการสอน โดยการบรรยายมากที่สุดถึงร้อยละ ๖๘.๓๒ ส่วนการสอนโดยการฝึกปฏิบัติจริงเพียงร้อยละ ๑.๖๕ เท่านั้น ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า นักเรียนฝึกสอนเลียนแบบการสอนจากครูพี่เลี้ยง

๖. พฤติกรรมการสอนที่มีอัตราส่วนร้อยละสูงสุด คือ พฤติกรรมการสอนแบบบรรยายอธิบาย ดังที่อธิบายมาแล้วในข้อ ๕ พฤติกรรมการสอนที่มีอัตราส่วนรองลงมาคือ พฤติกรรมการใช้คำถามของนักเรียนฝึกสอน ซึ่งปริมาณคำถามเป็นคำถามชนิดแบบ เป็นอัตราส่วนร้อยละ ๑๘.๘๘ และเป็นคำถามชนิดกว้างเพียงร้อยละ ๑.๒๖ แสดงให้เห็นว่านักเรียนฝึกสอนพยายามเน้นเนื้อหาในหลักสูตรเพื่อทดสอบความจำของนักเรียนมากกว่าการสร้างความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ นักเรียน ดังพฤติกรรมที่นักเรียนชอบคำถามครู ก็เป็นไปในแนวแบบเป็นส่วนใหญ่ และอาจเสนอความคิดเห็นโดยการใช้คำถามของนักเรียนมีปริมาณน้อยมาก

๗. ผลการศึกษา เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนเกี่ยวกับวิธีสอนและอุปกรณ์ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษา พบว่า ความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง และนักเรียนฝึกสอนส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้จะเป็นผลเนื่องจากทั้งครูพี่เลี้ยง และนักเรียนฝึกสอนต่างก็ได้เคย เรียนรู้ทบทวนทฤษฎี เกี่ยวกับการใช้วิธีสอนและอุปกรณ์การสอนมาแล้วเหมือนกัน แต่ก็มีใครบางคนยืนยันว่า ครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนจะนำวิธีสอนตลอดจนอุปกรณ์การสอนที่มีความคิดเห็นว่าเป็น และเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษามาปฏิบัติตามเสมอไป

วิธีสอนที่ครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนเลือกใช้มากที่สุดคือ การสอนโดยการอธิบายในลักษณะต่าง ๆ กัน ได้แก่ การอธิบายโดยใช้อุปกรณ์ประกอบ การอธิบายแล้วจึงนำคำถามให้นักเรียนตอบ การอธิบายแล้วให้นักเรียนจดบันทึกลงสมุด และการอธิบายแล้วให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด โดยมีเหตุผลสำคัญในการใช้วิธีการเหล่านี้ว่า เพื่อต้องการให้เด็กเกิดความรู้และความจำในเนื้อหาได้แม่นยำขึ้น จะเห็นได้ว่าผลการเลือกใช้วิธีสอนสังคมศึกษาจากแบบสอบถามของนักเรียนฝึกสอนนั้น สอดคล้องกับผลที่ได้จากการวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนในชั้นเรียน กล่าวคือ พฤติกรรมการสอน

ส่วนใหญ่เป็นการสอนโดยวิธีบรรยาย นอกเหนือ เป็นการช่วยสนับสนุนสมมติฐานที่ว่า นักเรียนฝึกสอนใช้พฤติกรรมการสอนแบบบรรยายมากกว่าการฝึกปฏิบัติจริง ใช้พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางตรงมากกว่าพฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางอ้อม

วิธีสอนที่ครูที่เลี้ยงและฝึกเรียนฝึกสอนไม่ได้นำมาใช้ในการสอนสังคมศึกษาเลย คือ วิธีสอนโดยการให้นักเรียนท่องจำเป็นส่วนใหญ่ แสดงให้เห็นว่าทั้งครูที่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนต่างมีทัศนะที่ว่าวิธีการให้นักเรียนท่องจำไว้เป็นวิธีการสอนที่ดีที่สุดและเหมาะที่จะใช้สอนสังคมศึกษา ดังนั้นจึงไม่มีผู้ใดเอื้อต่อการสอนโดยวิธีนี้ อย่างไรก็ตามทั้งครูที่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนก็ยังคงมีความเห็นว่าการสอนเพื่อให้เกิดความจำนั้นยังมีความสำคัญอยู่บ้าง ถึงแม้จะเห็นได้จากการที่ครูที่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนให้เหตุผลในการเลือกใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ มากที่สุด คือ เพื่อต้องการให้เด็กมีความจำเนื้อหาได้แม่นยำขึ้น นอกจากนั้นการสอนแบบเชิดวิทยากรมาบรรยายและการศึกษานอกสถานที่ ก็เป็นวิธีสอนที่ทั้งครูที่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนไม่เห็นความสำคัญในการเลือกนำมาใช้ในการสอนวิชาสังคมศึกษาเลย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้สอนไม่ได้รับความสะดวกในการใช้เนื่องจากการเชิดวิทยากรมาบรรยาย และการศึกษานอกสถานที่นั้น ผู้สอนต้องมีการเตรียมการอย่างดี และจำเป็นต้องติดต่อกับผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย

ข้อเสนอแนะทางการศึกษา

ผลการศึกษาครั้งนี้ ช่วยให้เกิดแนวความคิดในการเสนอแนะต่อสถาบันฝึกหัดครู เพื่อเป็นแนวทางสำหรับปรับปรุงคุณภาพของครู และประสิทธิภาพของการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้

๑. อาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครูควรเป็นผู้มีความสามารถในการใช้วิธีสอนที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้ และสร้างบรรยากาศแห่งประชาธิปไตย รู้จักใช้วิธีสอนหลายแบบ เพื่อเป็นตัวอย่างการสอนแก่นักเรียนฝึกหัดครู

๒. การสอนวิชาระเบียบวิธีสอนทั่วไป และวิธีสอนวิชาเฉพาะต่าง ๆ อาจารย์ผู้สอนควรจะเป็นเป็นจรรยาบรรณเกี่ยวกับความสามารถในการฝึกปฏิบัติจริงจนเกิดทักษะในการสอนทุกด้าน และสร้างความมั่นใจให้นักเรียนฝึกหัดครูรวมทั้งจะเผชิญสถานการณ์จริง นอกจากนั้นในการสอนควรจะใช้วัสดุทัศนอุปกรณ์ช่วย เช่น เครื่องมัลติมีเดีย สไลด์ เครื่องบันทึกเสียงและภาพ

(Videotape) ภาพยนตร์ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพบสภาพที่ใกล้เคียงความเป็นจริงในการสอนมากที่สุด

๓. เทคนิคในการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนมีบทบาทสำคัญหลายประการ เป็นทฤษฎีที่สามารถช่วยให้ครูสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเอง สามารถปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น อันมีผลต่อคุณภาพของผู้เรียน ดังนั้นสถาบันฝึกหัดครูจึงควรจะเผยแพร่วิธีการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนให้แก่บุคคลทั่วไประ

ก. อาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครู เพื่อเป็นประโยชน์ในการตรวจสอบและปรับปรุงการสอนของตนเองให้ดีขึ้น

ข. อาจารย์ที่ทำหน้าที่นี้เพื่อการสอน การสังเกตและวิเคราะห์การสอนอย่างมีระบบนี้จะช่วยให้อาจารย์ที่สังเกตการสอนแก่นักเรียนฝึกสอนได้ชัดเจน และมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนขึ้น

ค. ครูผู้เลี้ยง การสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอน สามารถเป็นเครื่องมือของครูผู้เลี้ยงในการให้ความร่วมมือกับอาจารย์ที่สังเกต ให้คำแนะนำการสอนแก่นักเรียนฝึกสอน วิธีการนี้จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างอาจารย์ที่สังเกตและครูผู้เลี้ยง เนื่องจากทั้งสองฝ่ายต่างใช้วิธีการสังเกตการสอนแก่นักเรียนฝึกสอน อันมีหลักเกณฑ์ชัดเจนอย่างเดียวกัน

ง. นักเรียนฝึกหัดครู ควรได้รับการฝึกหัดสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนในห้องเรียน เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการสอนของอาจารย์ และเป็นประโยชน์ในยามที่เป็นนักเรียนฝึกสอน หรือเป็นครูในอนาคตต่อไปก็สามารถใช้ตรวจสอบพฤติกรรมการสอนและปรับปรุงการสอนของตนเองให้ดีขึ้นได้

๔. การจัดอัตราค่าจ้างอาจารย์ที่สังเกตและสาขาวิชาให้พอเพียงกับจำนวนนักเรียนฝึกสอน เนื่องจากอาจารย์ที่สังเกตเป็นบุคคลสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพการสอนของนักเรียนฝึกสอน จากผลการศึกษาของ ลอด การุณยพานิช (L๕๖๖ : ๑๓๕) พบว่า "นิสิตฝึกสอนต้องการให้อาจารย์ที่สังเกตทั่วไปอยู่ประจำโรงเรียน การสอนตลอดชั่วโมง เพระว่าการสอน และปกครองแก่นิสิตอย่างใกล้ชิด ให้ความเป็นกันเองแก่นิสิต และต้องการให้อาจารย์ที่สังเกตวิชาเฉพาะ การสอนบ่อยครั้ง" ดังนั้นอาจารย์ที่สังเกตจึงควรมีจำนวนมากพอ เพื่อให้สามารถอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนฝึกสอน และให้คำแนะนำการเตรียมบทเรียนได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาในคานเนื้อหาวิชาการใดด้วย ซึ่ง

จะช่วยให้เด็กเรียนฝึกสอนสามารถพัฒนาการสอนของคนได้มากขึ้น

๘. สถาบันฝึกหัดครูควรจัดอบรมหรือสัมมนาวิธีสอนสังคมศึกษา แก่ครูที่เลี้ยง เพื่อหาทางปรับปรุงการสอนสังคมศึกษาร่วมกับประถมศึกษาให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

๑. จำแนกกลุ่มตัวอย่าง การสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอน ควรจะได้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก เพื่อการสรุปผลที่ชัดเจนขึ้น และน่าจะได้ทำการวิเคราะห์พฤติกรรมการฝึกสอนของนักเรียนฝึกหัดครูระดับชั้นมัธยม

๒. การวิจัย เปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนระหว่างครูที่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอน ว่ามีรูปแบบพฤติกรรมการสอนแตกต่างกันอย่างไร

๓. การวิจัย พฤติกรรมการสอนของครูประจำการ เพื่อเป็นการกระตุ้นครูประจำการให้ปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

จิตรบุญรวม เมาวัฒนา ปัญหาและอุปสรรคการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
วิทยานิพนธ์ ก.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๐๔, ๒๓๒ หน้า.

คำรวจ, กรม กองวิจัยและวางแผน "สภาพและสาเหตุของอาชญากรรม" เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม สำนักงานสถิติแห่งชาติ
๒๕๑๒.

ประเสริฐ จริยานุกูล การใช้ Interaction Analysis วิเคราะห์การสอนของนักเรียน
ฝึกสอนชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา โดยการสังเกตด้วยระบบ The Reciprocal
Category System ปรินุญานินพนธ์ กต.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร
๒๕๑๕, ๕๕ หน้า.

พระบรมราชินีนาถ "พระราชดำรัสในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้
บริจาคโลหิต ๓๐ กันยายน ๒๕๑๔ สยามรัฐรายวัน ๒ ตุลาคม ๒๕๑๔, หน้า ๘.

พรารวมาส ทัดตานนท์ ปัญหาการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๒
วิทยานิพนธ์ ก.บ. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๐๖, ๑๐๐ หน้า.

เพ็ญจันทร์ ภูประเสริฐ การสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพระนคร
วิทยานิพนธ์ ก.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๓, ๑๔๐ หน้า.

ภัทรพร ทิพย์รักษา ความช่วยเหลือทางวิชาการที่ครูสังคมศึกษาค้นคว้า วิทยานิพนธ์ ก.บ.
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๐๖, ๗๕ หน้า.

มหาดไทย, กระทรวง กรมการปกครอง รายงานการวิเคราะห์ผลการเลือกตั้งสภาผู้แทน
๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ กรมการปกครอง ๒๕๑๓, หน้า ๑๕๖ - ๑๕๓.

มานี ธรรมกรวงวาทย์ "วิธีสอนความเป็นพลเมืองดี" ศูนย์ศึกษา ๔ มีนาคม ๒๕๐๐,
หน้า ๑๔ - ๑๕.

ละออง การุณยะวณิช สภาพการฝึกสอนของนิสิต สาขาประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา
วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ภาคกลาง ปีการศึกษา ๒๕๐๐ วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร, ๒๕๐๒, ๑๕๓ หน้า.

ดิษฐา บุญยังยี่ การสังเกตและวิเคราะห์การสอววรรณคดีไทยของนักศึกษาฝึกสอน
ชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา วิทยาลัยครูนครปฐม ปีการศึกษา ๒๕๕๕ ควยระบบ
The Reciprocal Category System ปริชญานิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร ๒๕๕๖, ๕๕ หน้า.

วรารณ ชัยโสภา การสังเกตและวิเคราะห์ขั้นตอนการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบสืบสวน -
สอบสวน และการสร้างโครงงานการสอน ปริชญานิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร ๒๕๕๕, ๑๕๖ หน้า.

วีระ รุ่งโรจน์ "ความทองการและปัญหาของนักเรียนฝึกหัดครู ป.กศ. ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา"
ปริชญานิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ๒๕๕๔, หน้า ๒๔.

ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมวิชาการ รายงานการสัมมนาศึกษานิเทศก์และครูสังกัดมศึกษา
ในระดัประถมศึกษา โรงพิมพ์รัฐสภา ๒๕๐๐, หน้า ๑๕๕ - ๑๖๘.

ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมวิชาการ หลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๐๓
โรงพิมพ์รัฐสภา ๒๕๐๓, หน้า ๑ - ๓.

ศึกษาธิการ, กระทรวง กองวางแผนการศึกษา "แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓"
รายงานการศึกษาระหวังกศึกษาธิการ กองวางแผนการศึกษา, หน้า ๑.

นุจร ศรีเสถียร การวิเคราะห์การสอววรรณคดีในระดัประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ปริชญานิพนธ์
กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ๒๕๕๗, หน้า ๕๒.

สมศรี สุวรรณนิษฐ์ การสำรวจอุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลส่วนกลาง
วิทยานิพนธ์ ก.ม. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๐๔, ๖๐ หน้า.

สากร นิธิยาน การสังเกตและวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนในแนวสืบสวน - สอบสวน
กับการสอนในแนวเดิมของนักเรียนฝึกสอนชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ปรินญาณิพนธ์
กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ๒๕๐๖, ๒๓๖ หน้า.

สุทนต์ อิ่มเพิ่มพูล การวิเคราะห์และสังเกตพฤติกรรมการสอนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนฝึกสอน
ชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
๒๕๐๘, หน้า ๖๖.

อนงค์ ประมุขกุล บทบาทของวิชาสังคมศึกษาที่มีต่อการปลูกฝังความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความเป็น
พลเมืองดี วิทยานิพนธ์ ก.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๐๖, ๑๑๖ หน้า.

อารี สันตวิ "วิวัฒนาการของหลักสูตรและระเบียบวิธีการเรียนการสอน" ชุมชนวิชาการ
บทเรียนจากการจัดการศึกษาในรอบร้อยปีที่ผ่านมา โรงพิมพ์การศาสนา ๒๕๐๓,
หน้า ๒๖๔ - ๒๗๖.

Amidon, Edmund and Flanders, Ned A., "The Effect of Direct and Indirect
Teacher Influence on Dependent Prove Student Learning Geometry."
in Interaction Analysis : Theory Research and Application.
Addison-Wesley Publishing Company, Massachusetts, 1967, pp.210 - 216.

Amidon, Edmund and Giamatheo, Michael, "The Verbal Behavior of Supervisor
Elementary Teacher" in Interaction Analysis : Theory Research and
Application. Addison-Wesley Publishing Company, Massachusetts,
1967, pp.186 - 188.

Blankenship, Martha Lee Donabue, "The Use of Microtouching with Interaction
Analysis as a Feedback System for Improving Questioning Skills,
Dissertation Abstracts, 32(2); 1971 : 816 - A.

- Borge, Walter R. "Student Government and Citizenship Education" The Elementary School Journal, 67 No.3, December 1966, pp.154 - 160.
- Brown, Sheldon LeRoy, "An Analysis of Eight Grade American History Programs in Secondary Schools of Nebraska" Dissertation Abstracts vol.32 : 758-A-759-A, August, 1971.
- Burton, Michael Alan, "The Effects of Co-operation Teacher Teaching-Style on Student Teaching Style", Dissertation Abstracts 31(9), 1971, 5257-A.
- Cambell, J.R., "Cognitive and Effective Process Development and Its Relation a Teacher Interaction Ratio" Dissertation Abstracts, 30, 1970 : 1069-A.
- Carline John L., "In-Service Training Re-Examined", Journal of Research and Development in Education, 4, 1970, pp.103-115.
- Clements, Millard H., Fielder, William R., and Tabacknick, Robert B., Social Study "Inquiry in Elementary Classroom" The Bobbs-Merril Company, Inc.1966, pp.13.
- Edward, Krug A., Social Study : Inquiry in Elementary Classroom, Bobbs-Merrill Indianapolis, Ind., 1966, pp.30.
- Flanders, Ned A., Analysis Teaching Behavior, Addison-Wesley Publishing Company, Massachusett, 1970, 448 pp.
- Flenton, Edwin, The New Social Studies, Holt, Rinchart and Winston, Inc., London 1967, 144 pp.
- Furst, Norma, "The Effect of Training in Interaction Analysis on the Behavior of Student Teachers in Secondary School," in Interaction Analysis : Theory, Research and Application, Addison-Wesley Publishing Company, Massachusett, 1967, pp.315 - 328.

Gage, N.L., "Paradigm for Research on Teaching", HandBook of Research on Teaching, Rand McNally Company Chicago, 1963, pp.94-141, 248-249.

Garrison, Ronal Joseph, "Comparison of Verbal Behavior of Teachers and Pupils in Lesson Designed to Achieve Creative Response" Dissertation Abstracts, 32, 1971:818-A.

Hough, John B., and Duncun, James K., Teaching Description and Analysis, Addison-Wesley Publishing Company, Massachusett, 1970, 445 pp.

Jarolimok, John, Social Studies in Elementary School, Mc.Millan Company, New York, 1967, pp.198 - 199.

Joseph, John P., "The Relationship between Teacher Behavior and the Incidence of Thought - provoking Question by Student" The Journal of Education Research, 62, 1968, pp.117 - 122.

Kenworthy, Leonard S., Social Studies for Seventies, Ginn and Company, Toronto, 1969, 530 pp.

Kirk, Jeffery, "Elementary School Student Teacher and Interaction Analysis" in Interaction Analysis : Theory Research and Application, Addison and Wesley Publishing Company, Massachusett, 1967, pp.299 - 306.

Le Sheir, Walliam S.S.R., "The Use of Interaction Analysis in ESCS Laboratory Block Classroom" The Journal of Teacher Education, XVII, 1967, pp.439 - 445.

Michaelis, John U., Social Studies for Children in Democracy Recent Trends and Developments, Practice - Hall, Inc., 1968, pp.5 - 7.

- Mintz, Marcia Belford, "The Influence of Co-operating Teachers' Responsive-Directive Verbal Teaching Behavior and Responsive-Directive Verbal Behavior of Student Teachers in Thier Class-rooms", Dissertation Abstracts, 33, 1064-A.
- Ober, Richard L., Bentley, Ernest L., and Miller, Edith, Systematic Observation of Teaching, Prentice-Hall, Inc., Englewood Clifts, New Jersey, 1971, pp.80.
- Parrish, Wayne H., "A Study of the Effects of Inservice Training in Interaction Analysis on Verbal Behavior of Experienced Teacher", Dissertation Abstract, 29, 1969, 3024-A.
- Roland, Mark Valentine, "Modification of Teacher and Pupil Classroom Behavior through Training with an Instrument for Classroom Analysis Indicators of Quality," Dissertation Abstracts 32(2), 1972 : 3846-A.
- Rose, Harold B., "The Relationship Between Methods Used to Teach American History and Changes in Attitude and Achievement" Dissertation Abstracts. Vol 31, 12 : 6374 - A - 6375 - A, June, 1971.
- Senosh, Lawrence, Our Working World, Holt, Rinchart and Winston, New York, 1964, pp.9.
- Seperson, Marvin Allen, The Relation Between the Teaching, Style of Elementary School Student Teachers and Teaching Style of Thier - Co - operative Teaching. "Dissertation Abstracts 31(10), 5257 - A.
- Skeel, Dorothy J., The Challange of Teaching Social Studies in the Elementary School, Good Year Publishing Company, 1970, 196 p.

Soar, Robert S., "Optimum Teacher Pupil Interaction for Pupil Growth" Educational Leadership, 26, 1968, pp.275 - 280.

Taba, Helda, Teachers' Hand's Book for Elementary Social Studies, Addison-Wesley Publishing Company, Inc., 1967, pp.87 - 88.

Tamburrino, William, "Citizenship Education" The Social Studies, 27, 6, November, 1960, pp.245 - 247.

Troy, Holliday, "Better Training Means Better Citizen" The Social Studies, 59, 5, April, 1958, pp.195 - 171.

Urichch, Michael J., "The Effect of Verbal Interaction on The Achievement of Specific Skill in the Introductory College Chemical Laboratory", Dissertation Abstracts, 32, 1971, 1962-A.

Watts, Ann Reven, "Conceptual Classification of Certain Geographic Terms Through the Use of Five Presentation Modes", Dissertation Abstracts, 26, 3, 1965, 1519-A.

Wesley, Edgar Bruce, Teaching Social Studies in Elementary School, Heath, Boston, 1952, pp.263

Zahn, Richard D., "The Use of Interaction Analysis in Supervising Student Teacher" in Interaction Analysis : Theory Research and Application, Addison - Wesley Publishing Company, Massachusett, 1967, pp.295 - 298.

ភាគដេញត ក.

การกำหนดหาความเชื่อมั่นของการสังเกตและบันทึกพฤติกรรม

กำหนดหาความเชื่อมั่นของการสังเกตและบันทึกพฤติกรรม โดยใช้สูตรของสก็อต
(Ober, ๑๙๗๑ : ๔๐) ดังนี้

$$\text{Reliability} = \frac{Po - Pe}{1.00 - Pe}$$

Po หมายถึง อัตราส่วนของโอกาสที่จะเป็นไปได้ (Probability) จากการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมโดยตรงกันของผู้สังเกตสองคน

Pe หมายถึง อัตราส่วนของโอกาสที่จะเป็นไปได้ (Probability) จากการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญของผู้สังเกตสองคน

Pe หาได้จากสัดส่วนของความถี่ของพฤติกรรมที่มีจำนวนสูงสุด และรองลงมา โดยเลือกผู้สังเกตคนใดคนหนึ่งก็ได้ นำค่าทั้งสองมาคูณกันแล้วรวมกัน

Po หาได้จากผลต่างระหว่าง ๑.๐๐ และค่าผลรวมของผลต่างระหว่างจำนวนร้อยละของพฤติกรรมของผู้สังเกตทั้งสองคน ตัวอย่างการหาค่าความเชื่อมั่นของการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของผู้วิจัยดังแสดงในตาราง ๔๔

ตาราง ๑๕ ตัวอย่างการหาค่าความเชื่อมั่นของการสังเกตพฤติกรรมการสนทน ๑ ครั้ง

สัญลักษณ์ แผนพฤติกรรม	ผู้สังเกตคนที่ ๑	ผู้สังเกตคนที่ ๒	ผลทางระหว่าง ผู้สังเกต
๑	—	—	
๒	๓.๓๘	๖.๕๔	.๘๔
๓.๑	๑.๕๗	๒.๓๘	๑.๒๑
๓.๒	๑.๒๕	๐.๕๑	.๓๔
๓.๓	—	—	
๓.๔	—	—	
๔.๑	๑๓.๕๐	๑๓.๕๒	๐.๐๒
๔.๒	๐.๔๒	.๘๕	.๔๓
๔.๓	๓๒.๕๑	๒๕.๒๖	๗.๑๕
๕.๒	๑๓.๕๒	๑๔.๐๘	๐.๕๖
๕.๓	—	—	—
๕.๔	—	—	—
๕.๕	—	—	—
๖.๑	๒.๗๒	๒.๓๐	.๔๒
๖.๒	.๖๔	๑.๖	.๕๑
๖.๓	—	—	—
๗	๐.๘๒	.๖๔	.๑๓
๘.๑	๑๕.๖๔	๑๔.๘๔	.๘๕
๘.๒	๐.๓๕	๐.๕	.๑๕
๘.๓	—	—	—
๘.๔	—	—	—
๘.๕	—	—	—
๙.๑	—	—	—
๙.๒	—	—	—
๑๐.๑	๑.๕๖	๒.๓๘	๑.๒๒
๑๐.๒	—	—	—

รวม

๑๒.๐๔

$$P_0 = 1.00 - .92$$

$$P_e = (.08)^2 + (.92)^2$$

$$= .0064 + .8464$$

$$= .8528$$

$$= .85$$

$$\text{Reliability} = \frac{P_0 - P_e}{1.00 - P_e}$$

$$= \frac{.08 - .85}{1.00 - .85}$$

$$= \frac{.23}{.15}$$

$$= .66$$

ภาคผนวก ข.

ตัวอย่างบันทึกพฤติกรรม การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา
 ของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา
 เรื่อง สมเด็จพระศรีสุริเยศ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗

ผู้สังเกต	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
ครู	นักเรียน ประเทศไทยมีบุคคลสำคัญหลายคนด้วยกัน ที่ช่วยทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองมีใครบ้าง	๑๐.๑, ๕.๑ ๔.๑
นักเรียน	พระศรีสุริเยศกับ	๘.๑
ครู	พระศรีสุริเยศ แล้วมีใครอีก วีรสตรีที่ทรงเกรียงไกรหาญ เนือง	๒, ๔.๑ ๔.๑
นักเรียน	สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ	๘.๑
ครู	ไม่ใช่ เธอเข้าใจวีรสตรีไหม พระศรีสุริเยศที่ทรงกระทำการศึกษาไม่ให้ไทยเป็นเมืองขึ้น มีใครอีก	๓ ๕.๑ ๔.๑
นักเรียน	ท้าวสุรนารีกับ	๘.๑
ครู	ที่เราจะเรียนในวันนี้คือ พระศรีสุริเยศ พระศรีสุริเยศเป็นพระมเหสีของพระมหาจักรพรรดิ ซึ่งเริ่มรัชสมัยปกครองกรุงศรีอยุธยา องค์ที่ ๑๕ ในขณะที่พระมหาจักรพรรดิปกครองกรุงศรีอยุธยาอยู่นั้นได้มี ช้างเผือกถึง ๓ เชือก ทางสมุหนายกซึ่งจึงมีพระราชสาส์น มาขอช้างเผือกจากพระมหาจักรพรรดิ ๒ เชือก ทางฝ่ายพระมหาจักรพรรดิก็ได้ประชุมปรึกษาราชการ ชั้นผู้ใหญ่ ข้าราชการผู้ใหญ่ในที่ประชุมตกลงกันว่าแบ่งเป็น ๒ ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งบอกว่า ถ้าเกิดว่าพระมหาจักรพรรดิให้ช้างเผือก	๕.๑ ๕.๑ ๕.๑ ๔.๑ ๔.๑ ๔.๑ ๕.๑ ๕.๑

ผู้แสดง	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
	แก่เมืองมหาไป ๒ เชือก จะเป็นการที่จะแสดงว่า	๕.๑
	ประเทศไทยยอมอ่อนน้อมต่อกรุงพม่า	๕.๑
	อีกฝ่ายหนึ่งก็ค้านขึ้นว่า สมควรไม่เห็นสมควรให้	๔.๑, ๕.๑
	จึงมีพระราชสาส์นไปยังยัง พระเจ้าตะเบงชเวตตี้บอกว่า	๕.๑, ๕.๑
	ตามที่ท่านขอช้างเผือกแก่กรุงศรีอยุธยา ๒ เชือกนั้น	๕.๑
	กรุงศรีอยุธยาไม่สามารถที่จะจัดให้ท่านได้	๕.๑
	ขณะนั้นเองซึ่งพม่าก็ก่อกองทัพเรื่องจะตีกับไทยอยู่แล้ว	๕.๑
	ในปี พ.ศ. ๒๐๔๑ พระเจ้าตะเบงชเวตตี้ยกทัพมาล้อมกรุง—	๕.๑
	ศรีอยุธยาและ ล้อมกรุงศรีอยุธยา	๕.๑
	พระมหาจักรพรรดิทรงประทับบนบกอยู่ ณ เนิน	๕.๑
	เพื่อจะไปดูเหล่าข้าศึก พระศรีสุริโยทัยเนี่ย	๕.๑, ๕.๑
	ปกติพระมเหสีจะต้องอยู่ในเมืองนะละ	๕.๑
	พระศรีสุริโยทัยขอเสด็จตามไปช่วย พระศรีสุริโยทัยเสด็จตาม	๕.๑, ๕.๑
	ไปครั้งนี้ พระศรีสุริโยทัยทรงแต่งทั้งเป็นพระมหาอุปราช	๕.๑
	ก็เสด็จตามพระมหาจักรพรรดิไป ขณะที่เสด็จตามไปนั้น	๕.๑, ๕.๑
	ทัพของพม่าซึ่งมีพระเจ้าแปรเป็นหัวหน้า เมื่อเห็นพระมหาจักรพรรดิ	๕.๑, ๕.๑
	เพื่อเห็นพระมหาจักรพรรดินะละ ทรงประทับช้างไปเพื่อดูข้าศึก	๕.๑, ๕.๑
	พระเจ้าแปรเห็นดังนั้น พระเจ้าแปรจึงไล่ช้างเข้าชนช้างกับ	๕.๑, ๕.๑
	พระมหาจักรพรรดิ ขณะชนช้างกับนั้นเองพระมหาจักรพรรดิเสียที่	๕.๑, ๕.๑
	ข้างหลังหลังวังหนี พระเจ้าแปรเห็นโอกาสก็หมายจะเอาชีวิตของ	๕.๑, ๕.๑
	พระมหาจักรพรรดิให้ได้ ตามไปอย่างตึก ๆ	๕.๑, ๕.๑
	ขณะนั้นเองพระศรีสุริโยทัย เห็นพระสวามีกำลัง เสียที่กับพระเจ้าแปร	๕.๑
	ไม่ไหว จึงไล่ช้างเข้าช่วยเพื่อให้พระสวามีรอดจากข้าศึก	๕.๑

ผู้แสดง	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
นักเรียน ครู	ขณะนั้นเองพระเจ้าแปรพร้อมอยู่แล้ว กลาย ๆ ว่าเมื่อพระสุริโยทัยนี้ไปวางหน้า พระเจ้าแปรไค้ที่พันพระศรีสุริโยทัยกอดขาดสะพรั่ง ทำให้พระมหากษัตริย์พรตออกจากชาติ เมื่อพระศรีสุริโยทัยสิ้นพระชนม์แล้ว พระราเมศวรกับพระมหินทราไศช่วยกันฝังร่างลง เอาศพพระศรีสุริโยทัยออกจากชาโฉนั้นนะ วงล้อมขาศึก เข้าไปในเมืองนะ แล้วก็เข้าไปในเมืองแล้ว เกิดพระเจ้าแปรรู้ว่าพระองค์จะเสด็จกลับในสนามรบนั้นมิใช่กับพระสุริโยทัย ทำให้พระเจ้าแปรเสียพระทัยเป็นอย่างนัก เพราะว่าในการทำศึกสงครามนี้พระเจ้าแปรไม่เคยฆ่าวีรสตรี แม้แต่คนเดียว แล้วก็เมื่อพระมหินทราไศกับพระราเมศวรนำศพ พระศรีสุริโยทัยเข้าไปในเมือง พม่าตั้งล้อมกรุงศรีอยุธยาเป็นเวลานาน จนทำให้พม่าขาดเสบียงอาหาร และผลที่สุดพม่าก็ต้องยกทัพกลับไปเอง ขณะที่พม่ายกทัพกลับไปนั้นทางกรุงศรีอยุธยาเห็นว่าปลอดภัย จากข้าศึกแล้ว จึงให้นำศพพระศรีสุริโยทัยนี้ไปประดิษฐาน ณ วัดสมสวรวิก และไค้ให้ทรงสร้างพระเจดีย์ศรีสุริโยทัยขึ้น แล้วนักเรียน ทำไมพม่าจึงยกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา เพราะพม่าจะแย่งเอาช้างเผือกกลับ เพราะพม่าจะแย่งเอาช้างเผือกจากกรุงศรีอยุธยา ๒ เชือก ไม่ใช่แย่งสี่ พม่ามีเกศทะเลาะอยากจะทำศึก ทำศึกกับ	๕.๑ ๕.๑ ๔.๑ ๕.๑ ๕.๑ ๕.๑ ๕.๑, ๕.๑ ๕.๑, ๕.๑ ๔.๑ ๔.๑ ๕.๑ ๕.๑ ๕.๑ ๔.๑ ๕.๑, ๕.๑ ๔.๑ ๔.๑ ๒ ๓, ๕.๑

ผู้แสดง	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
นักเรียน	ประเทศไทยอยู่แล้ว กลายว่าเมื่อมาขอข้างเผือกจาก	๔.๑, ๕.๑
ครู	กรุงศรีอยุธยาไซ้ไม้ กรุงศรีอยุธยาทำไม	๕.๑, ๕.๑
นักเรียน	ไปให้ กับ	๕.๑
ครู	กรุงศรีอยุธยาไม่ให้ ก็เกิดทำศึกสงครามกัน	๒, ๕.๑
นักเรียน	จนทำให้พระศรีสุริโยทัยสิ้นพระชนม์ ในสนามรบแกะนั้นแหละ	๕.๑, ๕.๑
ครู	แล้วเอาหนังสือประวัติบุคคลสำคัญมานั่งเมืองของเราขึ้นมา	๖.๑
นักเรียน	พม่าที่เพาโร ๕ หรือ	๕.๑, ๕.๑
นักเรียน	๕	๕.๑
ครู	เร้า ๆ ซี้	๖.๑
นักเรียน	พม่าเพาโรรับ	๕.๓
ครู	พม่า ๕ กับ เอกชัยอ่านนำซี	๕.๑, ๖.๑
นักเรียน	พระศรีสุริโยทัย (นักเรียนอ่านตาม) บุคคลสำคัญของชาติไทย	๕.๑, ๕.๑, ๖.๑
นักเรียน	(นักเรียนอ่านตาม) ซึ่งแสดงความสามารถ (นักเรียนอ่านตาม)	๕.๕, ๕.๕, ๕.๕
นักเรียน	ยอมสละความสุขส่วนตัว (นักเรียนอ่านตาม) เพื่อส่วนรวมก็ดี	๕.๕, ๕.๕, ๕.๕
นักเรียน	(นักเรียนอ่านตาม) ยอมสละชีวิต (นักเรียนอ่านตาม)	๕.๕, ๕.๕, ๕.๕
นักเรียน	และต่อสู้กับข้าศึกศัตรูก็ได้ (นักเรียนอ่านตาม) หรือทำประโยชน์	๕.๕, ๕.๕, ๕.๕
นักเรียน	แก่ประเทศชาติ (นักเรียนอ่านตาม) จนปรากฏชื่อในประวัติ	๕.๕, ๕.๕, ๕.๕
นักเรียน	ศาสตร์ของชาติก็ดี (นักเรียนอ่านตาม) มีใจมีแต่เฉพาะขายเท่านั้น	๕.๕, ๕.๕, ๕.๕
นักเรียน	(นักเรียนอ่านตาม) ที่เป็นสตรีก็มีเช่นกัน (นักเรียนอ่านตาม)	๕.๕, ๕.๕, ๕.๕
นักเรียน	เรนสมเด็จพระศรีสุริโยทัย (นักเรียนอ่านตาม) พระมเหสีของ	๕.๕, ๕.๕, ๕.๕
นักเรียน	สมเด็จพระมหาจักรพรรดิเป็นต้น (นักเรียนอ่านตาม)	๕.๕, ๕.๕, ๕.๕
ครู	พอ พอแล้วกับ สมพรอ่านต่อ	๖.๑, ๖.๑

ผู้แสดง	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
นักเรียน	เหตุการณ์ที่สมเด็จพระสุริโยทัยได้กระทำ วนเป็นที่ยกย่อง	๘.๕, ๘.๕
	เชิดชูของประชาชนชาวไทยในครั้งนั้นเกิดขึ้นใน พ.ศ. ๒๐๕๑	๘.๕, ๘.๕
	หรือประมาณ ๔๐๐ ปีมาแล้ว สมัยนั้นกรุงศรีอยุธยาเป็นเมือง	๘.๕, ๘.๕
	หลวงของประเทศไทย มีสมเด็จพระมหาจักรพรรดิเป็นพระ	๘.๕, ๘.๕
	มหากษัตริย์ ในรัชกาลของพระองค์มีช้างเผือก ๗ เชือก	๘.๕, ๘.๕
	พระเจ้าตะเมงชะเวตี้ กษัตริย์พม่าเป็นสาเหตุ	๘.๕
	และยกกองทัพโจมนเข้ามายุ่งเกี่ยวรบราฆ่าฟันที่	๘.๕, ๘.๕
	สมเด็จพระมหาจักรพรรดิประสงค์จะออกไปกู้กำลังของชาติ	๘.๕, ๘.๕
	จึงโปรดให้พระเทวีบรมราชินี	๘.๕, ๘.๕
	สมเด็จพระสุริโยทัยซึ่งเป็นพระมเหสีได้ทราบก็ขอตามเสด็จไปช่วย	๘.๕, ๘.๕
	แม่พระองค์ที่ควรที่จะอยู่แต่ในปราสาทราชวัง	๘.๕
	การระดมพลทศกัณฐ์ เกรงกลัวเรื่องรบราฆ่าฟัน	๘.๕, ๘.๕
	พระองค์ก็หาবাদเกรงไม่ เมื่อยามประเทศชาติสงบสุข	๘.๕, ๘.๕
	พระองค์ก็มีความสุข เมื่อยามบ้านเมืองเดือดร้อน	๘.๕, ๘.๕
	มีชาติภพมาล้อมเบียดพระองค์ก็ถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องต่อสู้กักขัง	๘.๕
	ฉะนั้นพระองค์จึงแต่งกายทรงเกรวียงเป็นชาย	๘.๕, ๘.๕
	อย่างพระมหาอุปราช และทรงช้างออกไปในกระบวนทัพของ	๘.๕, ๘.๕
	สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ	๘.๕
	ทัพไทยพบกับกองทัพพม่า ซึ่งมีพระเจ้าแปร เป็นแม่ทัพ	๘.๕, ๘.๕
	ทั้งสองฝ่ายได้เข้าต่อสู้กัน	๘.๕
	พระเจ้าแปรไล่ฆ่าเข้านับช้างทรงของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ	๘.๕
	ช้างทรงสมเด็จพระมหาจักรพรรดิเสียที่	๘.๕
	หันหน้าหันหลังและวิ่งหนีพระเจ้าแปรไป	๘.๕

ผู้แสดง	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
ครู นักเรียน	จึงข้ามข้างโล่คิกตามไปทนายจะ	๘.๔, ๘.๕
	ประหารสมเด็จพระมหาจักรพรรดิให้จงได้	๘.๕, ๘.๖
	พอแล้ว พอแล้วครับ สุริยา	๖.๑, ๖.๑
	สมเด็จพระสุริโยทัยเห็นเช่นนั้น (นักเรียนอ่านตาม)	๘.๖, ๘.๖
	ก็เกรงว่าสมเด็จพระมหาจักรพรรดิจะเป็นอันตราย (นักเรียนอ่านตาม)	๘.๔, ๘.๕
	จึงใส่ข้างเข่าก้นกลางขวางพระเจ้าแปรไว้ (นักเรียนอ่านตาม)	๘.๔, ๘.๕
	พระองค์จึงถูกพระเจ้าแปรฟันเอาสิ้นพระชนม์อยู่กับคอช้าง	๘.๕, ๘.๕
	(นักเรียนอ่านตาม) พระนางเมศวรและพระมหินทรราชโอรส	๘.๔, ๘.๕
	ใส่ข้างเข่าตอสุ (นักเรียนอ่านตาม) และกับเอาพระศัพของ	๘.๕, ๘.๖
	สมเด็จพระสุริโยทัยกลับเข่าวิ่งได้ (นักเรียนอ่านตาม)	๘.๖, ๘.๕
	ส่วนพระเจ้าแปรก็ถอยทัพกลับไป (นักเรียนอ่านตาม)	๘.๔, ๘.๕
	การกระทำของสมเด็จพระสุริโยทัย (นักเรียนอ่านตาม)	๘.๕, ๘.๔
	ไบแต่เพียงแสดงความรัก (นักเรียนอ่านตาม)	๘.๔, ๘.๕
	ความกตัญญูต่อเวทช่วยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิเป็นสวามีไว้เท่านั้น	๘.๔, ๘.๕
ครู นักเรียน	(นักเรียนอ่านตาม) ยังเป็นการป้องกันพระมหากษัตริย์ที่เป็นแม่ทัพ	๘.๕, ๘.๕
	ใหญ่ไว้ไค้ทันทั่วทั้งที่ (นักเรียนอ่านตาม) ช่วยให้ทัพไทยไม่เสีย	๘.๔, ๘.๕
	กระบวนหรือแตกพ่าย (นักเรียนอ่านตาม) ทั้งขัดขวางข้าศึกซึ่ง	๘.๔, ๘.๔
	กำลังได้เปรียบให้หยุดชะงักไว้ไค้ทันเวลา (นักเรียนอ่านตาม)	๘.๔, ๘.๕
	การกระทำเช่นนั้นแสดงถึงความเสียสละ (นักเรียนอ่านตาม)	๘.๔, ๘.๕
	และความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว (นักเรียนอ่านตาม)	๘.๔, ๘.๔
	เยี่ยงราชชาติทหารของพระองค์ไค้เป็นอย่างนี้ (นักเรียนอ่านตาม)	๘.๔, ๘.๔
	พอแล้ว พอแล้ว ไพบูลย์	๖.๑, ๖.๑
	ในปัจจุบันนี้ (นักเรียนอ่านตาม) หากนักเรียนมีโอกาสไป	๘.๕, ๘.๕

ตัวอย่างบันทึกพฤติกรรม การ เรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา
ของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา
เรื่อง ภูมิศาสตร์ประเทศไทย ระดับประถมศึกษาปีที่ ๔

ผู้แสดง	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
นักเรียน	สวัสดิศรีรับคุณครู	๑๐.๑
ครู	เขียนกระดานดำคำว่า ลมฟ้าอากาศ วันนี้เราเรียนบทที่ ๔ ลมฟ้าอากาศ ขณะนี้เราอยู่ในภาคไหนของประเทศไทย	๘.๘, ๘.๑ ๕.๑, ๘.๑,
นักเรียน	ภาคกลาง	๘.๑
ครู	แล้วเราดูแผนที่ เราย่างเข้าฤดูอะไร	๘.๑
นักเรียน	ฤดูหนาว	๘.๑
ครู	ฤดูหนาว เริ่มมาตั้งแต่เดือนอะไร	๘.๑
นักเรียน	เดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนกุมภาพันธ์	๘.๑
ครู	เดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พื้นที่ทางภาคกลางของไทย เรารู้ว่าเราอยู่ทางภาคกลาง นครปฐมอยู่ทางภาคกลาง ตอนกลางวันจะรู้สึกอย่างไร	๒, ๘.๑ ๘.๑, ๕.๑ ๘.๑
นักเรียน	ร้อน กลางคืนหนาว	๘.๑
ครู	ไม่ตรงกับหนาวอากาศเย็นสบาย นี้ครูจะพูดถึงแต่ละภาค ดินฟ้าอากาศของไทยอากาศค่อนข้างร้อน แต่ละภาคของไทย	๕.๒, ๕.๑ ๘.๑, ๕.๑
นักเรียน	นักเรียนก็รู้ว่าไทยมีอยู่ ๔ ภาค ภาคอะไรบ้าง	๕.๑, ๘.๑
นักเรียน	ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออก	๘.๑, ๘.๑, ๘.๑, ๘.๑
ครู	แต่ละภาคจะมีลักษณะภูมิอากาศต่างกัน เพราะว่าลักษณะภูมิประเทศ ต่างกันจึงทำให้ภูมิอากาศ ดินฟ้าอากาศแตกต่างกันไปด้วย ทางภาค เหนือมีภูเขาป่าไม้มาก ดังนั้นภาคเหนือจะอยู่บริเวณอบอุ่น พอถึง ฤดูหนาวภาคเหนือจะเป็นอย่างไร	๕.๑, ๘.๑ ๕.๑, ๕.๑ ๕.๑, ๕.๑

ผู้แสดง	เหตุการณ์	สัญลักษณ์
นักเรียน	หนาวจัด	๘.๑
ครู	หนาวจัด เพราะเป็นที่สูง มีป่าไม้ ภูเขา ค่อยไปทางภาค	๒, ๘.๑
นักเรียน	กลาง ทางภาคกลางของไทย พอตอนกลางวันอากาศ	๕.๑, ๕.๑, ๘.๑
นักเรียน	ร้อน	๘.๑
ครู	พอลงคืนก็อากาศ	๘.๑
นักเรียน	เย็นสบาย	๘.๑
ครู	ส่วนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนืออากาศแห้งแล้ง	๕.๑
นักเรียน	เพราะที่กินเป็นอะไร	๘.๑
นักเรียน	ไม่ทราบ	๘.๑
ครู	จึงทำให้อากาศในฤดูร้อนร้อนจัด พอถึงฤดูหนาวอากาศก็จะ	๘.๑, ๕.๑
นักเรียน	หนาวจัด เพราะว่าอยู่ทางไกลจากทะเล ตะวันออกเฉียงเหนือ	๕.๑, ๕.๑
นักเรียน	เป็นที่สูง ดินเป็นดินปนทราย เพราะฉะนั้นหนาวร้อนมาก	๕.๑,
นักเรียน	หนาวหนาวก็หนาวจัด เพราะอยู่ทางไกลทะเล ส่วนทางภาคใต้	๕.๑, ๘.๑
นักเรียน	ของไข่มอง สองฝั่งแม่น้ำทะเลไข่มอง เพราะฉะนั้นอากาศทางใต้	๕.๑, ๘.๑
นักเรียน	จะเย็นสบาย เพราะได้รับลมจากลมทะเล แล้วฝนก็จะตกชุก	๕.๑, ๕.๑
นักเรียน	ตลอดปี ขณะนี้ฝนก็ตกในภาคใต้ เป็นอย่างไร	๘.๑, ๘.๒
นักเรียน	ว่าท่วมถึงหลังคาเลย	๘.๒
ครู	เคยดูหนังสือพิมพ์หรือเปล่า	๘.๑
นักเรียน	ดู คนแก่ตาย ๒๔ คน	๘.๑, ๘.๒
ครู	ตอนที่ ทางราชการกำลังช่วยเหลือ รถที่จะไปปราบปราม	๕.๑, ๕.๑
นักเรียน	การร้ายก็ยังอยู่ในน้ำเลย ไปไหนไม่ได้ ต้องเดินไป	๕.๒, ๕.๒
นักเรียน	ประเทศไทยนั้นตามฤดูแล้ว ประเทศไทยมีฤดู	๘.๑
นักเรียน	ตอนประมาณ ๓ ฤดู	๘.๑

ผู้แต่ง		สัญญาฉบับ
ครู	กฤต	๔.๑
นักเรียน	๓ กฤต	๘.๑
ครู	มี ๓ กฤตนะ คือ	๔.๑, ๔.๑
นักเรียน	กฤตวัน กฤตนาถ กฤตนา	๘.๑
ครู	กฤตวัน กฤตวัน กฤตนาถ กฤตวัน เริ่มจากเดือนอะไร	๒, ๔.๑
นักเรียน	เดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม	๘.๑
ครู	เดือนกุมภาพันธ์เริ่มแล้วละ เดือนกุมภาพันธ์ถึงพฤษภาคม	๔.๑, ๕.๑
	หน้าฝนก็เริ่มจากเดือน	๔.๑
นักเรียน	มิถุนายน ถึง ตุลาคม	๘.๑
ครู	ส่วนกฤตนาถก็เริ่มจาก พฤศจิกายน ถึงมกราคม ที่ประเทศ	๔.๑, ๕.๑
	เราตั้งอยู่ในเขตการชุมนุมใหม่ มีมรสุมพัดผ่าน ลมมรสุมที่พัดผ่าน	๔.๑, ๔.๑
	ทางใต้เรียกว่าลมอะไร	
นักเรียน	ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ	๘.๑
ครู	ตะวันออกเฉียงใต้ เพราะเวลาพัดผ่าน ผ่านทางทะเลใหม่	๔.๑, ๕.๑
	เพราะฉะนั้นมันจะชอบ เอาไอน้ำจากแม่น้ำระเหยขึ้นมา	๔.๑
	เมื่อมากระทบกับความเย็นก็กลายกลายเป็นฝน มีประโยชน์มาก	๕.๑, ๔.๑
	ในถิ่น	
นักเรียน	การเพาะปลูก	๔.๑
ครู	ส่วนอีกคนหนึ่ง คือ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ	๔.๑
	หอบเอาความหนาวเย็นมาให้ ตอนพัดผ่านอากาศจะหนาวเย็น	๔.๑, ๕.๑
	มีใครสงสัยอะไรไหม	๔.๑
นักเรียน	เจียน	๑๐.๑

ผู้แสดง

สัญลักษณ์

ครู	ใบไม้ใช้ไม้ ครูจะถามเธอบ้าง เพราะเหตุใด แต่ละภาค	๔.๑
	ของประเทศไทยจึงมีภูมิอากาศแตกต่างกัน	๔.๒
นักเรียน	มีฤดูไม่เหมือนกันครับ	๔.๑
ครู	เกี่ยวถูก เอาชุดีมา	๒, ๔.๑
นักเรียน	ก็มีฟ้าอากาศ	๔.๑
ครู	เกี่ยวถูก ใกรอีก	๒, ๔.๑
นักเรียน	ลักษณะ ภูมิประเทศ ไม่เหมือนกัน	๔.๒
ครู	เออ ลักษณะภูมิประเทศไม่เหมือนกัน เพราะมีที่สูงที่ต่ำ	๓.๑, ๓.๑, ๔.๒
	และมีป่าไม้เยอะ ภูเขาเยอะ ทำให้ภูมิอากาศแตกต่างกัน	๔.๒, ๔.๒
	ที่นี้ทางภาคเหนือมีอากาศอย่างไร นิคตอม	๔.๑, ๔.๑
นักเรียน	อยู่ในเขตอบอุ่น	๔.๑
ครู	อยู่ในเขตอบอุ่น ฤดูหนาวจะ	๒, ๔.๑
นักเรียน	หนาวจัด	๔.๑
ครู	เพราะอะไร สมหมาย	๔.๒
นักเรียน	มีป่าไม้ มีภูเขามาก	๔.๒
ครู	ภาคกลางละ สมเกียรติ เป็นสบายตอน	๔.๑, ๔.๑
นักเรียน	ตอนกลางวัน	๔.๑
ครู	เย็นสบายตอนกลางวัน ทางภาคกลางจะร้อนจัดในตอน	๒, ๔.๑
	กลางวัน เย็นสบายในตอนกลางวัน ส่วนทางภาคใต้ละ	๔.๑, ๔.๑
นักเรียน	อากาศอบอุ่นครับ	๔.๑
ครู	อากาศเย็นสบาย เพราะว่าไต่รับลม	๒, ๔.๑
นักเรียน	ลมทะเล	๔.๑

ผู้แสดง	สัญญาลักษณะ
ครู	เห็นไหมใบแผนที่ มีทะเลขนาน ทางอาร์ไทย และมหาสมุทรอินเดียทางภาคใต้ ที่นี้ทางภาคตะวันออก เฉียงเหนือละ สิ้น ๕.๔, ๕.๔, ๔.๑
นักเรียน	เจียน ๑๐.๑
ครู	ใต้ไหม ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สากร ๔.๑, ๔.๑
นักเรียน	แห่งแดงละ ๔.๑
ครู	อากาศแห่งแดง ก็มาก ฤดูร้อนจะร้อนจัด หนาวจะหนาวจัด เพราะว่าพื้นดินเป็นดินปะ ๒, ๒, ๕.๒, ๕.๒ ๔.๑
นักเรียน	ทราย ๔.๑
ครู	และทางไกลทะเล เฉพาะภาคใต้เท่านั้น ที่มี ๒ ฤดู ก็ฤดูร้อนกับ ๔.๑
นักเรียน	ฝนกะ ๔.๑
ครู	หนาวไม่มีหรือภาคใต้ แต่ภาคอื่นมี ๓ ฤดู ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เมื่อไร สุกัญญา ๔.๑, ๕.๑ ๔.๑
นักเรียน	เริ่มตั้งแต่เดือนกันยา ถึงธันวาคมกะ ๔.๑
ครู	ฤดูฝนละ ๔.๑
นักเรียน	มีอุณหภูมิจึง ตุลาคม ๔.๑
ครู	หนาว การารัตน์ ๔.๑
นักเรียน	พฤศจิกายน ถึง มกราคม ๔.๑
ครู	พฤศจิกายน ถึง มกราคม ที่ในประเทศไทยทั้งอยู่ในเขตมรสุม อะไรบาง ๒, ๕.๑ ๔.๑
นักเรียน	ตะวันตกเฉียงใต้ ๔.๑
ครู	ขอบเขาอะไรมา ๔.๑

ผู้แสดง

สัญญาฉบับ

นักเรียน

หอบเอาฝนมา

๔.๑

ครู

เวด หอบเอาฝนมา แล้วอะไรอีก สนิท

๒, ๘.๑

ลมตะวันตกเฉียงเหนือหอบเอาอะไรมา

๔.๑

นักเรียน

ความหนาวเย็น

๔.๑

ครู

เวด ความหนาวเย็น มีอะไรส่งสัยอะไรไหม

๒, ๔.๑

แต่สภาพมีอากาศเป็นอย่างไร ฤดูมีอะไรบ้าง

๔.๑, ๔.๑

นักเรียน

ครูคะ ลมมรสุมหนาวหอบเอาความหนาวมาจากไหนคะ

๔.๒, ๔.๒

ครู

เอมาจากไหน เพราะมันหนาวอะไร

๓.๑, ๕.๑

ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือเนี่ยเขาใช้ไหม

๕.๑

เขาไปไร่ไหมบริเวณนั้นจะทำไม เย็นใช้ไหม

๕.๑, ๕.๑

ในเมื่อลมนี้พัดผ่านก็จะหอบความหนาวเย็นมากด้วย

๕.๑

ก็เลยก็มาหนาวไทยด้วยอย่างไร ฤดูมีอะไรส่งสัยอีก

๔.๑, ๔.๑

นักเรียน

หูกัสสน

๑๐.๑

ครู

ฤดูส่งสัยอะไรอีก

๔.๑

นักเรียน

เจียม

๑๐.๑

ครู

ต่อไปเราจะพูดเรื่องทรัพยากรนะ มีอะไรบ้าง

๕.๑, ๘.๑

นักเรียน

ไม้สัก

๘.๑

ครู

ไม้สัก ไม้สักส่วนมากก็จะแปรรูปไป

๒, ๕.๑

ถ้าแปรรูปส่วนมากเขาจะกันเขตกเอาไว้เลย

๕.๑

แล้วเขาจะมีการกำหนดตัดไม้สักเมื่อไร

๕.๑

ถ้าใครไปตัดตัดที่ยังอ่อนอยู่ได้ไหมได้

๕.๑

ภาคเหนือพอเขาตัดต้นไม้ส่วนมากจะไปทางแม่น้ำ

๕.๑

นักเรียน

ไปลอยไปตามลำธารสายน้ำ

๘.๑

ผู้แสดง	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
ครู	บางซึกโซ	๔.๑
นักเรียน	ซางคะ	๔.๑
ครู	แล้วก็ลากลงแม่น้ำไป	๕.๑
นักเรียน	แล้วไปจมนหรือ	๔.๒
ครู	ไปจมน ไม่ไปจมน	๓.๑
นักเรียน	ผูกทำเป็นแพ	๔.๒
ครู	เออ เขาผูกกันเป็นแพลอย	๓.๓
นักเรียน	โซคนึงอยู่ในนั้น แล้วเขาเอามาทำไม	๔.๒
ครู	อ้าว เขาเอามาปลูกบาน บางทีเขาก็เข้าโรงงานตัดไม้	๓.๑, ๔.๑, ๔.๑
	ตอนแรกเขาเอามาเป็นท่อนแล้วแบ่งเป็นชิ้น ๆ	๕.๒
	เขาใช้เครื่องจักร แบนเราตัดไม้ไหว	๕.๑, ๕.๑
นักเรียน	ตัดแล้วมันเป็นรูปสี่เหลี่ยมแบน ๆ แล้วจะให้มันแบนเรียบทำไงล่ะ	๔.๒, ๔.๒
	แบนแบนโต๊ะยังงี้ ทำมันเป็นอย่างงี้เลย เราทำยังไง	๔.๒, ๔.๒, ๔.๒
ครู	ไม่ต้องเขาเป็นคนทำ งานแบบนี้มันต้องเป็นเทอค ๆ	๕.๒, ๔.๒
	วากกนตัดไม้ สองมาตามแม่น้ำ แล้วเขาก็เก็บไม้ขึ้นในโรงงาน	๔.๒, ๔.๒, ๕.๒
	จากโรงงานเขาจะตัดเป็นแผ่น ๆ	๔.๒
นักเรียน	ลำคณมันสั้นหรือกรับ	๔.๒
ครู	ยาวไม่ไคสั้นแบบนั้นหรอก แล้วเขาก็ตัดอีกทีหนึ่ง	๓.๓, ๕.๒
	มันก็เป็นท่อนแฉว ทางภาคเหนือมีไม้มาก	๕.๒, ๔.๑
	หวงห้ามควย ใครตัดไม้ได้	๕.๑
นักเรียน	มีทะเลตำรวจจับ แล้วทำยังไงจึงจะเอาไคละ	๔.๑, ๔.๒
ครู	ไม่ได้ ของทางราชการ เขาคงเสียภาษีก่อนเขาจึงเอามาไค	๓.๑, ๔.๒, ๔.๒
	ถ้ามันก็ไม่กฏหมายยังกันนะ ถ้าไม่มีกฎหมายป่าไม้บ้านนี้หมดไป	๕.๒, ๕.๑
	แล้ว ไม่สักทอนนี้หายาก	๕.๑

ผู้แสดง	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
นักเรียน	ตนไม่รักเป็นอย่างไกรับ	๔.๒
ครู	เป็นไปเนื้อที่ ส่วนมากเนื้อเหลือง	๓.๓, ๔.๑
	เวลาสะท้อนแสงแดดเหลืองสวย	๕.๒
นักเรียน	วันก่อนพี่หนูไม่รู้ทำไมธรรมดา ตนไปเอาไม้สักมาต่อเกาอี้	๔.๑, ๔.๑
ครู	ก็ แข็งแรงดี ไม่สักมีแพลงเหลืองเกินไปะ ไกรสงสัยอะไรอีก	๓.๓, ๕.๒, ๔.๑
	พวกญาติอากาศ อัดสงสัยไหม	๕.๒

ตัวอย่างบันทึกพฤติกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา
ของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา
เรื่อง การกมณากม ระดับประถมศึกษาปีที่ ๓

ผู้แสดง	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
ครู	เจอนักเรียนถ้าเกิดสมมุติว่านักเรียนมีญาติพี่น้อง อย่างพี่ ป้า น้า อา คุณลุง คุณอา, คุณหลาน คุณน้อง อะไรก็แล้วแต่เถอะ ถ้าอยู่ไกล ๆ กับเธอนี้ เธอคิดถึงเขา และเธออยู่คนจะจ้งหัวกับเขานี้เธอทำอย่างไร ถ้าเธอไม่ไปหาเขา เธอวิธีที่จะคุยถึง เรื่องของเราให้เขาฟัง เกี่ยวกับความทุกข์สุขที่เราจะเล่าให้เขาฟัง เธอจะทำอย่างไร วาวสุยี่	๕.๒ ๕.๒, ๕.๒ ๔.๒, ๔.๒, ๕.๒ ๔.๒ ๔.๒ ๕.๒, ๔.๒ ๔.๒
นักเรียน	เขียนจดหมายกะ	๘.๒
ครู	เขียนจดหมาย นอกจากเขียนจดหมายเธอจะทำอย่างไรได้อีก เสนอ	๒, ๔.๒
นักเรียน	โทรเลข	๔.๒
ครู	เออ โทรเลขก็มาก สารวิ	๒, ๒, ๔.๒
นักเรียน	โทรทัณฑ์	๔.๒
ครู	เออ ก็มาก มีอะไรอีกไม่	๒, ๔.๒
นักเรียน	วิทยุ	๔.๒
ครู	เออ วิทยุ นอกจากวิทยุมีอะไรอีก มีอะไรอีกไม่กะ เมื่อไม่มีแล้ววันนี้เราก็นำพูดถึง เรื่องการติดต่อสื่อสาร ทุกวันนี้เราก็นำการติดต่อกันมากขึ้น เรามีการ เดินทางไปมา หาสู่กัน ทุกวันนี้เราสามารถจะติดต่อกับคนที่อยู่กันคนละจังหวัด	๒, ๔.๒, ๔.๒ ๕.๑ ๕.๒, ๕.๒ ๕.๒

ผู้แสดง	พฤติกรรม	สัญญาณ
	โดยที่เราไม่ต้องเดินทางไปให้เสียค่ารถ การติดต่อประการแรก	๕.๒
	คือ ติดต่อทางไปรษณีย์ การติดต่อกันทางไปรษณีย์	๕.๑, ๕.๑
นักเรียน	เขาทำอย่างไรนักเรียนทราบไม่ว่า ไหนใครทราบยกมือ	๕.๑, ๖.๑
	ไม่มีคนยกมือ	๑๐.๑
ครู	ทางการไปรษณีย์เราก็ส่งทางจดหมายไป	๕.๑
	ไหนใคร เกยส่งจดหมายถึงใครบ้างยกมือขึ้น	๖.๑
นักเรียน	ไม่มีคนยกมือ	๑๐.๑
ครู	ในหนังสือไม่มีเลยหรอกะ ไม่เคยส่งจดหมายถึงใครเลย	๕.๒, ๕.๒
	เออทางไปรษณีย์เราก็ส่งทางจดหมาย ซึ่งทางจดหมายนี้สะดวก	๕.๑, ๕.๑
	สบาย โดยเราเสียเงินค่าแสตมป์ เพียง ๗๕ สต. เท่านั้น	๕.๑
	ค่าของอีก ๖๕ สต. ก็รวมเป็นบาทเดียว	๕.๑, ๕.๒
	เราก็สามารถจะส่งไปถึงใครก็ได้ ถ้าเราจะส่งจดหมายไปถึงใครนี่	๕.๒, ๕.๒
	เราก็จะต้องทราบที่อยู่ของกันนั้น เสียก่อนว่าเขาอยู่บ้านเลขที่	๕.๑, ๕.๑
	เท่าไร อยู่ตำบลอะไร อยู่อำเภออะไร จังหวัดอะไร	๕.๑, ๕.๑, ๕.๑
	เราถึงจะส่งไป เช่น ถ้าจะส่งถึงกัน ๆ หนึ่ง	๕.๑, ๕.๒
	เช่น เธออาจจะส่งถึงคุณแม่เธอก็ได้ขอเงินมา	๕.๒
	สมมติว่าเธอเรียนอยู่ที่นี่ เพราะคุณพ่อคุณแม่อยู่คนละจังหวัด	๕.๒, ๕.๒
	เธอต้องการจะเขียนจดหมายจะไปขอเงินท่าน	๕.๒
	เธอก็เขียนจดหมายไปขอ แล้วก็ำหนดของถึงคุณพ่อคุณแม่เธอ	๕.๒, ๕.๒
	อย่างเช่น คุณพ่อคุณแม่เธอชื่อนายแดง เธอก็ใส่ไปนายแดง	๕.๒, ๕.๒
	นามสกุลรักธรรมอย่างนี้ บ้านเลขที่เท่าไรก็ใส่ไป	๕.๒, ๕.๒
	เช่น บ้านเลขที่ ๖๖/๖ ตำบลอะไรก็ใส่ลงไป ตำบลคลองวาฬนะ	๕.๒, ๕.๒
	อำเภอเมือง จังหวัดประจวบ นี่เราส่งทางจดหมาย	๕.๒, ๕.๒

ผู้แสดง

พฤติกรรม

สัญลักษณ์

นักเรียน

ครู

นักเรียน

ครู

นักเรียน

ครู

เราจำหน่ายของเพียงเท่านั้นก็จะส่งถึงผู้รับแล้ว ถ้าเราส่ง
๕.๒
จดหมายนี้ กลัวว่าจดหมายจะหาย เราก็ไปที่กรมไปรษณีย์
๕.๒
ไปก็หะเขียนเสีย เสียอีกเพียง ๑.๕๐ บาท เราก็สามารถ
๕.๒
เราก็ไม่ต้องกลัวจดหมายหาย เพราะถ้าจดหมายหายนี้
๕.๒, ๕.๑
เขาก็ชดเชยให้เสียให้แก่เรา ถ้าจะต้องการส่งจดหมาย
๕.๑
นี้ ถ้าจะให้เร็วยิ่งขึ้นเราก็ส่งทางไปรษณีย์อากาศ
๕.๑
เราก็เสียค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้นอีกเล็กน้อยเท่านั้น ก็จดหมายจะถึงไว
๕.๑, ๕.๑
นอกจากเราจะส่งจดหมายธรรมดาแล้วนี้ เราก็สามารถจะส่งเงิน
๕.๑
ไปให้คนที่อยู่ต่างจังหวัดกับเรา การส่งเงินนี้เราส่งไปทางไหน
๕.๑, ๕.๑
บ้างกะ ให้ไปกรทราบนกมือ แหมตอนนี้ไม่เคยมีใครส่งเงินบ้าง
๖.๑, ๕.๑
เลยหรือ อ้าวสมทรวงทำอย่างไร
๕.๒
ตอบเบา ๆ
๕.๒
ตอบถึง ๆ ซิ
๖.๑
ทางโทรทัศน
๕.๒
ส่งโคแหวอทางโทรทัศน สุนีย์
๕.๑
ทางไปรษณีย์ กะ
๕.๑
ก็มาก เราส่งทางเช็คไปรษณีย์ หรือทางธนาคาร
๖, ๕.๑, ๕.๑
เรามี ๒ ทางก็อ ทางไปรษณีย์และทางธนาคาร
๕.๑
เออ เมื่อเราต้องการจะส่งเงินนี้ เราก็เพียงไปติดต่อกับเจ้า
๕.๑
พนักงานไปรษณีย์นะ ไปติดต่อกับตามเขา เขาก็จัดการให้เรา
๕.๑, ๕.๑, ๕.๑
โดยเราเสียค่าธรรมเนียมเพียงเล็กน้อยเท่านั้น
๕.๑
แล้วเราส่งเงินไปทางเช็คไปรษณีย์ หรือธนาคารนี้เงินของเรา
๕.๑
ก็ปลอดภัยไม่หาย ถ้าหากทางกรมไปรษณีย์เขาก็จะรับผิดชอบให้เรา
๕.๑, ๕.๑

ผู้แสดง	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
นักเรียน ครู	พินิจาเราต้องการที่จะส่ง สบู่ที่เราสมมุติว่าเรื่องนี้เป็นเรื่อง	๕.๑, ๕.๒
	ความมาก เราไม่ส่งทางรถพยาบาลเราจะส่งทางไหนได้อีก	๔.๑
	ไหนใครทราบยกมือ เออ ชิดา	๒.๑, ๔.๑
	โทรเลข	๔.๑
	เอออีกมาก เมื่อเราจะส่งให้เร็วขึ้น เราก็ส่งทางโทรเลข	๒, ๕.๑
	การ เขียนจดหมายถึงเขานี้เราสามารถเขียนไต่ยาว ๆ	๔.๑
	แต่จดหมายอาจไปถึงมือผู้รับฯ ถ้าเราจะส่งข่าวสั้น ๆ นี้เรา	๕.๑, ๕.๑
	คงส่งทางโทรเลข แล้วถ้าเราต้องการจะเขียนไป	๕.๒
	สมมุติว่าเราจะเขียนไป ๑๐ คำ ทางกรมไปรษณีย์โทรเลขก็จะ	๕.๒
	นับจำนวนคำที่เราเขียนไป อย่างถ้า ๑๐ คำ เราก็คิดเป็นเงิน	๔.๑, ๕.๒
นักเรียน ครู	ว่าเงินเท่าไร เราก็เสียเงินให้เขาไป การส่งโทรเลขนี้	๕.๒, ๕.๒
	ส่งเร็วกว่าจดหมาย เราส่งโทรเลขในวันนี้ผู้รับก็ได้รับในวันนั้น	๕.๑, ๕.๒
	เมื่อเราต้องการที่จะส่งทางโทรเลขเราก็ไปติดต่อที่กรมไปรษณีย์	๕.๑
	แล้วก็แจ้งความต่อเราทันที แล้วเขาก็แนะนำให้เรารอกแบบ	๕.๑, ๕.๑
	พิมพ์ลงไป ว่าเรามีความประสงค์อะไร เราก็บอกเขาไป	๕.๒
	เขาจะส่งให้เราเรียบร้อย โทในตอนนี้ใครเคยส่งโทรเลขบ้าง	๕.๒, ๔.๑
	ไม่มีเลยหรือคะ คอไปก็ถือการติดต่อสื่อสารทางโทรทัศ	๔.๑, ๔.๑
	เออทางโทรทัศใหม่ใครเคยพูดโทรศัพท์บ้าง ไม่มีเลย	๔.๑
	เออนักเรียนเคยดูภาพยนต์ที่เขาใช้โทรศัพท์กันไหม	๔.๑
	เคยคะ	๔.๑
นักเรียน ครู	เขาทำอะไร อ้าวไหนใครทราบยกมือ เสน่ห์ เขาทำอะไร	๔.๒, ๒.๑, ๔.๒
	ก่อนที่โทรศัพท์เขาทำอะไร	๔.๒
นักเรียน	เงียบ	

ผู้แสดง	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
ครู	ฉาวไทรไทร เกยบอว่า เกยละ ไทรไทรทราบว่า เขาทำอะไร ชาติชาย	๑, ๔.๒
นักเรียน	หมูน	๔.๒
ครู	หมูกะไร อะไรอะ	๔.๑, ๔.๑
นักเรียน	หมูนไทร เลขกรับ	๔.๒
ครู	ไปไทรหมูนไทร เลข ไทรก็เห็นเขาก็มักหมูน	๕.๒
	เขนเราต้องการไทรไปหาใครสักคนหนึ่ง	๕.๒
	เราก็จะต้องรู้หมายเลขของเขาเสียก่อน	๕.๒
	นักเรียนอ่านหมายเลขไทรก็เห็นเป็นไม้กะ	๔.๑
นักเรียน	เป็น	๔.๑
ครู	เขียนกระดาน	๕.๓
	เอาอย่างนี้อ่านว่าอย่างไร	๔.๒
	นักเรียนลองอ่านหมายเลขไทรศัพท์	๖.๓
นักเรียน	สอง หนึ่ง สาม สี่	๔.๑
ครู	อย่างนี้เขาไม่อ่าน สองหนึ่งสามสี่หรือ	๕.๑
	เขาอ่านไทรหนึ่งสามสี่	๔.๑
	นักเรียนทราบบ่กว่าที่เขาไม่อ่านสองนี้เพราะอะไร	๔.๒
	นักเรียนทราบบ่กว่า	๔.๑
	เองที่เขาไม่อ่านเลขสองนี้ก็เพราะว่า	๕.๑
	เวลาพูดทางไทรศัพท์เลขสองกับสามมันคล้าย ๆ กัน	๕.๑
	เลขเขาเอาเลขสองเปลี่ยนเป็นไทร	๕.๓
	ไทรหนึ่งสามสี่เขาเลยไม่อ่านสอง อ้าวแล้วตัวเลขอย่างนี้	๕.๑, ๕.๓
	เขาอ่านว่าอย่างไร	๔.๒

ผู้แสดง	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
นักเรียน ครู	โทรหนึ่งสี่ห้า อย่างนี้เขาไม่ว่านโทรหรือดก เขาอ่าน สามสี่ห้าไปเลย ถ้ามีเลขสองจึงจะอ่านโทร การโทรศัพท์นั้นประชาชนที่อยู่ในเมืองใหญ่ ๆ นี้ สามารถจะพูดจาติดต่อกันได้โดยที่พูดกันเองโดยไม่เห็นตัวกัน จะอยู่เช่นสมมุติว่าที่โรงเรียนมีโทรศัพท์ การที่จะพูดกับใครที่วัดใกล้ ๆ นี้ เราไม่ต้องเดินไปเราก็หมุนโทรศัพท์พูด มีเรื่องโทรศัพท์ติดต่อกันได้ ซึ่งก็ไม่เบียดเบียนเวลานัก เคี้ยว ๆ ก็รู้เรื่องว่าต้องการที่จะทำอะไร แล้วกาไรจ่ายในการพูดโทรศัพท์นั้นก็ไม่แพง เท่าไหร่ เออเมื่อเราจะโทรศัพท์ไปถึงคนที่อยู่ไกล ๆ กับเรา เราก็โทรศัพท์ทางไกล เราต้องเสียค่าธรรมเนียมแพงกว่าธรรมดา เพียงเล็กน้อย การพูดกันทางโทรศัพท์นั้นประโยชน์มาก ก็เราสามารถส่งข่าวกับไกลอย่างรวดเร็ว และข่าวที่ส่งไปนั้นก็ปลอดภัยแน่นอน และก็มีพูดโทรศัพท์ที่มีการติดต่อกันกันไม่เสียเวลาในการพูด ต่อไปการติดต่อสื่อสารอีกทางก็คือทางวิทยุ ไหนมานี้ใครมีวิทยุบางยกมือขึ้น	๘.๑ ๘.๑, ๕.๑ ๕.๑ ๘.๑ ๘.๑, ๕.๒ ๘.๒ ๕.๒ ๕.๒, ๕.๒ ๕.๒ ๘.๒ ๕.๑ ๕.๑ ๕.๑ ๕.๑ ๕.๑ ๕.๑ ๕.๑ ๕.๑
นักเรียน ครู	ยกมือ เออมีกันทุกคน วิทยุนี้มีประโยชน์กับเรามาก เราสามารถที่จะฟังข่าวอะไรนี้ทางวิทยุได้ วิทยุมีหลายอย่าง วิทยุนี้ให้ความบันเทิงแก่เราก็ได้	๘.๕ ๕.๑ ๕.๑ ๕.๑, ๕.๑

ผู้แสดง

สัญลักษณ์

เราสามารถจะรู้เรื่องราวต่าง ๆ ภายในประเทศของเราได้

๔.๑

วิทยุนี้เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร

๕.๑

และรัฐบาลนี้ได้ตั้งสถานีวิทยุขึ้นเป็นจำนวนมาก

๕.๑

เพื่อเผยแพร่ข่าวสารการให้ประชาชนได้ทราบ

๕.๑

และจะเผยแพร่ข่าวสารรวมท้าววิทยุต่าง ๆ ยังจัดรายการต่าง ๆ

๔.๑

สถานีวิทยุนี้ตามบ้านพวกเรามีหลายสถานีอย่างเช่น

๕.๑

ว.ป.ท.๙๐๕ ท.ท.ท.สวนมิสกวัน อะไรนั่นแหละ

๕.๑, ๕.๑

ที่เรารู้ ๆ กันนั่นแหละมีตั้งหลายสถานี

๔.๑

รายการนี้ในวิทยุจัดหลาย ๆ อย่าง เช่นรายการเพลง

๕.๑, ๕.๑

รายการนิยาย รายการข่าวรอบโลก รายการข่าวกีฬา

๕.๑, ๕.๑, ๕.๑

มีหลายอย่างแควแต่เราจะเลือกฟังเอา

๕.๒

วิทยุนี้เราเป็นผู้รับฟังเพียงอย่างเดียว จะไม่ได้เห็นตัวผู้พูด

๕.๒, ๕.๒

มีหน้าที่ฟังอย่างเดียว

๕.๒

วิทยุนี้บางคนก็อยากจะฟังอะไรก็เลือกเปิดเอาตามสนใจ

๕.๒

อย่างเขา บางคนก็ชอบฟังนิยาย ในห้องนี้ใครชอบฟังอะไรบ้าง

๔.๒, ๔.๒

อ้าวใคร ชอบฟังอะไร

๔.๒

นักเรียน

นิยายครับ

๔.๒

ครู

สุ่มย่ะ

๔.๒

นักเรียน

นิยายค่ะ

๔.๒

ครู

นิยาย ว่าจะชอบฟังอะไร

๒, ๔.๒

นักเรียน

เพลงค่ะ

๔.๒

ครู

ชอบฟังเพลง แล้วจะชอบฟังอะไร

๒, ๔.๒

นักเรียน

ลิเกค่ะ

๔.๒

ผู้แสดง	สัญลักษณ์	
ครู	ฤทธิรงค์	๔.๒
นักเรียน	นิทานกรับ	๔.๒
ครู	นิทาน ระวีขอบฟ้าอะไร	๒, ๔.๒
นักเรียน	ขอบฟ้ามายคะ	๔.๒
ครู	สมชายละ	๔.๒
นักเรียน	ขอบฟ้าขาวกรับ	๔.๑
ครู	อานันท์ขอบฟ้าขาว รสนิมของแต่ละคนไม่เหมือนกันแล้วแต่ละบุคลิก	๒, ๕.๑
	ถ้าขอบฟ้าอะไรก็เปิดฟ้าได้ การใช้รายในการเปิดรับฟังมันเลย	๕.๑
	เราเพียงเสียค่าค่าเพียง ๓ - ๔ กอนก็ฟังได้	๕.๒
	บางทีโยให้เจริญมางแพ เขาก็ใช้ไฟให้	๕.๒
	วิทยุเขาใช้ไฟให้เขาไม่ไรตาม	๕.๒
	ต่อไปการสื่อสารอีกทางก็คือ ทางโทรทัศน์	๕.๑
	ทางโทรทัศน์ก็เวลานี้เรามีสถานีส่งโทรทัศน์หลายจังหวัด	๕.๑
	เช่น จังหวัดพระนคร ขอนแก่น ลำปาง สุราษฎร์ สงขลา	๕.๑, ๕.๑, ๕.๑
	อย่างนี้เป็นต้น ประชาชนที่อยู่ใกล้เกี่ยวกับสถานีโทรทัศน์	๕.๑, ๕.๑, ๕.๑
	ก็สามารถที่จะรับฟังข่าวสารจากโทรทัศน์ได้อย่างละเอียด	๕.๑
	โทรทัศน์ก็มี ๒ ชนิด ในประเทศไทยตอนนี้นี้ก็สามารถทำได้แล้ว	๕.๑, ๕.๒
	อย่างเช่น โทรทัศน์สีวานินทร์ กนไทยเป็นกนทำ	๕.๑
	ไทม์มีบ้านใครมีโทรทัศน์บ้างยกมือขึ้น	๕.๒, ๖.๑
นักเรียน	ยกมือ	๕.๔
ครู	เอามือลงได้ก็ยกกันหลายคน โทรทัศน์นั้น	๖.๑
	นักเรียนว่าโทรทัศน์ดีกว่าวิทยุตรงไหนนักเรียนบอกครูสิ	๕.๒
	โทรทัศน์เราสามารถเห็นภาพและได้ยินเสียงพร้อม ๆ กัน	๕.๑

ผู้แสดง	เหตุการณ์	สัญลักษณ์
นักเรียน ครู	ซึ่งฉีกกับวิทยุเราไต่ขึ้นแต่เสียง ไม่เห็นภาพ	๕.๑
	โทรทัศน์นั้นเราสามารถจะรับฟังข่าวสาร	๕.๑
	และความบันเทิงใจจากโทรทัศน์ได้	๕.๑
	โทรทัศน์ให้ความบันเทิงแก่เราหลายอย่าง	๕.๑
	เช่น เราสามารถจะฟังเพลง เราก็หมุนไปช่องที่มีเพลงฟัง	๕.๒
	การเครื่องโทรทัศน์ก็ยอมแพงกว่าวิทยุเป็นของธรรมดา	๕.๑
	โทรทัศน์สามารถเห็นภาพ และไต่ขึ้นเสียงไปพร้อม ๆ กัน	๕.๑
	การติดต่อสื่อสารอีกทางหนึ่งก็คือ	๕.๑
	การเผยแพร่ข่าวโดยอาศัยเอกสารต่าง ๆ	๕.๑
	การเผยแพร่ข่าวโดยอาศัยเอกสารต่าง ๆ	๕.๑
	ทางราชการได้มีวิธีแพร่ข่าวสารอีกอย่างหนึ่ง	๕.๑
	ก็คือจัดทำเอกสารทางราชการออกเผยแพร่ให้ประชาชนได้ทราบ	๕.๑
	เอกสารเหล่านี้มีประโยชน์ต่อประชาชนมาก	๕.๑
	เพราะประชาชนจะต้องรับข่าวสารและความรู้	๕.๑
	ที่มีประโยชน์ในคานกลาง ๆ ไต่มากขึ้น	๕.๑
	นอกจากนี้ทางองค์การของเอกชนก็ส่งเอกสารไปยังประชาชน	๕.๑
	ในที่ต่าง ๆ แต่องค์การเหล่านี้มักเผยแพร่เอกสาร	๕.๑
	ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์การนั้น ๆ	๕.๑
	ซึ่งประชาชนอาจจะได้รับประโยชน์ จากเอกสารเหล่านั้นไม่	๕.๑, ๕.๑
	มากนักเลย ท่อไปการติดต่อสื่อสารอีกทาง	๕.๑
	ก็คือหนังสือพิมพ์และนิตยสาร ใหนบ้านใครรับหนังสือพิมพ์ข้าง	๕.๑, ๕.๑
	ยกมือ	๕.๕
	ข่าวเขามือคงได้ ะที่รับหนังสือพิมพ์อะไร	๕.๑, ๕.๒

ผู้แสดง	พฤติกรรม	สัญลักษณ์
นักเรียน	ไทยรัฐ	๘.๒
ครู	ชม ดะ	๘.๒
นักเรียน	ไทยรัฐ	๘.๒
ครู	สะฉิ่ง บ้าบอเวรกับหนังสือพิมพ์อะไร	๘.๒, ๘.๒
นักเรียน	ไทยรัฐกะ	๘.๒
ครู	เออ หนังสือพิมพ์และนิตยสารนี้	๒, ๘.๑
	ในมานะเมืองเราก็มียังหนังสือพิมพ์รายวัน	๕.๑
	หนังสือพิมพ์อะไรต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย	๕.๑
	หนังสือพิมพ์ก็มีประโยชน์แก่เราหลายด้าน	๕.๑
	มีประโยชน์ในทางที่เราได้รับความรู้ใหม่ ๆ	๕.๑
	แล้วก็หนังสือพิมพ์ก็ยังรวบรวมข่าวสารต่าง ๆ	๕.๑
	ที่มีประโยชน์ให้เราได้อ่านอย่างเช่น	๘.๑
	ที่จังหวัดภาคใต้ที่ท่วมในหนังสือพิมพ์	๕.๒
	ก็ไกลลงมาให้เราได้อ่าน เรื่องราวต่าง ๆ ของประเทศ	๘.๒, ๕.๒
	ส่งข่าวถึงประเทศใกล้เคียงให้เราได้ฟัง ในความเป็นมา	๘.๒, ๕.๒
	นอกจากจะเป็นหนังสือพิมพ์รายวัน แล้วก็มีหนังสืออีก	๘.๑, ๘.๒
	ประเภทหนึ่ง ซึ่งจะออกเป็นรายสัปดาห์ หรือรายเดือน	๕.๒, ๕.๒
	เราเรียกหนังสือประเภทนี้ว่านิตยสาร	๘.๑
	นิตยสารส่วนใหญ่ จะลงเฉพาะข่าวที่สำคัญ ๆ เท่านั้น	๕.๑
	หรือบทความที่จำเป็น พร้อมทั้งลงเรื่องเพื่อให้เราได้รับ	๘.๑,
	ความบันเทิงใจจากผู้อ่านด้วย	๕.๑
	นิตยสารเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง	๕.๑

-

*

ภาคผนวก ก.

แบบสอบถามครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอน ป.กศ.
เกี่ยวกับการสอน "วิชาสังคมศึกษา" ในระดับประถมศึกษาปีที่ ๓ - ๔

คำชี้แจง ก. แบบสอบถามนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอน" คำตอบและข้อคิดเห็นของท่านเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาและวิจัยครั้งนี้ ดังนั้นจึงขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามตามความเข้าใจจริง โดยจะถือคำตอบของท่านเป็นความลับ และจะใช้เพื่อประโยชน์ในการศึกษานี้เท่านั้น อนึ่งสำหรับนักศึกษาฝึกสอน คำตอบของท่านมิได้มีส่วนทำให้เกิดผลใดหรือผลเสียต่อคะแนนฝึกสอนของท่านแต่อย่างใดเลย จึงขอให้ตอบตามสภาพความคิดเห็นที่แท้จริงของท่าน

ข. แบบสอบถามมีทั้งหมด ๓ ตอน ตอนแรกเรื่อง เกี่ยวกับรายละเอียดส่วนตัวของผู้ตอบ ตอนที่ ๒ และ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับวิธีการสอนและการใช้อุปกรณ์ในการสอนวิชาสังคมศึกษา

ตอนที่ ๑ โปรดตอบคำถามต่อไปนี้ลงในช่องว่าง

๑. สำหรับนักศึกษาฝึกสอนวิชาสังคมศึกษา

เพศ อายุ

ชั้น เกรดเฉลี่ย

โรงเรียนฝึกสอน

๒. สำหรับครูพี่เลี้ยง นักเรียนฝึกสอนวิชาสังคมศึกษา

เพศ อายุ

วุฒิ จำนวนปีที่ทำการสอนมาแล้ว ปี

โรงเรียนที่สอนอยู่ขณะนี้

ตอนที่ ๒ ก. กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางขวามือ ว่าท่านมีความเห็นเกี่ยวกับวิธีสอนต่าง ๆ ต่อไปนี้ซึ่งท่านคิดว่าเหมาะสมกับการสอนและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษาในระดับที่ท่านสอนมากน้อยเพียงใด

๑. ครูอธิบายโดยตลอด
๒. ครูอธิบายแล้วตั้งปัญหาถามให้นักเรียนตอบ
๓. ให้นักเรียนอ่านหนังสือแบบเรียน แล้วครูอธิบายเพิ่มเติม
๔. ครูอธิบายแล้วให้นักเรียนจดบันทึกลงสมุด
๕. ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด
๖. เชิญวิทยากรมาบรรยาย
๗. สอนโดยใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการอธิบาย
๘. ให้นักเรียนท่องจำเป็นส่วนใหญ่
๙. ฝึกนักเรียนให้รายงานและอภิปรายในชั้นเรียน
๑๐. ใช้วิธีการสอนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving)
๑๑. ฝึกให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองจากห้องสมุด, หนังสือที่ครูเตรียมให้ หรือจากแหล่งวิทยาการในชุมชน
๑๒. การนำข่าวและเหตุการณ์ประจำวันที่สำคัญประกอบการสอน
๑๓. ให้นักเรียนเล่าเรื่องจากประสบการณ์
๑๔. ให้นักเรียนแสดงละคร (Role playing) ที่สอดคล้องกับบทเรียนโดยมีผู้ให้คำ

ข. จากวิธีการสอนตามที่กล่าวมาใน ก. จำนวน ๑๓ วิธีนั้น โปรดพิจารณาว่าท่านเคยใช้วิธีใดในการสอนสั่งนักศึกษามากที่สุด และมารองลงมาตามลำดับ ๔ วิธี (เขียนเฉพาะหมายเลขหน้าข้อที่ท่านต้องการลงในช่องว่าง) และกรุณาเขียนเหตุผลที่ใช้วิธีนั้นด้วย

๑. วิธีที่ _____
เหตุผลที่ใช้วิธีนี้ _____

๒. วิธีที่ _____
เหตุผลที่ใช้วิธีนี้ _____

๓. วิธีที่ _____
เหตุผลที่ใช้วิธีนี้ _____

๔. วิธีที่ _____
เหตุผลที่ใช้วิธีนี้ _____

๕. วิธีที่ _____
เหตุผลที่ใช้วิธีนี้ _____

ตอนที่ ๓ ในการสอนสังคมศึกษาของท่าน ท่านเคยใช้สื่อทัศนอุปกรณ์ต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด
(กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือ)

ใช้ทุกครั้ง

๑. รูปภาพ เช่น ภาพถ่าย, ภาพเขียน,
ภาพจากหนังสือพิมพ์
๒. ภาพฉาย เช่น ภาพการดู
๓. ภาพพิกัดเรียงลำดับเหตุการณ์
๔. แผนที่ แผนที่ กราฟ สถิติ
๕. แผนภูมิสรุป
๖. บัตรคำ แถบประโยค
๗. ป้ายนิเทศ
๘. ทุนจำลองต่าง ๆ เช่น ลูกโลก, ตุ๊กตา
กะบะทรายแสดงภูเขา ทิวเขา แม่น้ำ
เป็นต้น
๙. ของจริง เช่น ตัวอย่างทรัพยากร
เสื่อผ้า จดหมาย แบบโทรเลข วิทยุ
 ฯลฯ
๑๐. หนังสือประกอบการทบทวนต่าง ๆ เช่น
หนังสือพิมพ์ จุลสาร วารสาร เอกสาร
 ฯลฯ
๑๑. ก่อองภาพชนิดต่าง ๆ
๑๒. อื่น ๆ โปรดระบุ

ขอขอบคุณในความร่วมมือจากท่าน

การสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนสังคมศึกษาในชั้นประถมศึกษา
ของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนสังคมศึกษา
ในชั้นประถมศึกษา ระหว่างนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กับนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนต่ำ

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาของวิทยาลัยครูนครปฐม
จำนวน ๑๐ คน เป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีเกรดเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๔๕ ขึ้นไป จำนวน
๕ คน และนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีเกรดเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๓๐ ลงมา จำนวน
๕ คน ผู้วิจัยสังเกตการสอนของนักเรียนคนละ ๖ ครั้ง ครั้งละ ๒๐ นาที ช่วงระยะเวลาที่ทำการ
สังเกตการสอนแต่ละครั้งห่างกันประมาณ ๗ วัน ผู้วิจัยบันทึกเสียงและบันทึกพฤติกรรมการเรียนการสอน
โดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรมของแฟลนเคอร์ส สำหรับรวบรวมข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีพฤติกรรมการสอนแตกต่าง
กับนักเรียนฝึกสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนฝึกสอนทั้งสอง
กลุ่มใช้พฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางตรงมากกว่าพฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลทางอ้อม คำถามของ
ผู้สอนส่วนใหญ่เป็นคำถามที่ต้องการคำตอบจากความจำมากกว่าถามเพื่อให้เกิดความคิด นักเรียน
ฝึกสอนทั้งสองกลุ่มสอนโดยการบรรยายมากกว่าสอนโดยการปฏิบัติจริง และส่วนใหญ่ไม่ใช้อุปกรณ์การ
สอนประกอบ

จากแบบสอบถามความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนเกี่ยวกับการสอนสังคมศึกษา
และการใช้อุปกรณ์การสอน พบว่า ความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงและนักเรียนฝึกสอนไม่แตกต่างกัน